

VENDIM
Nr. 860, datë 26.12.2024

**PËR MIRATIMIN E STRATEGJISË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT TË
SIPËRMARRJES INOVATIVE 2024–2030 DHE TË PLANIT TË SAJ TË VEPRIMIT**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të pikës 1, të nenit 7, të ligjit nr. 25/2022, “Për mbështetjen dhe zhvillimin e *startup*-eve”, të ndryshuar, me propozimin e ministrit të Shtetit për Sipërmarrjen dhe Klimën e Biznesit, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Miratimin e Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative 2024–2030 dhe të planit të saj të veprimit, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi dhe është pjesë përbërëse e tij.
2. Ngarkohen ministri i Shtetit për Sipërmarrjen dhe Klimën e Biznesit, ministritë e linjës dhe institucionet e tjera përgjegjëse të përcaktuara në strategji dhe në planin e veprimit për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

**STRATEGJIA KOMBËTARE
E ZHVILLIMIT TË SIPËRMARRJES INOVATIVE 2024–2030
Tiranë, Nëntor 2024**

Table of Contents

[LISTA E FIGURAVE](#)

[LISTA E TABELAVE](#)

[KONTEKSTI STRATEGJIK](#)

- [1. PËRMBLEDHJE DHE QËLLIMI I DOKUMENTIT STRATEGJIK](#)
 - [2. LIDHJA E STRATEGJISË SË ZHVILLIMIT TË SIPËRMARRJES INOVATIVE ME PROGRAMIN E QEVERISË 2021-2025](#)
 - [3. LIDHJA ME DOKUMENTE STRATEGJIKE SEKTORIALE DHE NDËR-SEKTORIALE](#)
- [STRATEGJIA E RE E ZHVILLIMIT TË INVESTIMEVE DHE BIZNESIT PËR PERIUDHËN 2021 – 2027](#)

[PËRMBLEDHJA EKZEKUTIVE](#)

[PARATHËNIE E STRATEGJISË](#)

[DREJT EKOSISTEMIT KOMBËTAR SIPËRMARRËS](#)

[MARRËDHËNIA ME KORNIZËN STRATEGJIKE KOMBËTARE DHE TË BE-SË](#)
[VLERAT E PËRBASHKËTA TË EKOSISTEMEVE SIPËRMARRËSE](#)
[MISIONI DHE VIZIONI I EKOSISTEMIT SIPËRMARRËS](#)
[TË KUPTUARIT E EKOSISTEMIT TË SIPËRMARRJES](#)
[PERSPEKTIVA E INOVACIONIT](#)
[PERSPEKTIVA E AKTORËVE](#)
[ELEMENTET E EKOSISTEMIT SIPËRMARRËS](#)
[SHTYLLAT E STRATEGJISË SË SIPËRMARRJES](#)
[EKOSISTEM SIPËRMARRËS INOVATIV](#)
[SEKTORËT STRATEGJIKË \(S3\)](#)
[ZHVILLIMI GJITHËPËRSHIRËS](#)

[SITUATA DHE DIAGNOZA](#)

[INFRASTRUKTURA E INOVACIONIT | FIZIKE DHE VIRTUALE](#)

TALENTI | ZHVILLIMI, RUAJTJA DHE TËRHEQJA
INVESTIME | PËRSHPEJTIMI | ÇIKLI TË INVESTIMEVE NË SHOIPËRI
AFTËSIMI PËR ZGJERIM | NGRITJA E KOMPANIVE PËR ZHVILLIM
SEKTORËT NXITËS
TURIZMI
AGROBIZNESI
AKTIVITETI PRODHUES
ENERGJIA
TIK-U
BUSINESS PROCESS OUTSOURCING
NËN-SEKTORË, SEKTORË
NEVOJAT DHE HENDEQET HORIZONTALE
SIPËRMARRJA NGA GRATË
PËRFSHIRJA E BREZAVE
PABARAZIA RAJONALE DHE RURALE

MASAT PËR KRIJIMIN E NJË EKOSISTEMI TË HAPUR TË SIPËRMARRJES SË INOVACIONIT.

MASAT PRIORITARE .

OBJEKTIVI: PËRMIRËSIMI, KONSOLIDIMI DHE ZHVILLIMI I VAZHDUESHËM I AGJENCISË STARTUP ALBANIA, PËR RRIJTJE
TË QENDRUESHME DHE EFFEKTIVE NË PËRMBUSHJEN E OBJEKTIVAVE LIGJORE DHE STRATEGJIKE

REZULTATET:

OBJEKTIVI: NGRITJA E QEVERISJES SË EKOSISTEMIT DHE KOORDINIMI DHE HARMONIZIMI I ANGAZHIMIT TË PALËVE
TË INTERESUARA.

HARTIMI DHE DIAGNOSTIKIMI I VAZHDUESHËM I EKOSISTEMIT DHE PROGRAMET E RRIJTJES

REALIZIMI I AFTËSISË PËR ZGJERIM PËRMES INFRASTRUKTURËS SË HAPUR TË INOVACIONIT, SI FIZIKE ASHTU EDHE
VIRTUALE

QENDRAT RAJONALE TË TRANSFORMIMIT DHE PARKU TEKNOLOGJIK

NDËRTIMI I INSTRUMENTEVE TË FINANCIMIT

TËRHEQJA E FONDEVE NDËRKOMBËTARE DHE INVESTITORËVE NGA DIASPORA

ZHVILLIMI DHE FINANCIMI I ZGJIDHJEVE ME FOCUS GREEN DHE DIGITAL NË EKONOMI

REALIZIMI I NJË REPUTACIONI NDËRKOMBËTAR POZITIV PËR EKOSISTEMIN E SIPËRMARRJES

NGRITJA E PROGRAMEVE MODEL

PËRMIRËSIMI I POLITIKËS PËR SIPËRMARRJEN DHE TALENTIN E GRAVE DHE VAJZAVE

NXITJA E SIPËRMARRJES AKADEMIKE

TALENTI, INVESTIMET, MBËSHTETJA E AFTËSISË PËR TU ZGJERUAR, MASAT QË LIDHEN ME SHTETIN

QEVERISJA E STRATEGJISË

PLANI I VEPRIMIT

BUXHETI I NIVELIT TË LARTË DHE MEKANIZMAT FINANCIARË

VËREJTJE PËRFUNDIMTARE

Lista e figurave

[Figura 1 Ekosistemi i startup-eve në Shqipëri dhe aktorët e tij](#)

[Figura 2 Struktura pentagrame e ekosistemit të sipërmarrjes shqiptare](#)

[Figura 3 Elemente të rëndësishme për zhvillimin e Ekosistemit Sipërmarrës](#)

[Figura 4 Qeverisja](#)

Lista e tabelave

[Tabela 1 Talenti, Investimet, Mbështetja e shkallëzueshmërisë, Masat që lidhen me shtetin](#)

[Tabela 2 Veprimet afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata për zbatimin e masave prioritare](#)

[Tabela 3 Buxheti i parashikuar për tre fazat e zhvillimit të ekosistemit. .](#)

Konteksti Strategjik

1. Përmbledhje dhe qëllimi i dokumentit strategjik

Strategjia e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative 2024-2030 u hartua si një dokument politikash afatmesëm i shtrirë në 6 vite duke qenë në këtë mënyrë në përputhje edhe me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2022-2030. Gjithashtu, strategjia është hartuar në përputhje dhe kontribuon në realizimin e Axhendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, e miratuar në vitin 2015 nga qeveria shqiptare.

Në këtë dokument strategjik parashikohet në një formë gjithëpërfshirëse vizioni i strategjisë, qëllimet e politikave, dhe masat e nevojshme për arritjen e secilit prioritet, primar dhe sekondar. Në të njëjtën kohë, dokumenti strategjik parashikon edhe treguesit kryesorë të performancës, me qëllim matjen e rezultateve për arritjen e objektivave specifike dhe përmbushjen e qëllimeve të politikave. Për të siguruar arritjen e objektivave specifike, Strategjia është shoqëruar me Planin e Veprimit që mbulon të njëjtën periudhë 2024-2030, si edhe parashikon buxhetin e nevojshëm për realizimin e prioritetëve të parashikuara.

Plani i veprimit është hartuar me synimin për të zbërthyer në hollësi masat që secili institucion duhet të ndërmarrë me synimin final për të arritur objektivat e politikës dhe vizionit të qeverisë shqiptare, në kuadër të zhvillimit të startup-eve dhe ekosistemit të lehtësuesve.

2. Lidhja e strategjisë së zhvillimit të sipërmarrjes inovative me Programin e Qeverisë 2021-2025

- Në aspektin e zhvillimit ekonomik, programi qeveritar e vendos theksin tek besimi që qeveria ka tek të rinjtë si forca që do të përshpejtojë progresin drejt Shqipërisë së gjeneratës së djeshës. Si rrjedhojë, qëndron angazhimi për të siguruar jo vetëm mundësi më të mira arsimimi në fushat prioritare si shkencat natyrore, teknologji e informacionit dhe inxhinieri, por mundësi reale për të qenë sipërmarrësit e ardhshëm në fushat e inovacionit e teknologjisë, për të konkurruar denjësisht në tregun global.
- Në procesin e krijimit të një ekonomie të fortë të bazuar në modernizim, produktivitet dhe konkurrueshmëri, Shqipëria shihet si qëndër rajonale për sipërmarrjet e reja në ekonominë dixhitale duke siguruar punë dinjitoze për të rinjtë për të realizuar kështu një kthesë cilësore në punësimin rinor.
- Në procesin e zhvillimit të biznesit të vogël merr edhe më shumë vëmendje sipërmarrja e krijuar nga të rinjtë. Fondi i mbështetjes për sipërmarrjet e reja startup pesëfishohet për të arritur në 10 milionë euro.

3. Lidhja me dokumente strategjike sektoriale dhe ndër-sektoriale

Strategjia e re e Zhvillimit të investimeve dhe Biznesit (BIDS) 2021- 2027

- Kjo strategji jep orientimin kryesor të Qeverisë Shqiptare për zhvillimin ekonomik afatmesëm, duke u fokusuar kryesisht në zhvillimin e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, si edhe investimet. Planifikimi i masave për nxitjen e sipërmarrjes dhe inovacionit përfshihet tek *Objektivi Specifik 1.2 'Zhvillimi i NVM-ve, sipërmarrja dhe inovacioni'* i kësaj strategjie.

(i) Rritja e dendësisë së startup-eve nga 88 në 132 (startup-e për një milionë banorë);

(ii) Rritja e vlerësimit në Indeksin e Konkurrueshmërisë Globale (aftësitë inovative) nga 29.8 në 34.

- **Agjenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm** ka 17 objektiva për zhvillim e qëndrueshëm, të cilat ndërlidhen me politikat dhe planet specifike të Strategjisë në të paktën 15 elemente të këtyre objektivave.
- **Strategjia Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin (2023)** synon specifikisht angazhimin e sipërmarrjeve inovative në proceset e bashkëpunimit me strukturat kërkimore shkencore dhe skemat e kërkimit shkencor në Evropë si Horizon Europe, Digital Europe, EUREKA etj.
- **Agjenda Dixhitale e Shqipërisë 2021 - 2026** thekson zhvillimet në TIK dhe infrastrukturën dixhitale për të mbështetur startup-et. Sipas agjendës dixhitale, qeveria do të shikojë mundësitë për të krijuar mjedise inovatore që mbështesin krijimin e platformave të ndryshme teknologjike që mundësojnë inovacionin dhe rritjen e ekosistemit për bizneset dhe Startup-et.
- **Strategjia Kombëtare e Diasporës 2021 - 2025** ka në themel të saj bashkëpunimin me ministrinë përgjegjëse për sipërmarrjen për afrimin e talenteve shqiptare në botë dhe lidhjen e ekosistemit vendas me atë ku ata banojnë.

Përmbledhja Ekzekutive

Strategjia e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative përbën kuadrin e zhvillimit të ekosistemit shqiptar të sipërmarrjes nga viti 2024-2030, e karakterizon atë, parashikon masat dhe përshkruan veprimet dhe buxhetet e nevojshme. Strategjia është ndërtuar nga Ministri i Sipërmarrjes dhe Klimës së Biznesit dhe Agjencia Shtetërore për mbështetjen e Startup-eve dhe Lehtësuesve, Startup Albania me mbështetjen e konsulentëve të mundësuar.

Ekosistemi i sipërmarrjes startup në Shqipëri po rritet me shpejtësi dhe po shfaq shenja premtuese zhvillimi. Aktorë të ndryshëm të ekosistemit në Shqipëri kontribuojnë në nxitjen e sipërmarrjes dhe inovacionit nëpërmjet iniciativave të ndryshme, të tilla si krijimi i inkubatorëve të startup-eve, përshpejtuesve dhe hapësirave të bashkëpunimit në qytetet kryesore si Tirana, Korça, Shkodra, etj. Këto iniciativa synojnë të krijojnë një atmosferë të favorshme për rritjen e startup-eve dhe kompanive inovatore. Disa prej kompanive startup kanë fituar tashmë vëmendje në sektorët e teknologjisë, e-commerce dhe fintech.

Në këtë Strategji, ne supozojmë që ndërveprimi i agjencisë dhe institucioneve përfaqëson "hallkën e munguar" në modelin e rritjes bazuar në njohuri i cili përfshin institucionet e qeverisjes vendore dhe qendrore, sipërmarrësit si dhe akademinë si një burim njohurish të reja. Sa më të forta të jenë institucionet, aq më produktive do të jetë sipërmarrja dhe aq më i madh do të jetë ndikimi i sipërmarrësve në rritjen makroekonomike. Kombinimi i aktorëve të përshkruar dhe ndërveprimi i tyre përfaqëson ekosistemin kombëtar të sipërmarrjes. Për nga natyra e tij, ekosistemi sipërmarrës përfaqëson një formë mjedisi të hapur inovacioni, duke lejuar një rrjedhë njohurish përtej kufijve organizativ të anëtarëve të tij. E ardhmja e sipërmarrjes në Shqipëri mbështetet në aftësinë e ekosistemit sipërmarrës për të shfrytëzuar njohuritë ekonomike dhe për të nxitur një mision afatgjatë kombëtar për të rindërtuar ekonominë gjatë dekadës së ardhshme. Në qendër të kësaj, ekosistemi do të shërbejë për të vendosur talentin, aftësitë dhe burimet tona në shërbim të transformimit të këtyre njohurive në vlerë ekonomike.

Një ekosistem i tillë i bazuar në njohuri përfshin grupe të shumta aktorësh. Gjithashtu, ai përfshin një grup kompleks kanalesh dhe instrumentash që synojnë të krijojnë lidhje mes tyre. Strategjia përshkruan natyrën e ekosistemit sipërmarrës nga këndvështrimi i inovacionit shumështrësor dhe të shumëfishtë. Ajo paraqet gjithashtu, rëndësinë e identifikimit të vlerave të përbashkëta nga aktorët e ekosistemit, misionin dhe objektivin e kësaj strategjie.

Deklarata e propozuar e vizionit: Shqipëria si një ekonomi sipërmarrëse, e qëndrueshme dhe krijuese bazuar në inovacion, bashkëpunim proaktiv dhe besim.

Deklarata e propozuar e misionit: Rritja e konkurrueshmërisë ekonomike të Shqipërisë nëpërmjet inovacionit duke ofruar masa të synuara për të zhvilluar një ekosistem të begatë

sipërmarrës që inkurajon sipërmarrësit dhe investitorët nëpërmjet shërbimeve dhe politikave proaktive.

Sipërmarrësit, veçanërisht ata në bizneset e vogla dhe fillestare, përjetojnë tensionin e natyrshëm që lind nga kërkesa e partnerëve dhe investitorëve të jashtëm për të plotësuar përpjekjet e brendshme për inovacion, ndërkohë që kanë burime të pamjaftueshme për të mbikëqyrur procese inovacioni. Duke marrë parasysh rëndësinë e përpjekjeve të koordinuara që përfshijnë aktorë të shumtë, kjo Strategji trajton sfidat e hapura të inovacionit nga këndvështrimi i bizneseve startup dhe SME-ve inovatore në nivelin e biznesit dhe ekosistemeve. Ky ekosistem përfshin nivelet mikro, të mesme dhe makro. Niveli mikro përfshin firma dhe organizata individuale. Rrjetet dhe bashkëpunimet e kompanive, duke përfshirë partneritetet dhe bashkëpunimin ndër-organizativ, përfshihen në nivelin e mesëm. Së fundmi, niveli makro përfshin faktorë socialë dhe mjedisorë si qeveria dhe politikat.

Strategjia stimulon rritjen e ekosistemit të startup-eve dhe zhvillimin e të gjitha shtresave të ekosistemit, duke përfshirë nivelin mikro, e mesëm dhe makro, dhe gjeneron qarqe të virtytshme brenda ekosistemit dhe sektorëve me prioritet ekonomik në vend. Ajo hedh themelet për ndryshimin e krijimit të vlerave kombëtare të Shqipërisë, siç e njohim sot, duke trajtuar tre shtylla:

1. Ekosistemi Inovativ Sipërmarrës

2. Sektorët Strategjik (S3)

3. Zhvillimi Gjithëpërfshirës

Bazuar në shtyllat e përcaktuara, grupi i masave përfshin:

1. Masat prioritare

- Përmirësimi, konsolidimi dhe zhvillimi i vazhdueshëm i Agjencisë, për rritje të qëndrueshme dhe efektive në përmbushjen e objektivave ligjore dhe strategjike
- Ngritja e qeverisjes së ekosistemit, koordinimi dhe harmonizimi i angazhimit të palëve të interesuara
- Mundësimi i aftësisë për rritje përmes infrastrukturës së inovacionit, si fizike ashtu edhe virtuale. (Qendrat Rajonale të Transformimit, Parku Teknologjik, platforma dixhitale dhe entitete të tjera të ekosistemit)
- Ndërtimi i instrumenteve alternativë të financimit.

- Hartëzimi dhe diagnostikimi i vazhdueshëm i ekosistemit dhe programet e rritjes në çdo fazë.
- Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe diasporës.
- Ndërtimi i një reputacioni pozitiv ndërkombëtar për ekosistemin e sipërmarrjes.
- Zhvillimi i skemave nxitëse për angazhimin e kapitalit të korporatës në ndërmarrjet fillestare.
- Përmirësimi i politikës për sipërmarrjen dhe talentin e grave
- Nxitja e sipërmarrjes me burim shkencor
- Hartimi dhe nisja e masave për rritjen e numrit të nomadëve dixhital në Shqipëri
- Rritje e numrit të zgjidhjeve novatore dhe programeve mbështetëse në sektorin e gjelbër dhe dixhital

2. Masat për Zhvillimin e Talentit- Masat e fokusuara tek burimet njerëzore për të përmirësuar zhvillimin dhe mbajtjen e sipërmarrësve të talentuar.

3. Masat e Financimit Alternativ – për të ndihmuar në krijimin e mbështetjes së strukturuar financiare dhe efikase për sipërmarrësit.

4. Masat mbështetëse të aftësisë për rritje - mbështeten nga programet e përsheptimit, qendrat e inkubacionit, qendrat rajonale të transformimit dhe parqet teknologjike.

5. Masa të tjera përfshijnë - Politika për kompanitë startup në çdo fazë të zhvillimit, mbledhje dhe përpunim të të dhënave, implementimi inteligjent i masave rregullatore.

Grupi i masave të paraqitura shtjellohet më tej përmes planit të veprimit që lidh masat e propozuara me tre faza të ekzekutimit: afatshkurtër, 2024-25, afatmesëm 2026-27 dhe afatgjatë 2028-30.

Së fundmi, strategjia paraqet një buxhet paraprak për secilën fazë të ekzekutimit për të gjitha masat prioritare: 6 milionë Euro për fazën e parë, 2024-25, 8 milionë Euro për fazën e dytë, 2026-27, dhe 10 milionë Euro për periudhën 2028-30.

Në një formë të tillë, ajo përbën një investim madhor në ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur me përfitime të shumta sociale, financiare dhe makroekonomike. Këto përfitime do të sigurojnë stabilitetin dhe qëndrueshmërinë e sistemit ekonomik kombëtar, duke futur elementë të një ekonomie të bazuar në njohuri.

Parathënie e Strategjisë

Gjatë historisë, njerëzimi ka arritur shumë nivele të cilat e kanë transformuar jetën tonë, kanë ndryshuar mënyrën se si ne bëjmë biznes dhe kanë përmirësuar produktivitetin tonë si motorët me avull, kompjuteri dhe intelijenca artificiale.

Pas këtij transformimi qëndrojnë mendje të ndritura dhe individë gjenial, të cilët ia dolën mbanë të nxisin këto zhvillime bazuar në infrastrukturën e biznesit dhe atë sociale. Kombet më të suksesshëm përqaftuan kulturën e sipërmarrjes, investuan energji dhe burime të jashtëzakonshme sociale dhe krijuan ekosisteme kombëtare, të cilat mbështetën sipërmarrësit në shtimin e vlerës së produkteve dhe shërbimeve të tyre si dhe në të qenit novativ.

Për të shpjeguar ekosistemin sipërmarrës duhet të kuptojmë institucionet të cilat krijojnë strukturat nxitëse ashtu si dhe sipërmarrësit si aktorë të cilët krijojnë kombinime të reja të faktorëve ekonomik dhe njohurive. Si rrjedhim, sipërmarrësit ofrojnë mekanizmin e transmetimit për transferimin e përparimeve në njohuri në rritjen ekonomike. Me fjalë të tjera, shndërrimi i njohurive të reja dhe ekzistuese në njohuri ekonomike dhe zbatimin e tyre kërkon sipërmarrës.

Në këtë strategji, ne mendojmë që ndërveprimi i agjencisë dhe institucioneve përfaqëson "lidhjen e munguar" në modelin e rritjes së bazuar në njohuri që përfshin institucionet e qeverisjes vendore dhe qendrore, sipërmarrësit si dhe akademinë si një burim njohurish të reja. Sa më të forta të jenë institucionet, aq më produktive do të jetë sipërmarrja dhe aq më i madh do të jetë ndikimi i sipërmarrësve në rritjen makroekonomike. Kombinimi i aktorëve të përshkruar dhe ndërveprimi i tyre përfaqëson ekosistemin kombëtar të sipërmarrjes. Për nga natyra e tij, ekosistemi sipërmarrës përfaqëson një formë mjedisi të hapur inovacioni, duke lejuar një rrjedhë njohurish përtej kufijve organizativë të anëtarëve të tij. E ardhmja e sipërmarrjes në Shqipëri mbështetet në aftësinë e ekosistemit sipërmarrës për të shfrytëzuar njohuritë ekonomike dhe për të nxitur një mision afatgjatë kombëtar, për të rindërtuar ekonominë gjatë dekadës së ardhshme. Në brëndësi të kësaj, ekosistemi do të shërbejë për të ndërtuar aftësitë tona, për të përqendruar burimet dhe talentin tonë në dobi të transformimit dhe mënyrës se si krijojmë vlerë ekonomike.

Ekosistemi i sipërmarrjes shqiptare është i vogël në prodhim ekonomik krahasuar me ekonomitë e mëdha si BE-ja, SHBA-ja apo Turqia. Për më tepër, Shqipëria është gjithashtu e vogël në popullsi, por për shkak të kësaj, ajo mund të ofrojë disa avantazhe, siç është lehtësia e rrjetëzimit kur shumica e individëve mund të aksesohen lehtësisht. Ajo është e pasur me lidhje ndërkombëtare përmes lidhjeve të biznesit, rajonin e BE-së dhe diasporën. Rruga e rëndësishme për rritjen e shtrirjes së tregut të sipërmarrësve shqiptarë është nëpërmjet ndërkombëtarizimit të tyre. Prandaj, ekosistemi kombëtar i sipërmarrjes duhet të projektohet për t'u shërbyer sipërmarrësve Shqiptarë për të nxitur aksesin e tyre në tregjet ndërkombëtare, për të fituar vëmendjen rajonale dhe për të tërhequr aktorët rajonalë për të kontribuar në zhvillimin e tij.

Si një ekonomi në tranzicion, Shqipëria është e pasur me biznese të reja, pjesa më vitale e ekosistemit të sipërmarrjes. Kjo shtresë ekosistemi kërkon vëmendje të veçantë për shkak të brishtësisë së saj dhe kjo Strategji e trajton këtë përmes projektimit të stimuljeve dhe infrastrukturës.

Nga një këndvështrim social, kjo Strategji mbështet një ndryshim në klimën kombëtare të sipërmarrjes. Ajo e trajton sfidën e krijimit të vlerës si një garanci për qëndrueshmëri më të madhe në kriza, duke forcuar kështu rritjen e ekonomisë dhe mirëqenien e qytetarëve. Një qasje e tillë nënkupton një ndërhyrje që motivon dhe angazhon aktorët në të gjithë ekosistemin, një plan që do të ndërtojë infrastrukturë dhe do të sjellë barazi brenda rrjetit social duke përfshirë të gjithë aktorët në të njëjtat kushte. Kjo Strategji së pari shqyrton hendekun, identifikon zonat për ndërhyrje dhe propozon planin e zhvillimit të ekosistemit sipërmarrës.

Si përfundim, kjo Strategji synon të përshkruajë rrugën e Shqipërisë për t'u bërë një ekosistem sipërmarrës i bazuar në njohuri, i aftë të krijojë mundësi dhe t'u mundësojë qytetarëve të saj të kontribuojnë në zhvillimin ekonomik dhe shoqëror nëpërmjet inovacionit.

Qasja e kësaj Strategjie ndaj zhvillimit institucional është të parandalojë pengesat e mundshme institucionale të rritjes ekonomike dhe të kthejë mjedisin institucional të Shqipërisë në lehtësues të nismave sipërmarrëse. Për ta arritur këtë, ne do të lehtësojmë dialogun ndërmjet të gjithë aktorëve përkatës në ekosistem duke i bërë pjesë e mekanizmave të qeverisjes për të krijuar dhe zbatuar këtë Strategji.

Për më tepër, kjo Strategji synon të përdorë mekanizmat kombëtarë të financimit dhe instrumentet e BE-së të disponueshme para anëtarësimit, për të krijuar infrastrukturën që mbështet bizneset e reja dhe sipërmarrësit. Ajo do të eksplorojë mjedisin institucional të BE-së për t'u siguruar sipërmarrësve shqiptarë akses në mundësitë e BE-së për sipërmarrje, inovacion dhe biznese të reja.

Së fundmi, kjo Strategji përshkruan një rrugëtim specifik shqiptar, një moment historik të madh të përpjekjes kombëtare për të përqaftuar një kulturë sipërmarrëse produktive dhe për t'u bërë një lojtar rajonal në ofrimin e një mjedisi rritjeje dhe terreni pjellor për inovacion.

Drejt Ekosistemit Kombëtar Sipërmarrës

Në natyrë, një ekosistem është një grup i gjallesave të lidhura që bashkëjetojnë dhe zhvillohen së bashku. Një ekosistem përbëhet nga tre elementë: mjedisi dhe vendndodhja në të cilën ai ekziston; popullsia e ekosistemit, e cila njëkohësisht ndikon dhe ndikohet nga zhvillimi i tij; dhe ndërveprimet, simbioza dhe ndërvarësia ndërmjet anëtarëve të popullsisë së ekosistemit. Në mënyrë të krahasueshme, një ekosistem inovacioni është një rrjet shpikësish, biznesesh të reja, palësh të interesuara, investitorësh dhe sipërmarrësish që bashkëpunojnë për të transformuar idetë në mallra dhe shërbime që ofrojnë vlerë për tregun. Ky bashkëpunim mes aktorëve nënkupton shkëmbimin e njohurive, gjë që e bën atë një ekosistem të hapur inovacioni për nga natyra e tij.

Kjo Strategji synon të krijojë një lidhje produktive midis aktorëve të ekosistemit dhe të mundësojë rrjedhën e njohurive përmes kufijve organizativ të aktorëve të ekosistemit për të ofruar një mjedis të përshtatshëm për rritjen dhe zhvillimin e sipërmarrjes. Një ekosistem i tillë i bazuar në njohuri përfshin grupe të shumta aktorësh. Gjithashtu, ai përfshin një grup kompleks kanalesh dhe instrumentash që synojnë të krijojnë lidhje mes tyre. Ky kapitull fillimisht do të përshkruajë natyrën e ekosistemit sipërmarrës nga këndvështrimi i inovacionit, të shtresëzimeve të tij dhe nga perspektiva e helikave të shumëfishta. Paragrafi i mëposhtëm do të trajtojë vlerat e përbashkëta të aktorëve të ekosistemit, misionin dhe qëllimin e kësaj strategjie. Së fundmi, ai do të përshkruajë fazat operative të zhvillimit të ekosistemit.

Marrëdhënia me kornizën strategjike kombëtare dhe të BE-së

Kjo strategji lidhet me strategjitë rajonale dhe ndërkombëtare, planet e veprimit dhe kornizat ligjore kombëtare. Ajo fokusohet në mjedisin me shumë palë dhe ofron një model për arritjen e ekosistemit bazuar në njohuri dhe kreativitet.

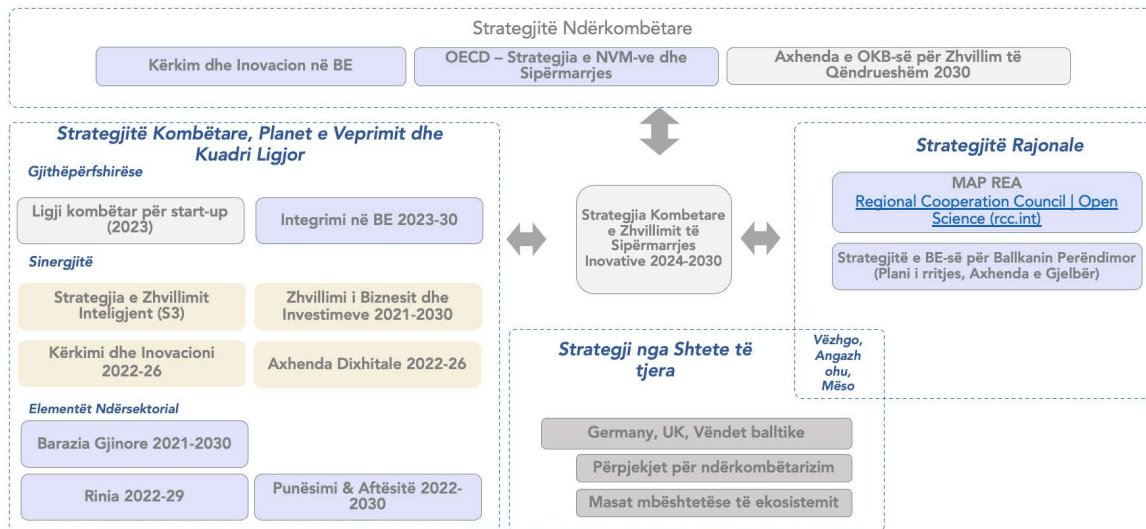


Figura 1 Ndërlidhja e Strategjisë Kombëtare e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative me elementët e kuadrit statistik dhe ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar

Vlerat e përbashkëta të ekosistemeve sipërmarrëse

Krijimi i vlerave të përbashkëta paraqet një strategji të rëndësishme diferencimi për ekosistemin sipërmarrës Shqiptar. Në kontekstin ku bashkëpunimi midis aktorëve të ekosistemit në nivele mikro, të mesëm dhe makro është kritik për efikasitetin e ekosistemit, krijimi i strategjive të vlerave të përbashkëta të ekosistemit redukton ndikimet negative dhe konfliktet midis aktorëve, ndërkohë që rrit performancën e tyre financiare, sociale dhe mjedisore. Kjo strategji do të zbulojë vlerat e përbashkëta ndërmjet aktorëve përkatës të ekosistemit dhe do t'i paraqesë ato në fazën përfundimtare.

Misioni dhe Vizioni i Ekosistemit Sipërmarrës

Strategjia Shqiptare e Sipërmarrjes synon të caktojë një mision që drejton ekosistemin sipërmarrës dhe drejton inovacionin për të zgjidhur çështjet më urgjente brenda kufijve kombëtar dhe në nivel global. Një mision kombëtar është një mjet i fuqishëm për të lidhur përpjekjet dhe burimet rreth një qëllimi me interes sipëror për popullatën. Kështu, një mision mund të fokusojë kërkimin, inovacionin dhe investimet rreth problemeve kritike shoqërore duke krijuar rritje ekonomike, punësim dhe efekte anësore pozitive në sektorë të ndryshëm të prodhimit.

Shteti është përgjegjës për nxitjen e inovacionit, veçanërisht në fushat strategjike në planin afatgjatë. Shteti mund dhe duhet të luajë këtë rol thelbësor pasi nuk orientohet nga kriteret investimi afatshkurtra, gjë që e lejon atë të jetë më i guximshëm se sektori privat. Nga këndvështrimi i kësaj Strategjie, shteti shqiptar duhet të udhëheqë investimet në infrastrukturën e inovacionit.

Strategjia e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative është një mision kombëtar që synon t'i përgjigjet vizionit të Shqipërisë si një ekonomi sipërmarrëse, e qëndrueshme dhe krijuese bazuar në inovacion, bashkëpunim proaktiv dhe besim.

Misioni i ekosistemit sipërmarrës është **ritja e konkurrueshmërisë ekonomike të Shqipërisë nëpërmjet inovacionit duke ofruar masa të synuara për të zhvilluar një ekosistem të begatë sipërmarrës që inkurajon sipërmarrësit dhe investitorët nëpërmjet shërbimeve dhe politikave proaktive.**

Në vitin 2030, Shqipëria do të ketë një ekosistem sipërmarrës të njohur globalisht dhe do të jetë një magnet për investime. Sipërmarrësit shqiptarë do të kenë akses në kapitalin e nevojshëm për të zhvilluar projektet e tyre; ata do të udhëhiqen nga njohuritë e sipërmarrësve të tjerë me biznese të suksesshme dhe do të mbështeten nga një rrjet shërbimesh publike dhe programe asistence që do t'ua lehtësojnë rrugën. Ekosistemi shqiptar shquhet për cilësinë e produkteve dhe shërbimeve që krijon.

Shqipëria 2030 është një vend për talente. Shqiptarët dhe sipërmarrësit nga të gjitha anët e globit kanë zgjedhur Shqipërinë si një vend për të nisur idetë e tyre, për të parë projektet e tyre të rriten dhe për të zgjeruar operacionet e tyre ndërkombëtare. Është një vend ku profesionistët e nivelit të lartë mund të mendojnë në kontekst më të gjerë dhe të ndërtojnë projekte revolucionare duke kaluar përtej kufijve ekzistues në sektorët e tyre.

Shqipëria 2030 është një vend që promovon aftësinë për ritje të kompanive të saj. Çdokush me një ide dhe talent të madh mund ta bëjë këtë, duke patur akses në infrastrukturën e nevojshme për t'u rritur dhe zhvilluar. Kompanitë kanë një udhërrëfyes që u lejon atyre të zgjerohen dhe të ndërkombëtarizohen.

Ekosistemi shqiptar i sipërmarrjes 2030 mbështetet nga institucione të krijuara bazuar në politikat afatgjata që mbështesin grupe të ndryshme sipërmarrësish.

Në vitin 2030, Shqipëria është një nga vendet lider në Europë në inovacion. Kjo arritje është për shkak të mbështetjes së sipërmarrjes novatore, akademisë dhe sektorit të biznesit, nga startup-et tek kompanitë e mëdha të ekonomisë sonë në sektorët kryesorë nxitës: Turizëm, Energji, TIK, Prodhim, Agrobiznes dhe BPO.

Në vitin 2030, zonat rurale Shqiptare ofrojnë oportunitete ekonomike për të gjithë. Rajonet e Shqipërisë kanë mjetet për të krijuar mundësi ekonomike novatore, që përfitojnë nga burimet e një rajoni, ruajnë talentet lokale dhe tërheqin talente nga komunitete dhe madje vende të tjera.

Ky dokument do të tregojë rrugën e qartë dhe angazhimin e qeverisë së Shqipërisë për ta vendosur vendin tonë në krye të teknologjisë globale dhe në krye të njohurive të reja përmes vullit të krijuar nga sipërmarrja inovative.

Të kuptuarit e ekosistemit të sipërmarrjes

Strategjia e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative kërkon mobilizimin e aktorëve të ndryshëm në nivel kombëtar, rajonal dhe kombëtar, publik dhe privat, si dhe pjesëmarrjen e përkushtuar të të gjitha ndërmarrjeve publike dhe përfshirjen e niveleve të ndryshme administrative në të gjithë territorin kombëtar.

Perspektiva e Inovacionit

Sipërmarrësit, veçanërisht ata në bizneset e vogla dhe ato fillestare, përjetojnë tensionin e natyrshëm që lind nga varësia nga partnerë të jashtëm për të plotësuar përpjekjet e brendshme për inovacion, ndërkohë që kanë burime të panjafuëshme për të mbikëqyrur procese të tilla të inovacionit. Duke marrë parasysh rëndësinë e përpjekjeve të koordinuara që përfshijnë aktorë të shumtë, kjo Strategji trajton sfidat e inovacionit nga këndvështrimi i bizneseve startup dhe SME-ve inovatore në nivel ekosistemi të biznesit. Kjo Strategji parashikon vendosjen e menaxhimit të ekosistemit sipërmarrës që nxit praktikën e inovacionit të hapur, me fjalë të tjera, do të krijojë proceset e inovacionit të hapur të menaxhuara nga Ministri përgjegjës për sipërmarrjen dhe Agjencia Startup Albania, për të formuar rrjete aktorësh përkatës që njohin praktikën më të mira. Qasja do të hartohet për të ndikuar në mentalitetin dhe kulturën sektoriale. Një ndikim i tillë social ka nevojë për planifikim të kujdesshëm dhe nënkupton angazhim në të gjitha nivelet e ekosistemit.

Prandaj, prezantimi i praktikave të inovacionit, nënkupton ndryshimin dhe menaxhimin e mendësisë dhe kulturës sektoriale, si dhe ndërhyrjen që përfshin krijimin e infrastrukturës që mbështet praktikën e inovacionit të cilat përfshijnë shkëmbimin e informacionit dhe njohurive ndërmjet aktorëve, ndërsa infrastruktura e inovacionit ofron kanalet e nevojshme për një ndërveprim të tillë. Të aplikuara së bashku, ato synojnë të ndryshojnë kulturën dhe mentalitetin sektorial. Më pas, një përshkrim i qasjes së palëve të interesuara në shumë nivele do të ndihmojë në kuptimin e marrëdhënies së aktorëve të ekosistemit në kontekstin e inovacionit të hapur.

Perspektiva e aktorëve

Kjo Strategji mbështetet në një qasje me shumë nivele ndaj inovacionit, e cila përfshin perspektiva të **nivelit mikro, të mesme dhe makro**¹. Niveli mikro përfshin firma dhe organizata individuale. Rrjetet dhe bashkëpunimet e kompanive, duke përfshirë partneritetet dhe bashkëpunimin ndër-organizativ, përfshihen në nivelin e mesëm². Së fundmi, niveli makro përfshin faktorë socialë dhe mjedisorë si qeveria dhe politikat (Figura 2). Garcia et al. (2019) argumentojnë se të tre nivelet duhet të merren parasysh për risitë që përfshihen në kategorinë eko.

Grupet e interesit të nivelit makro janë shumë të rëndësishëm dhe ndikojnë në kompanitë startup dhe ekosistemin sipërmarrës. Sektori publik është një nga aktorët kryesorë në shoqëri kur bëhet fjalë për çështjet social-ekonomike. Në nivelin makro, politikat publike dhe mbështetja politike janë faktorë të rëndësishëm mundësues për industrinë e përgjithshme dhe ekosistemin sipërmarrës. Sa i përket mbështetjes kombëtare, niveli makro është vendi ku aktorët qeveritarë mund të kontribuojnë më shumë. Politika publike luan një rol vendimtar në vendosjen e shinave për të gjitha zhvillimet. Mjedişi social-ekonomik që qeveria mund të sigurojë, afekton potencialin e çdo ndërmarrje. Infrastruktura e

¹Leviäkangas, P. dhe Öörni, R. (2020), "Nga modelet e biznesit të rrjetet e vlerës dhe ekosistemet e biznesit - çfarë do të thotë për ekonominë dhe qeverisjen e sistemit të transportit?", Utilities Policy, Vol. 64, f. 101046.

²Garcia, R., Eïgger, K. dhe Hermann, RR (2019), "Sfidat e krijimit dhe kapjes së vlerës në eko-inovacionin e hapur: dëshmi nga industria detare në Danimarkë", Journal of Cleaner Production, Vol. 220, fq 642-654.

duhur, një mjedis i përshtatshëm ligjor dhe mbështetja financiare janë vetëm disa elementë që qeveria mund të realizojë.

Për vazhdimin e qëndrueshëm të këtij projekti, është thelbësore të promovohet një qasje efikase dhe efektive për startup-et me aktorë të ndryshëm që mund të ndikojnë në politikat publike. Prerogativat e politikave publike mund të ndryshohen lehtësisht me vullnetin publik dhe politik. Dy nëngrupe që i përkasin këtij niveli janë organet e qeverisjes qendrore dhe vendore. Organet e qeverisë qendrore janë të rëndësishme për formimin e mbështetjes operationale dhe strategjive qeveritare për startup-et shqiptare. Kjo është e vërtetë për nivelet kombëtare, rajonale dhe lokale. Agjensitë qeveritare dhe misionet diplomatike janë të rëndësishme për promovimin, financimin, zbulimin e tregut dhe informacionin mbi mundësitë e eksportit.

Niveli i mesëm përbëhet nga universitetet, institutet, rrjetet financiare dhe shoqatat profesionale. Kompleksiteti dhe konkurrueshmëria e bizneseve startup kërkojnë aftësi dhe zhvillim të vazhdueshëm profesional për ata që punojnë në këtë industri. Kjo është për shkak se industria kërkon rritje të vazhdueshme dhe përvetësim njohurish për t'u përshtatur me dinamikën gjithnjë në ndryshim të tregut. Nevoja për të zhvilluar kapacitetet e bizneseve startup kërkon shumë aftësi, duke filluar nga njohuritë për zhvillimin e produkteve të reja dhe aftësitë kompjuterike dhe dixhitale deri te aftësitë e lidhura me industrinë dhe teknologjinë, si p.sh. përdorimi i teknologjive të reja. Ndërmarrjet startup duhet të jenë në krye të zhvillimeve të reja për të siguruar pozicionin e tyre. Kombinimi i kreativitetit dhe inovacionit për të plotësuar të menduarit sipërmarrës do të sigurojë qëndrueshmërinë e tyre. Për më tepër, zhvillimi i aftësive sipërmarrëse dhe përdorimi i njohurive dhe kulturës së lindur si bazë për inovacion do të lejojë që bizneset fillestare të lulëzojnë.

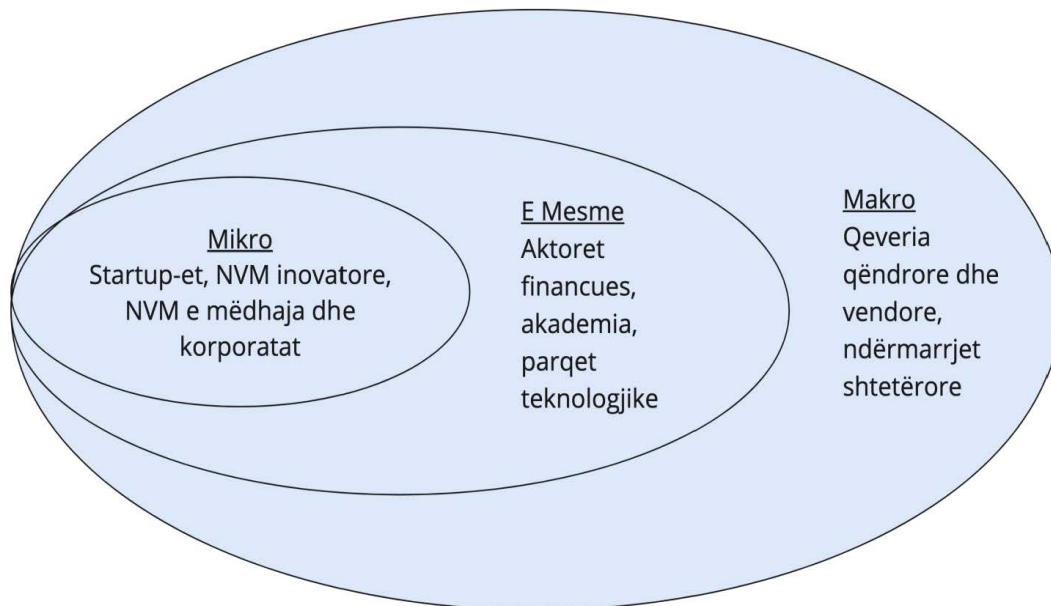


Figura 2 Ekosistemi i start-up-eve në Shqipëri dhe aktorët e tij

Palët e interesuara nga niveli mikro janë bizneset startup, NVM-të dhe ndërmarrjet që po zhvillojnë produkte/shërbime/eksperienca të reja dhe inovative. Roli i agentëve në ekosistemin e sipërmarrjes është thelbësor për shkak të nevojës për të lidhur ekonominë me tregun dhe për shkak se ata mund të lehtësojnë pikat hyrëse dhe marketingun për outputet standarde dhe inovative të bizneseve startup. Për këtë arsye, është thelbësore të përfshihen të gjithë aktorët e mikroekosistemit në aktivitetet e ardhshme të zhvillimit. Meqenëse niveli mikro përfshin një gamë të gjerë aktorësh të madhësive dhe moshave të ndryshme, në këtë Strategji, do të fokusohemi veçanërisht në tre lloje organizatash: startup-et, scale-up-et dhe sipërmarrjet me rritje të lartë:

- **Një startup** kuptohet si një kompani në një fazë të hershme zhvillimi që e bazon biznesin dhe aktivitetin e saj në teknologji për t'u rritur shpejt. Në fazat e tyre të hershme, startup-et janë me risk për shkak të nivelit të lartë të kërkimit në lidhje me produktet, shërbimet dhe proceset e tyre dhe për shkak se ato sjellin një devijim nga modelet tradicionale të biznesit. Megjithatë, kjo do të thotë gjithashtu se nëse janë të suksesshme, startup-et janë kompanitë që gjenerojnë produktivitet më të lartë në një kohë më të shkurtër. Për më tepër, sipërmarrja inovative ka gjithashtu efekte të jashtme pozitive në kompanitë e tjera dhe shoqërinë në tërësi duke promovuar inovacionin, transformimin e industrive tradicionale dhe reduktimin e papunësisë.
- **Scaleup-et**, sipas Start-up Europe Partnership, janë biznese fillestare që kanë lënë fazën e mbijetesës dhe kanë arritur një fazë zhvillimi dhe rritjeje në përputhje me parashikimet e ligjit nr. 25/2022 "Për mbështetjen dhe zhvillimin e startup-eve". Kjo fazë karakterizohet nga zbatimi i modelit të tyre të biznesit dhe vijimi i rritjes së qëndrueshme, të vazhdueshme, përsa i përket aksesit në treg, të ardhurave, numrit të punonjësve, krijimit të vlerës për klientët dhe kërkimit të partneritetit me kompanitë e themeluara. Ata shtojnë se, si me çdo kompani me kapital të konsiderueshëm, qëllimi i një rritjeje do të jetë gjithashtu krijimi i fitimeve për investitorët e saj, qoftë përmes blerjes (daljes) ose nxjerrjes në treg të aksioneve (oferta publike fillestare ose IPO).
- **Ndërmarrjet me rritje të lartë**, janë të gjitha kompanitë me një normë rritjeje vjetore më të madhe se 20% të qëndrueshme për tre vjet dhe 10 ose më shumë punonjës. Ato janë kompani të reja, të vogla dhe të mesme që arrijnë normë të lartë rritjeje, ndonjëherë duke dyfishuar ose trefishuar madhësinë e tyre në një ose dy vjet. Për këto kompani, me fillimin e analizës së performancës së tyre, rritja matet në bazë të numrit të punonjësve dhe qarkullimit.

Ministri përgjegjës për sipërmarrjen dhe agjencia shtetërore për mbështetjen dhe zhvillimin e startup-eve dhe lehtësuesve, Startup Albania, do të jenë aktorët kryesorë në qeverisjen e ekosistemit. Megjithatë, objekti i kësaj Strategjie është zgjeruar për të përfshirë sa më shumë aktorë të jetë e mundur. Prandaj, ai është i hapur për komunitetet autonome, qeveritë lokale, akademinë, sipërmarrësit, komunitetin e

biznesit, themeluesit dhe investitorët, përshpejtuesit, inkubatorët dhe ndërtuesit e sipërmarrjeve, lehtësuesit, fondacionet, shoqatat, qytetarët dhe shoqërinë civile.

Krahas pamjes shumështrësore të palëve të interesuara dhe ndërveprimit të tyre, kjo Strategji kalon përtej Heliksit të Trefishtë ³ dhe e paraqet atë si Pentagramin e Bashkëpunësorëve (Figura 3), me aktorët e nivelit të mesëm që veprojnë si element "ngjitës" dhe lidhës për të gjithë aktorët e tjerë përkatës. Siç përshkruhet në paragrafin e mësipërm, niveli i mesëm është thelbësor për ruajtjen e lidhjeve në rrjetin e aktorëve dhe zbatimin e politikave. Niveli i mesëm i ekosistemit të startup-eve shqiptar është i pazhvilluar dhe kërkon përpjekje të konsiderueshme nga aktorët e shtresës makro.

Kjo përpjekje nis nga qeveria qendrore. Në një periudhë afatmesme dhe afatgjatë, ajo përfshin qeveritë vendore, si qytetet dhe bashkitë, për të zhvilluar infrastrukturën institucionale duke nxitur inovacionin dhe lidhjet ndërmjet aktorëve. Këto lidhje mbahen përmes infrastrukturës së inovacionit, për të ekzekutuar dhe praktikuar politika që përfshijnë qendrat kërkimore, parqet e teknologjisë, qendrat e transformimit, ofruesit e mjediseve dhe laboratorët e testimeve.

³ Leydesdorff, L., & Etzkowitz, H. (1998). Spiralja e trefishtë si një model për studimet e inovacionit. *Shkenca dhe politika publike*, 25 (3), 195-203.

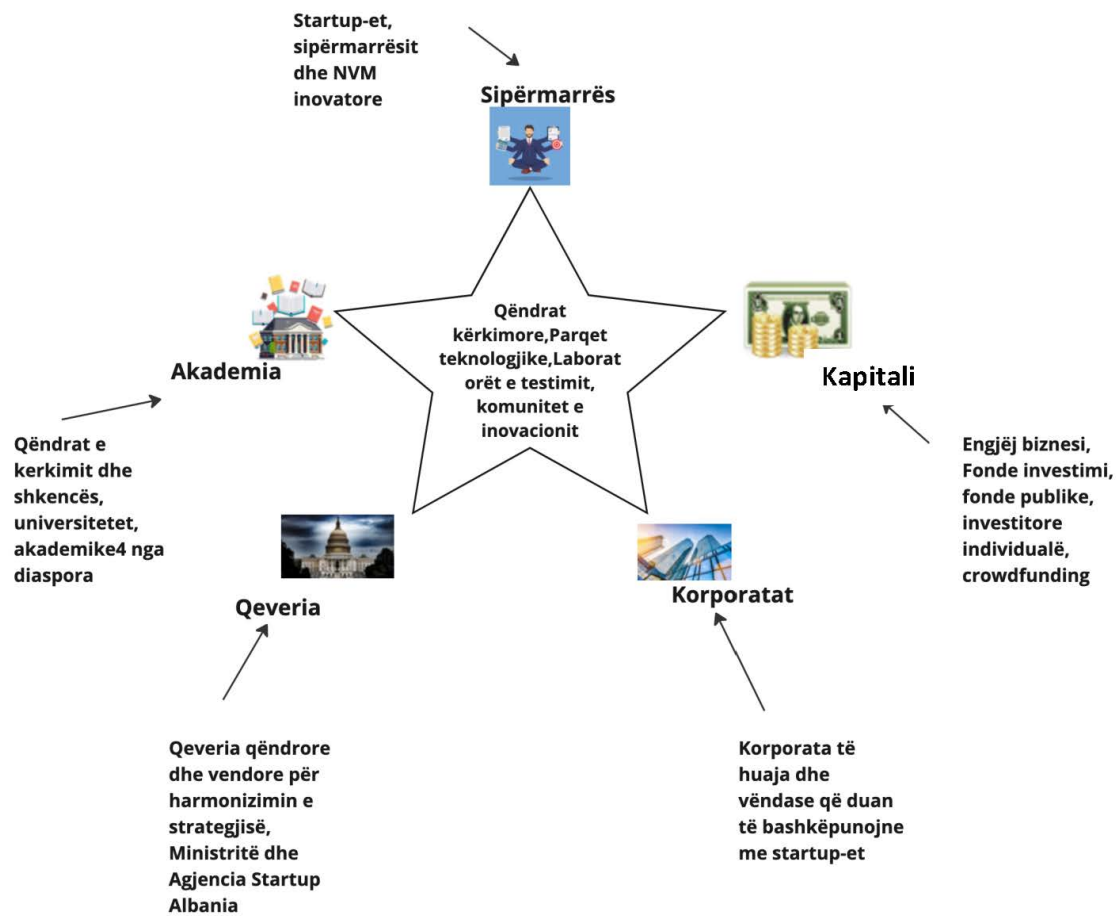


Figura 2 Struktura pentagramit të ekosistemit të sipërmarrjes shqiptare

Burime të rëndësishme të njohurive dhe burime të rëndësishme të investitorëve individualë janë akademikët individualë dhe investitorët individualë nga diaspora. Prandaj, kjo strategji do të fokusohet në potencialin e diasporës në forcimin e ekosistemit sipërmarrës Shqiptar.

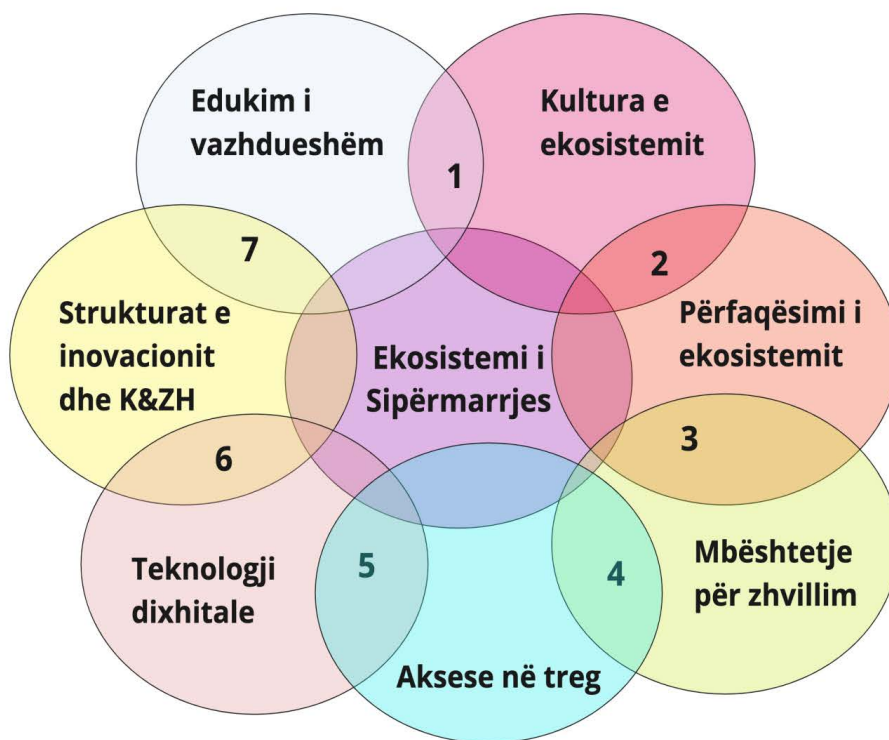
Pas përshkrimit të natyrës së ekosistemit sipërmarrës dhe aktorëve të tij, paragrafi në vijim do të shpjegojë qëllimin e Strategjisë dhe do të prezantojë tre shtyllat përkatëse për zhvillimin e ekosistemit.

Elementet e ekosistemit sipërmarrës

Pas përshkrimit të aktorëve, kjo Strategji identifikon elementet përkatës për zhvillimin e Ekosistemit Sipërmarrës (Figura 3).

Kultura e një ekosistemi është thelbësore pasi shërben si agjent lidhës. Është e rëndësishme të kemi një kulturë që pranon risqet e kalkuluara në mënyrë të arsyeshme dhe i sheh gabimet si mundësi nxënieje. Një kulturë inovative stimulon kreativitetin dhe eksperimentimin dhe sfidon mendësinë tradicionale. Ndihmon gjithashtu në kultivimin e një mentaliteti inovativ. Ambicia, vendosmëria dhe vullneti për të pasur sukses promovohen dhe ilustrohen gjithashtu në një kulturë inovative. Kapaciteti për të

Rrjedhimisht, nëse mbështetja për ekosistemin nga nivelet lokale dhe kombëtare është e mirë, kjo kontribuon në një rritje të prodhimit të produkteve të reja dhe inovacionit, duke nxitur më tej bizneset fillestare dhe aksesin e SME-ve në tregjet e zhvilluara.



Krahas mbështetjes për zhvillim, aksesit në teknologjitë dixhitale përkatëse mundëson zhvillimin e produkteve konkurruese. Produkte ose shërbime të tilla përmbajnë një vlerë të shtuar më të lartë dhe hyjnë më lehtë në tregjet e zhvilluara. Gjithashtu, teknologjitë paraqesin një shtytës të rëndësishëm për aftësinë rritëse të SME-ve. Me fjalë të tjera, aplikimi i teknologjive të reja mund të ndihmojë NVM të rriten shpejt.

Infrastruktura e zhvilluar mirë e inovacionit të hapur dhe R&D-së mundëson teknologji dixhitale dhe të tjera që janë të dobishme për zhvillimin e sipërmarrjes dhe ofron njohuri për sistemin arsimor. Sistemi arsimor transferon njohuritë e reja tek sipërmarrësit, duke u mundësuar atyre t'i shndërrojnë ato në njohuri dhe aplikime ekonomike.

Ekosistemi i sipërmarrjes i integron këto elemente për t'i shërbyer zhvillimit të sipërmarrjes, e cila është veçanërisht e përqendruar në bizneset fillestare dhe NVM. Ekosistemi i sipërmarrjes mundëson inovacion dhe komunikim të hapur midis aktorëve të ndërruar, duke mbështetur drejtpërdrejt ose tërthorazi rritjen e tyre.

Shtyllat e Strategjisë së Sipërmarrjes

Strategjia e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative e mbështet ekosistemin e sipërmarrjes deri në vitin 2030, duke krijuar dhe udhëhequr një model të ri ekonomik të sipërmarrjes novatore që do të ketë efekte të qëndrueshme në objektivat tona të përbashkëta. Strategjia do të stimulojë rritjen e ekosistemit startup dhe do të gjenerojë qarqe të virtyshme brenda ekosistemit dhe sektorëve ekonomikë nxitës të vendit. Si rezultat i stimulimit të rritjes krijuese, kjo do të rrisë produktivitetin ekonomik dhe do të sigurojë vende pune me cilësi të lartë për sa më shumë njerëz që të jetë e mundur. Me pak fjalë, kjo Strategji hedh themelet për ndryshimin e krijimit të vlerave kombëtare të Shqipërisë siç e njohim sot.

Strategjia bazohet në tre shtylla:

1. **Ekosistem Sipërmarrës Inovativ**
2. **Sektorët Strategjik**
3. **Zhvillimi Gjithëpërfshirës**

Ekosistem Sipërmarrës Inovativ

Aktualisht, sipërmarrja inovative përfaqëson një sektor të vogël të ekonomisë, por ka potencial për të gjeneruar fitime të mëdha dhe punësim cilësor. Sipas OECD-së, 4-6% e kompanive me rritje të lartë prodhojnë mes gjysmës dhe tre të katërtat e vendeve të punës neto në vendet e zhvilluara.

Për sa i përket sipërmarrjes inovative, ne kemi vendosur të ofrojmë kuadrin më të mirë të mundshëm për këtë sektor përmes zhvillimit të një ekosistemi të fortë sipërmarrës të hapur të inovacionit.

Kështu, ajo zë një vend qendror në një plan model që kërkon të gjenerojë vlerë brenda sektorëve tanë kryesorë ekonomikë. Këta sektorë përfaqësojnë pikat kryesore të forta ekonomike të vendit, por gjithashtu mund të nxisin zhvillimin e nën-sektorëve të rinj.

Infrastruktura e inovacionit: një kuadër organizativ për të mundësuar shkëmbimin e njohurive midis aktorëve të ekosistemit. Ai përfshin kapacitetet e R&D&I dhe zgjeron rrjetin e aktorëve kombëtarë në nivel rajonal dhe global. Kjo u mundëson aktorëve kombëtarë të ekosistemit të përthithin njohuri të reja, ti transformojnë ato në njohuri ekonomike dhe të zhvillojnë dhe prezantojnë produktet e tyre në nivel rajonal dhe global, duke e kthyer Shqipërinë në një **ekonomi të dijes**.

Dimensioni i Talentit: Kompeticioni ndërkombëtar i talenteve fokusohet në zhvillimin, tërheqjen dhe mbajtjen e sipërmarrësve më të mirë. Për ta bërë Shqipërinë një komb sipërmarrës, ne duhet ta kthejmë vendin tonë në një magnet talentesh, të aktivizojmë talentin akademik, të forcojmë profesionistët ekzistues dhe të tërheqim në Shqipëri, sipërmarrës nga diaspora dhe të huaj.

Dimensioni i Investimit: Kjo Strategji synon të përshpejtojë ciklin e investimeve në Shqipëri. Qëllimi i saj është të rrisë aftësitë investuese paralelisht me rritjen e kompanive shqiptare, në mënyrë që ato të krijojnë dhe ruajnë bazën e tyre operative në Shqipëri gjatë gjithë ciklit të tyre të rritjes.

Dimensioni i Zgjerimit dhe Ndërkombëtarizimit: Rritja e vogël e kompanive shqiptare ndikon në potencialin e mbijetesës së këtyre kompanive dhe fuqinë e ekonomisë së vendit. Në sektorin e sipërmarrjes inovative, kompanitë zhvillohen përmes **fazave të Ideimit, Vlefshmërisë dhe Zgjerimit**.

Nëse Shqipëria do të ofrojë mbështetje të vazhdueshme për bizneset fillestare gjatë gjithë rrugëtimit të tyre, ajo do të jetë në gjendje të mbajë dhe të rrisë numrin në rritje të kompanive, të cilat, në vend që të zhduken ose të mbeten të vogla, do të zhvillohen duke u mbështetur në një mjedis biznesi që ushqen rritjen. Duke mbështetur udhëtimin e tyre nga fillimi në rritje, këto kompani bëhen kampionë të mëdhenj të krijimit të vendeve të punës për njerëzit tanë në të ardhmen.

Sektorët Strategjikë (S3)

Një ekosistem inovativ i sipërmarrjes do të influencojë pozitivisht aktorët e tij së bashku me sektorët nxitës në vend. Strategjia mbështetet në sektorët prioritarë të ekonomisë shqiptare të përcaktuar në Strategjinë e Specializimit Inteligent (S3), në ato sektorë në të cilët është më e pozicionuar për të konkurruar në nivel global dhe në ata ku ndikimi i inovacionit mund të sjellë përfitime më të mëdha për ekonominë dhe shoqërinë.

Këta sektorë kombinojnë kompetencat e nevojshme, duke u mundësuar aktorëve të ekosistemeve që t'u përgjigjen sfidave globale, të testojnë produkte të reja dhe të gjenerojnë mundësi për zhvillim tregu të ri, kompani dhe njerëz. Më e rëndësishmja, sektorët nxitës përfaqësojnë gjithashtu një mundësi për bizneset shqiptare për të zhvilluar nën-sektorë të rinj të industrisë, duke shpërndarë burime dhe duke investuar në potencialin e rritjes nëpërmjet shpikjeve dhe teknologjive të reja të ardhshme.

Gjashtë sektorët strategjik prioritarë janë:

- Agrobiznesi
- Energjia
- Turizmi
- TIK-u
- Prodhimi
- Business Process Outsourcing (BPO)

Sektorë dhe sisteme ekonomike shitesë me potencial për zhvillim janë:

- Ekonomia Blu
- Ushqimi i shëndetshëm
- Energjia e Rinovueshme
- BPO-ja e zgjeruar

Zhvillimi Gjithëpërfshirës

Shtylla horizontale synon vendosjen e barazisë sociale në ekosistemin e sipërmarrjes. Si i tillë, ai do të krijojë mundësinë për shtresa të ndryshme shoqërore për të marrë pjesë në zhvillimin ekonomik të vendit, për të përfituar nga mbështetja e qeverisë dhe për të inkurajuar transformimin në komunitete dhe vendndodhje të ndryshme.

- **Sipërmarrja e grave:** një hendek i krijuar ku ka një ndryshim midis raportit të burrave dhe grave në çdo kategori të caktuar.
- **Zhvillimi Rajonal:** një pikë fokusimi i pabarazisë së krijuar nga vendi i origjinës ose vendbanimi i njerëzve.
- **Përfshirja e brezave** i referohet pabarazisë në moshë. Kjo është përgjithësisht më e theksuar tek të moshuarit, por prek edhe të rinjtë.

Ky model sipas shtyllave me tre nivele të ndërlidhura do të ndihmojë në krijimin e më shumë bizneseve, më shumë produktivitet, më shumë vende pune dhe më të mira dhe rritje ekonomike më të barabartë dhe të qëndrueshme. Prandaj, **kjo Strategji shkon përtej çdo sektori dhe përfshin një mision të vërtetë kombëtar që promovon ide të reja të rëndësishme për kulturën inovative dhe krijon mjedisin për zhvillimin e startup-eve dhe ndërkombëtarizimin e tyre.**

Situata dhe diagnoza

Objektivat strategjike

Strategjia Shqiptare e Sipërmarrjes është hartuar si një përpjekje kombëtare për të krijuar një kuadër të ri ekonomik të bazuar në sipërmarrjen inovative brenda industrive kryesore. Ne synojmë të përdorim inovacionin si një katalizator për ndryshimet sociale dhe ekonomike. Ky plan është hartuar për katër qëllime, siç e pamë në hyrje: Infrastruktura e inovacionit të hapur, Talenti, Investimi dhe Aftësia për Rritje. Do të krijohen tregues për të matur progresin drejt këtyre katër objektivave nëpërmjet modelit të qeverisjes së Strategjisë së Sipërmarrjes në Shqipëri. Gjithashtu, Strategjia do të hapë rrugën drejt vendosjes së menaxhimit efektiv dhe efikas të qeverisjes përmes infrastrukturës së inovacionit të hapur.

Infrastruktura e Inovacionit | fizike dhe virtuale

Infrastruktura e inovacionit të hapur përfshin qasje institucionale dhe jo-institucionale për të nxitur rrjedhën e njohurive në të gjithë ekosistemin. Kjo do të ndihmojë në transformimin e Shqipërisë në një shoqëri të bazuar në dije, duke ndikuar në ekosistemin e sipërmarrjes për të shtuar vlerën duke bashkëpunuar me aktorë nga të gjitha shtresat.

Spektori publik është përgjegjës për formulimin e politikave të përshtatura për veçoritë dhe funksionet unike të inovacionit dhe sipërmarrjes. Ai duhet të sigurojë që rregulloret të përshtaten me mjedisin në të cilin zhvillohen iniciativa të tilla, duke hequr pengesat që mund të kufizojnë rritjen e tyre. Por duhet të jetë gjithashtu proaktiv në promovimin e këtyre llojeve iniciativave. Në analizimin e kuadrit rregullator, është e qartë se zhvillimi i politikave në mbështetje të sipërmarrjes ka qenë shumë aktiv vitet e fundit – në nivel lokal, rajonal, shtetëror dhe europian – dhe ka qenë në fokus tek të gjitha qeveritë.

Përmirësimi, konsolidimi dhe zhvillimi i vazhdueshëm i agjencisë Startup Albania do të ndihmojë në zbatimin e masave, koordinimin e aktorëve, promovimin e ekosistemit tek aktorët e jashtëm, mbështetjen e startup-eve dhe krijimin e mjedisit të nevojshëm për zhvillimin e nxitësve për rritjen e investimeve.

Gjatë vitit 2022, qeveria miratoi Ligjin për Startup-et dhe lehtësuesit, duke ofruar një kuadër ligjor për sipërmarrësit, bizneset startup, nomadët dixhital dhe organizatat mbështetëse të ekosistemit. Ligji parashikon disa masa që mbështesin zhvillimin dhe rritjen e startup-eve në Shqipëri dhe heq barrierat për nomadët dixhital për t'u vendosur dhe punuar në qytetet tona. Ndërkohë që ekziston konteksti ligjor, Strategjia e Zhvillimit të Sipërmarrjes Inovative do të sigurojë kuadrin e punës për aktorët e ekosistemit, duke përfshirë aktorët e brendshëm dhe të jashtëm, për të arritur objektivat tona të përgjithshme. Përmirësimi, konsolidimi dhe zhvillimi i vazhdueshëm i Agjencisë Startup Albania do të ndihmojë në zbatimin e masave, koordinimin e aktorëve, promovimin e ekosistemit tek aktorët e jashtëm, mbështetjen e bizneseve startup dhe krijimin e mjedisit të

nevojshëm për zhvillimin e nxitësve për rritjen e investimeve në sipërmarrjen inovative. Ai synon të zhvillojë masa të standardizuara për programet e asistencës teknike, të krijojë mundësi për aktorët e ekosistemeve që të përfshihen dhe të koordinojnë ndihmën ndërkombëtare që synon startup-et dhe aktorët e ekosistemit si parqet teknologjike, inkubatorët, përsheptuesit dhe ndërtuesit e sipërmarrjeve.

Institucionet do të krijojnë infrastrukturë fizike dhe virtuale për avancimin e aftësive dhe zhvillimin e komunitetit. Strategjia jonë parashikon zhvillimin e Qendrave Rajonale të Transformimit ku sipërmarrësit lokal mund të kenë akses në rrjetet ndërkombëtare dhe kombëtare të njohurive, shërbimet e specializuara, instrumentet dhe financimet përmes masave të vazhdueshme dhe të kualifikuara. Qendrat Rajonale të Transformimit do të pajisen për të ofruar shërbime profesionale për sipërmarrësit dhe bizneset fillestare, si dhe ambientet e bashkëpunimit dhe hapësirat e komunitetit ku mund të realizohen aktivitete, seminare dhe zhvillim aftësish. Objektet synojnë të përfshijnë asistencë këshillimore publike, private dhe ndërkombëtare, thirrje financimi dhe shërbime mentorimi gjatë gjithë vitit dhe brenda një kuadri të përcaktuar.

Qendrat Rajonale të Transformimit do t'u mundësojnë sipërmarrësve në lokalitet të aksesojnë rrjetet ndërkombëtare dhe kombëtare të njohurive, shërbimet e specializuara, mjetet dhe financimet përmes instrumenteve të vazhdueshme dhe të kualifikuara.

Në nivel kombëtar, ne po synojmë zhvillimin e parqeve teknologjike ku ofrohet inovacion dhe R&D, më shumë fonde të përhithura nga organizatat ndërkombëtare dhe lehtësime fiskale që ju ofrohen kompanive të cilat prodhojnë produkte dhe shërbime, krijojnë patenta dhe zhvillojnë teknologji inovative brenda kësaj infrastrukture. Parqet janë objekte me shumë qëllime që ofrojnë hapësirë dhe infrastrukturë moderne për komunitete të ndryshme.

Ata angazhojnë R&D+I-të, korporata, aktorë të biznesit ndërkombëtar dhe kompani potenciale të mëdha TIK që do të vendosen atje. Parqet ofrojnë biznese fillestare dhe lehtësira të zhvillimit të teknologjisë së nivelit të lartë dhe ndihmojnë në ofrimin e shërbimeve të specializuara si mbrojtja e pronësisë intelektuale dhe tregtia pa taksa. Ne synojmë të krijojmë platforma virtuale me kurrikulat dhe programet e nevojshme, në mënyrë që çdo qytetar, kudo që ndodhet në vend, të ketë akses në të njëjtat shërbime si ato në mjedisin fizik. Platformat do të synojnë faza të ndryshme të rritjes, do të përdoren për përmirësimin e aftësive dhe rikualifikimin dhe do të përfshijnë mjetet e nevojshme për t'u lidhur me themeluesit, mentorët dhe investitorët e tjerë. Avancimi dhe rritja e ofertës së shërbimeve publike dixhitale e vendos Shqipërinë në një pozicion unik, edhe krahasuar me vendet e BE-së, për të nxitur një infrastrukturë të qetë operacionale që ndihmon bizneset fillestare dhe sipërmarrësit të arrijnë objektivat e tyre të biznesit.

Në kuadër të përpjekjeve globale për kalimin drejt një ekonomie të qëndrueshme dhe të dixhitalizuar, Shqipëria synon të mbështesë zhvillimin e sipërmarrjeve që përqendrohen në zgjidhje të gjelbra dhe dixhitale. Kjo përfshin nxitjen e startup-eve dhe inkubatorëve që operojnë në fushat e energjisë së rinovueshme, eficiencës së energjisë, teknologjive dixhitale dhe inteligjencës artificiale. Zhvillimi i ekonomisë së gjelbër dhe dixhitale përfaqëson një mundësi kyçe për Shqipërinë për të përshpejtuar rritjen ekonomike dhe modernizimin e saj, duke ndjekur shembullin e vendeve të tjera të suksesshme si Baltiku, Sllovenia dhe Kroacia. Në këto vende, teknologjitë dixhitale dhe zgjidhjet e qëndrueshme mjedisore kanë luajtur një rol thelbësor në rritjen e produktivitetit dhe tërheqjen e investimeve të huaja. Për shembull, në Estoni, ekonomia dixhitale përbën rreth 13% të PBB-së, ndërsa Sllovenia ka investuar 3% të PBB-së në hulumtime dhe zhvillim në teknologjitë e gjelbra, duke e pozicionuar veten si një lider në rajonin e Ballkanit në inovacion dhe qëndrueshmëri.

Krahasuar me vendet më të zhvilluara të Evropës Juglindore, si Kroacia, ku turizmi i qëndrueshëm dhe ekonomia e gjelbër kanë pasur një ndikim të madh në diversifikimin e burimeve ekonomike, Shqipëria ka një potencial të madh për të shfrytëzuar inovacionet dixhitale dhe të gjelbra për rritje afatgjatë. Përdorimi i teknologjive të pastra dhe dixhitale mund të ndihmojë në përmirësimin e infrastrukturës energjetike, të risë efikasitetin në sektorët strategjikë si bujqësia dhe turizmi, dhe të tërheqë më shumë investime nga donatorë ndërkombëtarë dhe Bashkimi Evropian. Përvoja e vendeve si Sllovenia dhe Kroacia tregon se përqafimi i agjendave të gjelbra dhe dixhitale jo vetëm që përmirëson cilësinë e jetës së qytetarëve, por gjithashtu rrit aftësinë konkurruese të vendit në tregjet globale.

Iniciativat për financimin dhe investimet, synojnë krijimin e një fondi të posaçëm për financimin e startup-eve që fokusohen në teknologjitë e gjelbra dhe dixhitale. Ky fond do të mbështetet nga buxheti i shtetit dhe Plani i Rritjes për Ballkanin Perëndimor. Gjithashtu, strategjia nxit investimet private në sektorët e gjelbër dhe dixhital përmes ndërtimit të incentivave për investitorët dhe korporatat.

Në anën e asistencës teknike, do të zhvillohen programe që ofrojnë mbështetje të dedikuar për startup-et dhe inkubatorët që punojnë në projekte që synojnë reduktimin e ndotjes dhe avancimin teknologjik. Për më tepër, do të krijohen platforma dixhitale për trajnimin e sipërmarrësve dhe për ndarjen e njohurive në fushat e teknologjive të reja dhe praktikave të qëndrueshme. Plani parashikon gjithashtu mbështetjen për krijimin e inkubatorëve të teknologjisë së gjelbër dhe dixhitale në disa rajone të Shqipërisë, si dhe ngritjen e qendrave të inovacionit në bashkëpunim me agjencitë e tjera shtetërore dhe institucionet akademike. Këto qendra do të fokusohen në zhvillimin e teknologjive të pastra dhe dixhitale, duke ofruar hapësira bashkëpunimi, mentorim dhe qasje në fonde për startup-et.

Talenti | zhvillimi, ruajtja dhe tërheqja

Talenti është çelësi i suksesit të ekosistemit kombëtar të sipërmarrjes. Sistemet ekonomike më dinamike të botës përballen me vështirësi në trajnimin, rekrutimin dhe ruajtjen e fuqisë punëtore të kualifikuar, si dhe në ruajtjen e motivimit të këtij kapitali njerëzor. Kompanitë, kombet dhe komunitetet shqetësohen për trajtimin e këtyre sfidave, sepse lufta për të tërhequr talentin më të madh është bërë globale. **Zhvillimi, përvetësimi dhe ruajtja** e talentit janë tre elementët nëpërmjet të cilëve kjo Strategji do t'i afrohet objektivit të talentit.

Sistemi ynë asimor po përballlet me sfida në fushat e konsolidimit të udhëzimeve akademike dhe profesionale për të reduktuar përqindjet dhe përmirësimin e aksesit për më shumë studentë në lëndët STEM, rritjen e ndërgjegjësimit për mundësitë e punësimit midis studentëve, ofrimin e alternativave arsimore për t'u dhënë studentëve përvojë pune dhe bashkëpunimin me kompanitë për të trajnuar profesionistët për tregun e punës.

Kjo Strategji do të inkurajojë më shumë pjesëmarrje në trajnimin e biznesit në jetën reale në shkollën e mesme dhe nivelet universitare, do të krijojë programe që synojnë trajnimin e hershëm të sipërmarrjes dhe adresojnë kulturën në mënyrë që studentët tanë ta shohin sipërmarrjen si një propozim të vlefshëm për karrierë. Ne do të krijojmë një

Ne do të krijojmë një program vjetor që do të ofrojë stimul për të rritur pjesëmarrjen dhe lidhur komunitetin e talenteve me nismat ndërkombëtare që mbështesin aktivizimin e themeluesve të rinj.

program vjetor që do të ofrojë stimul për të rritur pjesëmarrjen dhe për të lidhur komunitetin me nismat ndërkombëtare që mbështesin aktivizimin e themeluesve të rinj.

Ne do të stimulojmë investimet në talentet e R&D+I-së për të lehtësuar startup-et e shëndetshme të bazuara në njohuri dhe për të krijuar efekte të përhapura në sektorët ekonomik me rezultate pozitive për ekonominë e përgjithshme.

Një objektivi tjetër i talenteve janë studimet e doktoraturës. Megjithatë ato përfaqësojnë një pjesë të vogël të popullsisë, rritja e investimeve do të sigurojë një grup inovatorësh të mundshëm. Ne do të stimulojmë investimet në talentet e R&D+I-së për të lehtësuar startup-et e shëndetshme të bazuara në njohuri dhe për të krijuar efekte të përhapura në sektorët ekonomik me rezultate pozitive për ekonominë e përgjithshme. Për më tepër, shumë studime vërtetojnë se bizneset fillestare që fillojnë nga një bazë akademike janë më të qëndrueshme dhe marrin më shumë fonde përmes rrugëtimit

të tyre të rritjes.

Studime të shumta vërtetojnë se talentet dixhitale janë më të prirur të largohen nga vendi për të avancuar karrierën e tyre. Ata janë gjithashtu me arsim të lartë; nivelet e tyre të të ardhurave janë më të larta se çdo mesatare kombëtare dhe ata vlerësojnë balancën jetë-punë. Shqipëria ka nevojë ta ruaj talentin dixhital, në mënyrë që të ndërtojnë dhe të punojnë për kompanitë e TIK-ut me seli në vend. Në vitet e fundit, ne kemi parë shumë kompani ndërkombëtare të ndërtojnë aktivitetet e tyre në Shqipëri; megjithatë, ne kemi parë gjithashtu një numër në rritje të individëve të kualifikuar që largohen për të punuar në vende të tjera. Ndërsa ky është një fenomen mbarëbotëror, madhësia e vogël e vendit tonë dhe numri i kufizuar i profesionistëve të IT-së e bëjnë atë një mjedis sfidues për industri të ndryshme. Ne duam të ruajmë talentet dixhitale, por edhe të tërheqim komunitetet ndërkombëtare në Shqipëri.

Duke përdorur suksesin e industrisë së turizmit gjatë viteve të fundit, ne do të synojmë talentet e huaja me mesazhe specifike, do të shpalojmë mundësi dhe do të ofrojmë një portë fillestare për ekosistemin Shqiptar të inovacionit. Nëpërmjet identifikimit të kujdesshëm, aktiviteteve promovuese dhe angazhimit të diasporës, ne do të fokusojmë përpjekjet tona në ekspozimin e përfitimeve të ngritjes së operacioneve të kompanive startup në vendin tonë. Gjithashtu, do të paraqesim mundësitë që mund të shfrytëzohen në sektorë të ndryshëm të industrisë shqiptare, si Energjia, Turizmi, Inovaconi etj.

Vetëm duke përforcuar tre dimensionet e këtij objektiwi – zhvillimin, ruajtjen dhe tërheqjen e talenteve – Shqipëria do të arrijë të vendoset në nivelin më të lartë të konkurrencës globale për talentin më të mirë.

Nëpërmjet markimit të kujdesshëm, aktiviteteve promovuese dhe angazhimit të diasporës, ne do të fokusojmë përpjekjet tona në ekspozimin e përfitimeve të ngritjes së operacioneve në Shqipëri.

Investime | përshpejtimi i ciklit të investimeve në Shqipëri

Një ekonomi në rritje ka nevojë për biznese me kapacitete të zhvilluara, kërkon investime dhe përdor inovacionin për të qenë efektiv dhe përshtatur nevojat e veta ose të tregut.

Shqipërisë i duhet akoma të krijojë themelet e nevojshme për një klimë të larmishme biznesi. Krahësuar me fqinjët si Mali i Zi dhe Maqedonia e Veriut, ajo ka mbetur prapa në instrumentet e disponueshme për financimin e bizneseve startup dhe në vëllimin e përgjithshëm të investimeve nga burime private. Sipas të dhënave Start-up Genome World Ecosystem Report 2022, ekosistemi i Beogradit dhe Novi Sadit vlen 1.1 miliardë Euro, me investime në kompanitë startup që arrijnë në 67 milion Euro për periudhën 2020-2022. Nga ana tjetër, ekosistemi Shqiptar nuk arriti të tërheqë investime, rrjedhimisht pati një nivel të ulët të prodhimit cilësor të startup-eve gjatë së njëjtës periudhë. Gjatë dy viteve të fundit, Fondi Shtetëror i Malit të Zi për Sipërmarrjen ka arritur të shpërndajë mbi 2.5 milionë Euro në grante direkte dhe asistencë teknike në fazat e fillimit, duke krijuar mjedisin për fondet private që do të krijohen për të plotësuar investimet shtetërore. Sot, po ashtu, vendi mund të numërojë mbi 9 milionë Euro si fonde kapitali privat për sipërmarrjet, të cilat janë në dispozicion për investime në ekosistemin e inovacionit.

Kapitali sipërmarrës inkurajon inovacionin dhe dinamizmin në botën e korporatave. Ky instrument financimi u ofron bizneseve opsione fleksibël duke siguruar fonde për të mbështetur qëllimet e tyre të zgjerimit, për të krijuar sipërmarrje të reja, kreative, për të blerë biznese të tjera ose për të mbajtur një pozicion të balancuar të kapitalit. Pavarësisht se është një mjet i kahershëm, Shqipëria nuk e ka parë ende zhvillimin e tij.

Ekonomia shqiptare kohët e fundit është mbështetur kryesisht në financimet bankare. Komuniteti i biznesit kërkon prej disa vitesh që burimet e financimit të biznesit të diversifikohen. Ky diversifikim konsiderohet si i favorshëm pasi bën të mundur nxitjen e inovacionit dhe konkurrencës, forcimin e strukturave dhe kapitalit të korporatave dhe lehtësimin e investimit të kapitalit afatgjatë në bizneset fillestare dhe krijuese.

Edhe pse gjatë viteve të fundit kanë ndodhur disa investime të profilizuara të biznesit, ka pak dëshmi të investimeve direkte nga këto grupe në kompani inovative dhe biznese të reja në Shqipëri. Vëllimi i përgjithshëm i investimeve është ende shumë i ulët në krahasim me vendet e Ballkanit Perëndimor. Për më tepër, investimi përmes financimit të sipërmarrjeve të korporatave (CVC), një instrument që mbështet investimet në biznese të reja dhe R&D+I-ja, i disponueshëm prej disa vitesh në rajon, ende nuk është zhvilluar në Shqipëri, duke krijuar një hendek tjetër ku kapitali privat mund të bëhet katalizator për zhvillimin e një sipërmarrjeje inovative në rritje. Nga rajoni, ne shohim se rrjeti Serb i Investitorëve të Biznesit ka shpërndarë kapital në startup-et Serbe në fazat e hershme. Për më tepër, investitorët e biznesit në

Krijimi i fondeve të investimeve, aktivizimi i rrjeteve të investitorëve të biznesit dhe ngritja e instrumenteve si VC-të, janë mënyra për të forcuar bashkëpunimin me ekosistemin e startup-eve

Instrumentet e financimit si VC-të ose skemat e granteve janë thelbësore për rritjen e sektorit të startup-eve dhe të mundësojnë themelues të qëndrueshëm që synojnë fazat e mëvonshme të rritjes, të tilla si qëndrueshmëria dhe aftësia

Maqedoninë e Veriut kanë grumbulluar mbi 1.5 milionë Euro në sindikatat e investimeve vetëm në vitin 2022 për t'u investuar në të njëjtin segment. Sipas të dhënave të Start-up Genome dhe Dealroom, niveli i investimit në startup-et shqiptare ka qenë më pak se 1 milionë Euro gjatë vitit 2021, që është krahasimisht i ulët me vendet me përmasa të ngjashme në Europë dhe pjesë të tjera të botës.

Së fundi, aktivizimi i tregut alternativ të financave është thelbësor për të pasur sukses në strategjitë e inovacionit në vendet e zhvilluara dhe në zhvillim. Krijimi i fondeve të investimeve, aktivizimi i rrjeteve të investitorëve të biznesit dhe ngritja e instrumenteve të sipërmarrjeve të korporatave (CVC) janë mënyra për të forcuar bashkëpunimin me ekosistemin e startup-eve. Megjithatë, është e pamjaftueshme për të bërë një ndryshim në ekosistemin shqiptar.

Masat për aktivizimin e kapitalit privat, të përziera me mbështetjen e financimit publik në vitet e para, do të krijojnë përfitime dhe do të shtojnë numrin e startup-eve cilësorë dhe sipërmarrësve ambiciozë. Instrumentet e strukturuar financiare të hartuara dhe që synojnë faza të ndryshme të rritjes duhet të zhvillohen me qëllim që Strategjia të jetë e suksesshme. Për më tepër, angazhimi i palëve të interesuara në këtë mision duhet të koordinohet me kujdes në mënyrë që grantet dhe instrumentet e tjera të menaxhohen në mënyrë adekuate dhe t'u shpërndahen kompanive ose sipërmarrësve të duhur fillestarë. Së fundmi, instrumentet e kapitalit të sipërmarrjes (VC) ose financimit të granteve janë thelbësore që sektori startup në fazat e hershme të rritet dhe të krijojë themelues elastikë që synojnë fazat e mëvonshme të rritjes, të tilla si vlefshmëria dhe aftësia për zgjerim.

Aftësimi për zgjerim | Ngritja e kompanive për zhvillim

Aftësia për zgjerim është e nevojshme për të siguruar krijimin e vendeve të punës, nxitjen e inovacionit dhe konsolidimin e industrive që nxisin ekonominë. Ajo gjithashtu lejon eksplorimin e industrive të tjera të cilat përfundimisht mund të integrohen. Inkurajimi i burimeve të nevojshme për zgjerimin e kompanisë duhet të ketë përparësi. Pronarët e bizneseve dhe startup-eve shqiptare duhet të rrisin sipërmarrjet e tyre, të përdorin teknologjinë për të rritur prodhimin dhe efikasitetin dhe të përqendrojnë rritjen e tyre si në tregun vendas ashtu edhe në atë botëror. Kjo do të mbështesë rritjen dhe aftësinë për zgjerim të firmave të tyre duke i bërë ato më konkurruese.

Në Europë ekonomia e Shqipërisë është një nga ekonomitë e varura nga NVM-të. Madhësia e tyre ndikon në produktivitetin dhe qëndrueshmërinë e bizneseve të vogla gjatë cikleve të pafavorshme të biznesit. Përveç kësaj, ata e kanë më të vështirë të marrin fonde sesa bizneset më të mëdha.

Sipërmarrësit shqiptarë dhe startup-et duhet të rrisin madhësinë e tyre, të adoptojnë teknologjinë për të rritur efikasitetin dhe produktivitetin dhe të bazojnë zhvillimin e tyre në tregun kombëtar dhe ndërkombëtar.

Kompanitë të cilave u duhet të përmirësojnë konkurrueshmërinë dhe produktivitetin në Europë dhe Shqipëri janë startup-et – kompanitë e sapokrijuara me një model biznesi inovativ, me aftësi zgjerimi, të bazuar në teknologji, të fokusuar në rritjen dhe përfitimin e shpejtë – dhe scaleup-et – që janë startup-et në një fazë rritjeje.

Teknologjia shihet të jetë thelbësore për ndërtimin e një kompanie me aftësi zgjerimi. Proçeset e krijuara nga startup-et janë të mundimshme dhe joefikase në fazat e hershme të testimit ose eksperimentimit; sapo të kalojnë këto faza, automatizimi dhe optimizimi përmes teknologjisë bëhen shpejt të domosdoshme. Çdo vit, evolucioni dixhital i BE-28 krahasohet duke përdorur Indeksin e Ekonomisë

dhe Shoqërisë Dixhitale (DESI). Kur diskutohet për aftësinë shqiptare për zgjerim, dy karakteristika relevante që shqyrtohen janë:

Shqipëria ka përmirësuar rezultatin e saj në **dimensionin e lidhshmërisë nga vitet e mëparshme**, megjithëse ka ende potencial për përmirësim. Mbi të gjitha, arsyeja është përhapja e lidhjeve të shpejta të internetit, fikse dhe ato celulare.

Ekosistemi i hapur i inovacionit i Shqipërisë duhet të jetë gati për aderimin në BE, kur madhësia e tregut do të zgjerohet në disa dimensione në krahasim me sot.

Një element tjetër që përcakton kapacitetin e një biznesi për t'u rritur është **tregu**, ku bizneset përdorin teknologji për të zgjeruar shtrirjen e tyre dhe për të rritur produktivitetin për shkak të konkurrencës së tregut vendas. Për më tepër, zgjerimi i një kompanie përmes ndërkombëtarizimit do të jetë çelësi për të përcaktuar nëse një biznes është i aftë për zgjerim dhe nëse mund të konkurrojë globalisht. Ndërmarrjet tradicionale të vogla dhe të mesme (NVM) priren t'i japin përparësi diversitetit të tregut, por organizatat inovative janë më komode duke filluar në nivel global dhe duke i fokusuar përpjekjet e tyre për zgjerim në tregjet jashtë

shtetit. Për ta shfrytëzuar këtë, Shqipëria duhet të përgatisë ekosistemin e saj sipërmarrës të inovacionit për anëtarësimin në BE, kur madhësia e tregut do të zgjerohet në disa dimensione në krahasim me sot. Nëse zhvillohet mirë dhe lidhet me ekosistemet e tjera të BE-së, do të jetë një ndihmë e rëndësishme për sipërmarrësit shqiptarë në aksesin në tregjet e hapura të BE-së.

Kjo strategji do të lejojë arritjen e objektivit të aftësisë për zgjerim, duke përmirësuar mjedisin, duke rritur konkurrencën dhe duke përdorur të gjitha mundësitë aktuale. Kjo do të mbështesë zgjerimin e përpjekjeve krijuese dhe suksesin e tyre tregtar.

Sektorët Nxitës

Siç u përmend më parë, shtylla e dytë e qasjes janë sektorët nxitës. Përveç mbështetjes për kontributet e institucioneve publike, korporative dhe akademike vendase dhe të huaja, ne duam të përdorim Strategjinë tonë në gjashtë sektorë kyç. Ato ofrojnë një bazë për modernizimin dhe zgjerimin e sektorit tonë sipërmarrës, shërbejnë si hapësira jetike për rinovimin e sistemit tonë ekonomik dhe ofrojnë një shans të domosdoshëm për të rritur konkurrencën dhe produktivitetin duke krijuar teknologji dhe proçese të reja.

Për të nxitur bashkëpunimin horizontal dhe vertikal në këta sektorë, ne duam të përshpejtojmë frymën e bashkëpunimit të nevojshëm për zbatimin e kësaj Strategjie. Ndërmarrjet e njohura në të gjithë sektorët do të nxitin të angazhohen në iniciativa bashkëpunuese që promovojnë zhvillimin e industrisë dhe inovacionin. Njëkohësisht, ne do të promovojmë bashkëpunimin midis bizneseve të mëdha dhe bizneseve të reja kreative për të ndarë avantazhet dhe për të gjeneruar perspektiva të reja nëpërmjet nismave të përbashkëta, zhvillimit të synuar të sipërmarrjes dhe financimit.

Arsyetimi kryesor për zgjedhjen e këtyre sektorëve është se inovacioni mund të ndikojë pozitivisht në ekonominë dhe shoqërinë në fusha ku Shqipëria është më e pozicionuar për të konkurruar në nivel global. Këto industri kombinojnë aftësitë e nevojshme për kombin tonë për t'u përshtatur me çështjet

ndërkombëtare, duke hapur dyert për tregje, kompani dhe individë të rinj. Një ekonomi e larmishme që gjeneron më shumë vende pune dhe më të mira për përmirësimin e mirëqenies dhe cilësisë së jetës së njerëzve do të forcohet për shkak të potencialit për transformim nëpërmjet inovacionit në fusha të ndryshme.

Turizmi

Ky është një sektor strategjik për Shqipërinë për shkak të peshës në rritje në ekonominë tonë dhe rëndësisë së tij në perceptimin ndërkombëtar të vendit. Gjatë viteve të fundit, udhëtimet dhe turizmi kanë kontribuar me 8,5-8,7% të PBB-së së Shqipërisë. Megjithatë, kur merren parasysh efektet e shumfishta nga burime indirekte, kontributi i përgjithshëm gati trefishohet dhe përbën mbi 20% të PBB-së, duke e bërë këtë sektor një nga nxitësit kryesorë të zhvillimit. Me udhëtimet dhe turizmin që kontribuan me 20% të PBB-së së Shqipërisë dhe 244,000 vende të reja pune në 2019-ën, ai u bë një motor i rëndësishëm ekonomik dhe krijues i vendeve të punës. Sipas vlerësimeve të Këshillit Botëror të Turizmit dhe Udhëtimit, një në pesë vende pune në Shqipëri lidhet me udhëtimet, turizmin dhe industrinë e lidhura me to.

Agrobiznesi

Është një sektor me rëndësi jetike dhe një nga motorët kryesorë ekonomikë që siguron mbi 18% të PBB-së kombëtare. Bujqësia ende paraqet një burim kryesor të të ardhurave për popullsinë rurale dhe përbën 35% të punësimit total. Megjithatë, rritja e popullsisë rurale është negative (-3,5%), duke sfiduar sektorin e agrobiznesit. Prandaj, forcimi i mundësive për zhvillimin e agrobiznesit përmes edukimit të popullsisë rurale, futjes së teknologjive të reja, sipërmarrjes dhe inovacionit, paraqet një mënyrë për të parandaluar shpopullimin dhe rritjen e cilësisë së jetës në zonat rurale.

Aktiviteti Prodhues

Një sektor industrial i krijuar që deri tani ka punësuar komunitete të mëdha, por me struktura me paga të ulëta. Ai ka potencialin për të ndërtuar zinxhirin e vlerës duke përdorur teknologji më të mira, automatizim më të lartë dhe duke prodhuar produkte më të vlefshme që kërkojnë në tregje më të maturuara. Është një sektor me një normë pozitive rritjeje, që përfaqëson 7% të PBB-së kombëtare.

Energjia

Një sektor që përfaqëson një shtyllë bazë për qëndrueshmërinë, ekonominë dhe mjedisin e vendit. Ai gjithashtu mund të aktivizojë dhe tërheqë korporata të mëdha dhe sasi të mëdha kapitali. Importet e energjisë në 20 vitet e fundit varionin nga 12-54% të përdorimit të përgjithshëm kombëtar të energjisë, duke theksuar rëndësinë e zhvillimit të kapaciteteve kombëtare të prodhimit të energjisë.

TIK-u

Sektori ekonomik me rritje më të shpejtë në republikë është teknologjia e IT-së; segmenti më i madh është hardueri, duke zënë 55% të tregut; segmenti i dytë më i madh është tregu i TIK-ut në Shqipëri, me 30% të tregut; dhe softueri përbën 15% të tregut të TIK-ut.

Disa prej përfitimeve të Shqipërisë përfshijnë një infrastrukturë të shkëlqyer, tatime të ulëta për personat juridikë dhe punëtorë shumë të kualifikuar dhe me çmime të arsyeshme me arsim të lidhur me TIK-un

dhe njohuri të mira në anglisht. Industria po zgjerohet vazhdimisht dhe eksporton punëtorë të arsimuar në IT në vende të tjera.

Business Process Outsourcing (BPO)

Nga këndvështrimi i kësaj strategjie, kjo përfshin një nën-segment të shërbimeve të palëve të treta të ofruara në teknologjinë e informacionit (shërbimet e mundësuar nga teknologjia e informacionit, ITES). ITES-i do të vazhdojë të ofrojë shumicën e punësimit në industrinë BPO; sipas burimeve zyrtare, ITO përbënte 53% të të gjithë punonjësve në Shqipëri në vitin 2018. Industria BPO kontribuoi me 2.1% të PBB-së së vendit në vitin 2018 dhe punësoi 5713 persona.

Nën-sektorë, sektorë dhe sisteme ekonomike shtesë me potencial për zhvillim janë:

Ekonomia Blu - Ekonomia blu vlerësohet të jetë me vlerë 1,5 trilion dollarë në vit. Investimi në këtë sektor mund të nxisë mundësi të reja zhvillimi nën-sektorësh në peshkim, turizëm bregdetar, energji të rinovueshme, miniera të thella në det dhe bioteknologji.

Ushqim i shëndetshëm

Fokusi në agrobiznesin dhe industrinë ushqimore mund të përqëndrohet në nën-sektorët e ushqimit të shëndetshëm dhe MAP-i me potencial të lartë rritjeje. Këta nën-sektorë kërkojnë më shumë investime në arsimin e fuqisë punëtore dhe teknologji, por nxjerrin produkte me vlerë të shtuar më të lartë në krahasim me nën-sektorët e tjerë bujqësorë dhe mundësi të mira për t'u ngjitur në zinxhirin e vlerës përmes lidhjeve të tij me industrinë farmaceutike dhe ushqimore.

Energjia e Rinovueshme

Përqendrimi i sektorit të energjisë në energjinë e rinovueshme sjell rezultate të qëndrueshme dhe më efikase sesa burimet jo të rinovueshme. Konsumi i energjisë së rinovueshme në Shqipëri është tashmë 44% e konsumit total të energjisë, krahasuar me 20% të standardit botëror. Ky avantazh duhet të mbahet përmes investimeve të fokusuara në burimet e rinovueshme.

Nën-sektorë të tjerë të Business Process Outsourcing (BPO)

Përveç shërbimeve të aktivizuara nga teknologjia e informacionit BPO, kjo strategji do të marrë në konsideratë shërbime të BPO-së, të cilat kërkojnë aftësi më të larta dhe të specializuara për të ofruar shërbime me kompleksitet më të lartë biznesi (marketing, sektori kreativ, R&D), si dhe segmente të tjera të zinxhirit të vlerës së BPO, që janë të lidhura me prodhimin ose logjistikën. Kjo do të kthehet në një mundësi të rëndësishme për bashkëpunimin mes akademisë dhe investitorëve.

Ekonomia e Gjelbër dhe Dixhitale

Sektori i gjelbër përfshin industri, aktivitete dhe inovacione që synojnë:

- **Reduktimin e ndikimit mjedisor** përmes përdorimit të qëndrueshëm të burimeve.
- **Zvogëlimin e ndryshimeve klimatike** duke reduktuar emetimet e gazeve serra dhe duke kaluar në burime të rinovueshme të energjisë.
- **Promovimin e praktikave të ekonomisë qarkulluese** si riciklimi, ripërdorimi i materialeve dhe minimizimi i mbetjeve.
- **Rikthimin e ekosistemeve** dhe nxitjen e biodiversitetit.

Sektori dixhital i referohet industrive dhe aktiviteteve të përqendruara në teknologjinë dhe inovacionin dixhital. Ai fokusohet në:

- **Zhvillimin e infrastrukturës dixhitale**, përfshirë internetin me shpejtësi të lartë, rrjetet 5G dhe shërbimet cloud.
- **Industritë e bazuara në të dhëna** që shfrytëzojnë AI, të dhëna të mëdha (big data) dhe të mësuarit makinerik (machine learning).
- **Transformimin dixhital** të industrive tradicionale, duke rritur produktivitetin dhe konkurrencën.
- **Nxitjen e ekosistemeve inovative**, përfshirë startup-et dhe bizneset e teknologjisë.

Nevojat dhe hendeqet horizontale

Sipas Axhendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm të miratuar nga OKB-ja në vitin 2015, Strategjia e Sipërmarrjes dhe misioni kombëtar i Shqipërisë do të jenë të qëndrueshme për sa i përket kohës dhe burimeve. Si i tillë, ai do të krijojë mundësinë që segmente të ndryshme të shoqërisë të marrin pjesë në zhvillimin ekonomik të vendit, të përfitojnë nga mbështetja e qeverisë dhe të inkurajojnë transformimin në komunitete dhe vendndodhje të ndryshme.

Sipërmarrja nga gratë

Zhvillimi i talentit femëror është një lëvizje e llogaritur për të mirën e shoqërisë në tërësi. Për sa i përket sipërmarrjes kreative, ku duhet shfrytëzuar çdo mundësi rritjeje, zhvillimi i krijimtarisë duhet të orientohet drejt krijimit të sipërmarrjeve të qëndrueshme tregtare dhe një kuadri ekonomik më të larmishëm. Burrat dhe gratë sipërmarrëse mund të kenë një gamë të gjerë qëllimesh, siç dëshmohet nga zgjidhjet e ndryshme që sipërmarrja krijuese mund t'u ofrojë kërkesave emergjente, duke rritur gjasat që projektet të zhvillohen me sukses.

Global Entrepreneurship Monitor - një vëzhgues global i sipërmarrjes që studion sjelljen e dinamikës së sipërmarrjes në 50 vende - thotë se vetëm gjashtë vende kanë norma të ngjashme të sipërmarrjes midis burrave dhe grave (2019-2020). Mesatarja europiane është vetëm gjashtë gra për çdo dhjetë sipërmarrës meshkuj. Në Shqipëri, ne do të sigurojmë që të krijojmë dhe masim çdo tregues gjatë viteve të ardhshme për të ndërtuar politika mbështetëse dhe ndërhyrje të qëndrueshme kushtuar grave sipërmarrëse.

Në Shqipëri, ne do të krijojmë dhe masim çdo tregues gjatë viteve të ardhshme për të ndërtuar politika mbështetëse dhe ndërhyrje të qëndrueshme kushtuar grave sipërmarrëse.

Të dhënat e Pitchbook-ut tregojnë se në dhjetë vitet e fundit, numri i startup-eve të themeluara nga gratë është katërfishuar globalisht dhe se midis 2010 dhe 2018, sasia e parave të investuara nga gratë është katërfishuar gjithashtu. Për më tepër, një tregues vendimtar i performancës së tyre ishte se startup-et me të paktën një grua, mundën të arrinin shitjen në 6.4 vite në krahasim me 7.4 vite në rastet e tjera. Për më tepër, startup-et e udhëhequra nga gratë kishin një shkallë më të ulët dështimi sesa projektet e drejtuara nga burrat, me 22% kundrejt 51%.

Inkurajimi i sipërmarrjes së grave ofron një shans për të ndërtuar biznese që maksimizojnë potencialin e të gjithë individëve, duke shkuar njëkohësisht drejt barazisë gjinore. Përveç krijimit të një mjedisi më inovativ, një model biznesi që vlerëson diversitetin do të përfitojë nga pikëpamjet plotësuese dhe

alternative që pasqyrojnë më mirë realitetet e kontekstit tonë shoqëror, duke e bërë atë më konkurrues dhe duke rritur gjasat që startup-et të kenë sukses.

Përfshirja e brezave

I referohet pabarazisë në moshë. Kjo është përgjithësisht më e theksuar tek më të moshuarit, por prek edhe të rinjtë.

Rritja e jetëgjatësisë është një realitet global. Sipas parashikimeve të OKB-së, përqindja e personave mbi 65 vjeç do të rritet nga 9% në 2019 në 16% në 2050. Sipas INSTAT-it, mosha mesatare shqiptare e popullsisë është rritur nga afro 33 vjeç në 1 janar 2011 në 38 vjeç, në 1 janar 2022. Në të njëjtën periudhë është rritur edhe mosha mesatare e popullsisë: nga 31.3 në 37.3 vjeç për meshkujt dhe nga 33.9 në 39.1 vjeç për gratet.

Popullsia e Shqipërisë po rritet në moshë. Kjo tregohet nga përqindja e njerëzve mbi 65 vjeç, krahasuar me popullsinë nën 15 vjeç nga 2011 në 2022.

- Grupi i moshës 0-14 vjeç është ulur nga 21,6 % në 2011 në 16,3 % në 2022.
- Grupi i moshës 15-64 vjeç është rritur, duke u rritur nga 67.4% në 2011 në 68.0% në 2022.
- Grupi i moshës 65+ është rritur nga 11,0 % në 2011 në 15,7 % në 2022.

Asnjë fushë e shoqërisë së sotme, nga profesionistët tek qytetarët, nuk mbetet e paprekur nga procesi i transformimit i drejtuar nga revolucioni dixhital. Në sferat profesionale, sipas OECD's Getting Skills Right: Future-Ready Adult Learning Systems (2019), 32% e punëve të analizuara globalisht do të pësojnë ndryshime të mëdha, dhe 14% do të bëhen plotësisht të automatizuara. Për më tepër, vetëm 41% e punonjësve të rritur i nënshtrohen trajnimit profesional çdo vit për zhvillimin e karrierës së tyre. Në të 32 vendet e analizuar, do të kërkohej ndryshime organizative dhe të kapitalit njerëzor; Përshtatja me këtë mjedis të ri pune do të jetë një sfidë e qartë për individë të caktuar, veçanërisht për profesionistët e rritur.

Sic shihet nga shumë programe të mentorimit për sipërmarrësit e rinj, sipërmarrësit veteranë janë një pasuri e madhe në mentorimin dhe shtimin e vlerës për ekipet më të reja përmes njohurive dhe qasjes së tyre. Sipërmarrësit e vjetër shpesh udhëheqin iniciativë biznesi që adresojnë kërkesat e popullsisë së moshuar. Këto iniciativë përshtaten me përkufizimin e inovacionit social dhe janë në të mirë të shoqërisë⁴. Ky studim thekson gjithashtu se sipërmarrja e pjekur ofron një zgjidhje politike dhe ekonomike për pasojat e plakjes së popullsisë së Europës. OECD-ja inkurajon sipërmarrjen e konsoliduar duke ofruar një mjedis dhe strukturë mbështetëse për sipërmarrësit e vjetër.

Së fundmi, një koncept i ekonomisë së konsoliduar i promovuar nga Instituti Global për Sipërmarrjen me Eksperiencë në Monitorin e tij Global të Sipërmarrjes, tregon se 70% e bizneseve të themeluara nga sipërmarrës të vjetër operojnë deri në pesë vite pas krijimit të tyre, krahasuar me vetëm 28% të bizneseve të themeluara nga sipërmarrës të rinj.

Pabarazia rajonale dhe rurale

Vendi i origjinës ose vendbanimi i njerëzve krijon një pikë të konsiderueshme pabarazie.

Trajtimi i pabarazisë territoriale përfshin më shumë sesa rigjallërimin e zonave rurale; ai përfshin ringjalljen e atyre zonave gjeografike që përballen me sfida që vijnë nga nivelet e ulëta të lindjeve, humbja e popullsisë dhe talenteve, si dhe ngadalësimi ose ndërprerja e aktivitetit ekonomik, ndërmjet faktorëve të tjerë. Është thelbësore që në këto vende të mbështeten përpjekjet që synojnë të balancojnë të ardhurat dhe popullsinë ose që krijojnë shanse që njerëzit të zgjedhin ku duan të jetojnë ose të banojnë lirisht.

Sigurimi i prosperitetit të të gjithë zonës kombëtare është thelbësor për të gjitha qeveritë. Çështjet kryesore me të cilat përballlet çdo territor janë modernizimi dhe zhvillimi i sektorëve ekonomikë, garantimi i lidhjes territoriale, minimizimi i ndarjes dixhitale dhe inkurajimi i aktivitetit sipërmarrës. Imponimi i punës në distancë ose mësimi në internet ka përshpejtuar diskutimet për disa prej këtyre programeve, të nxitura nga kriza shëndetësore COVID-19. Prandaj, sipërmarrja është forca e vërtetë pas zhvillimit shoqëror në shoqëri.

Qendrat Rajonale të Transformimit dhe Parqet Teknologjike do të mbështesin komunitetet dhe zonat përtej kryeqytetit dhe qyteteve të tjera të mëdha duke qenë të aksesueshme nga komunitetet rurale, ku sipërmarrja inovative mund të mbështetet më tej përmes shërbimeve të tyre

Për të përmbushur kërkesat e zonave rurale, Qendrat Rajonale të Transformimit do të mbështesin komunitetet dhe zonat përtej kryeqytetit dhe qyteteve të tjera të mëdha duke qenë të aksesueshme nga komunitetet rurale, ku sipërmarrja inovative mund të mbështetet më tej përmes shërbimeve të tyre. Eksperienca të mëparshme provojnë se shfrytëzimi i burimeve lokale gjeneron aktivitet ekonomik, promovon sipërmarrjen dhe, nga ana tjetër, nxjerr në pah dhe promovon talentin vendas. Në të njëjtën kohë, ai kontribuon në përdorimin dhe ruajtjen e burimeve dhe trashëgimisë në të gjitha format dhe manifestimet e saj, veçanërisht në zonat rurale.

Masat për krijimin e një ekosistemi të hapur të sipërmarrjes së inovacionit.

Strategjia Kombëtare për Sipërmarrjen propozon zbatimin e një sërë **masash** nga institucionet shtetërore. Këto masa përbëjnë themelin që inovacioni të jetë një fenomen ndërsektorial i mbivendosur në sektorë të ndryshëm nxitës të ekonomisë. Këto masa synojnë të arrijnë katër objektivat e propozuara në kuadër të Strategjisë: Zhvillimi i ekosistemit sipërmarrës të inovacionit, tërheqja, zhvillimi dhe mbajtja e talentëve, përsheptimi i ciklit të investimeve dhe mbështetja e aftësisë për zgjerim.

Çdo masë dhe grup masash përbën një udhëzues drejtuar aktorëve publik dhe privat dhe synon t'i ndihmojë ata të arrijnë objektivat e përcaktuara në këtë Strategji, e cila është një prioritet në agjendën politike të vendit tonë.

Masat prioritare

Objektivi: Përmirësimi, konsolidimi dhe zhvillimi i vazhdueshëm i Agjencisë Startup Albania, për rritje të qëndrueshme dhe efektive në përmbushjen e objektivave ligjore dhe strategjike

Përmirësimi, konsolidimi dhe zhvillimi i vazhdueshëm i një subjekti përgjegjës për organizimin dhe koordinimin e shërbimeve mbështetëse të sipërmarrjes në bashkëpunim me çdo organizatë shtetërore dhe aktorë të tjerë publik dhe privat brenda ekosistemit. Startup Albania do të mbështetet nga institucionet publike, organizatat ndërkombëtare dhe subjektet e tjera për të përfutur shtrirje në të gjithë territorin kombëtar dhe për të përfshirë fondet ndërkombëtare dhe diasporën. Rolet kryesore të agjencisë janë:

Rezultatet:

- a. Krijimi si pikë kryesore e hyrjes, informacionit, ndihmës dhe udhëzimit për sipërmarrjen inovative në Shqipëri. Startup Albania do të bëhet burimi i informacionit për çdo person, kompani apo institucion. Ai do të jetë një aleat kyç në kryerjen e proceseve komplekse ndërkombëtare, siç është aplikimi për financim evropian.
- b. Përpilimi dhe shpërndarja e një biblioteke burimesh për investitorët dhe bizneset. Kjo do të ndihmojë në organizimin e të gjitha masave mbështetëse në mënyrë të qartë dhe efektive dhe në identifikimin e fushave që duhen përmirësuar. Itineraret e personalizuar të përshtatura për nevojat specifike të çdo përdoruesi do të jenë të disponueshme.
- c. Krijimi i një shërbimi që u mundëson kompanive të përfitojnë sa më shumë nga mjetet dhe instrumentet e financimit ndërkombëtar të disponueshëm për projekte inovative. Synimi do të jetë maksimizimi i fitimeve nga këto burime për Shqipërinë.
- d. Koordinimi dhe menaxhimi i Pikave të Informacionit të Sipërmarrjes në universitete.

- e. Promovimi i historive të suksesit dhe mbështetja publikisht e tyre. Vazhdimi i promovimit të imazhit pozitiv të sipërmarrësve sot; dhe puna drejt ndryshimit të perceptimit social mbi dështimet në biznes, në mënyrë që kjo e fundit të perceptohet si një eksperiencë kalitëse ose si një mundësi mësimi në të ardhmen.
- f. Observatori i Sipërmarrjes: për të matur evolucionin e ekosistemit, hartuar raporte dhe bërë rekomandime për përmirësimin dhe mundësitë e rritjes.
- g. Hartimi, zbatimi dhe monitorimi i skemave të financimit publik dhe privat të ekosistemit të sipërmarrjes.
- h. Ndërtimi i programeve që mbështesin sipërmarrësit dhe aktorët e tjerë të ekosistemit me kapacitet teknik.
- i. Bashkëveprimi me institucionet kombëtare dhe ndërkombëtare për të përmirësuar instrumentet e financimit për ekosistemin shqiptar.
- j. Krijimi dhe drejtimi i programeve në bashkëpunim me partnerë ndërkombëtar që synojnë të zhvillojnë programe specifike gjinore
- k. Sigurimi i shërbime-ve për regjistrimin dhe mbrojtjen e pronësisë intelektuale për startup-et.

Grupet e synuara:

Niveli Macro

Objektivi: Ngritja e qeverisjes së ekosistemit dhe koordinimi dhe harmonizimi i angazhimit të palëve të interesuara.

Në kuadrin e qeverisjes së ekosistemit, roli kryesor i Agjencisë Shtetërore Startup Albania do të jetë bashkërendimi dhe përafrimi i angazhimit të palëve të interesuara. Në një strukturë kaq komplekse, duhet të ndërtohen kapacitetet operacionale të Agjencisë, duke e lejuar atë të kryejë të gjitha operacionet dhe aktivitetet e parashikuara, të menaxhojë infrastrukturën dhe të ofrojë mbështetje për aktorët e ekosistemit. Si pjesë e strukturës komplekse të qeverisjes, Agjencia Startup Albania do të kryejë përpjekjet koordinuese në nivel operacional, dhe Ministri përgjegjës për Sipërmarrjen në nivel politik.

Koordinimi do të mbulojë lehtësuesit dhe organet zbatuese që punojnë brenda ekosistemit, investitorët dhe kompanitë e sektorit privat. Ai do të krijojë instrumente dhe programe ku çdo aktor mund të mbështesë sipërmarrjen me rezultate maksimale dhe brenda ambicieve afatshkurtra dhe afatgjata të përcaktuara në këtë dokument strategjik. Ai synon të ndalojë fragmentimin dhe rrjedhjet e ekosistemit, të aktivizojë sinergjitë midis aktorëve dhe të rrisë shtrirjen e sipërmarrësve në të gjitha pjesët e

Shqipërisë. Duke pasur parasysh rëndësinë e akademisë, diasporës dhe sipërmarrjes femërore për ekonominë shqiptare, aktivitetet e kësaj strategjie do të marrin në konsideratë interesin e veçantë të secilit grup.

Së fundmi, për të arritur një objektiv të tillë operacional, Agjencia do të zhvillojë shërbime për palë të veçanta të interesit dhe do t'ua ofrojë ato palëve të interesuara përmes infrastrukturës së ekosistemit. Gjithashtu, Agjencia do të propozojë përmirësime në modelin e qeverisjes së ekosistemit.

Rezultatet Modeli i qeverisjes – siç përshkruhet në kapitullin Qeverisja e Strategjisë, modeli i qeverisjes do të zbatohet për të lejuar qeverisjen efektive të ekosistemit. Asistenca teknike në zbatimin e modelit të qeverisjes të parashikuar nga Strategjia do të jetë e nevojshme.

Monitorimi dhe propozimi i përmirësimeve për modelin dhe strategjinë e qeverisjes—Si masë afatgjatë, mekanizmat e monitorimit dhe përmirësimit do të propozohen si pjesë e modelit të qeverisjes.

Grupet e synuara : Niveli makro

Hartimi dhe diagnostikimi i vazhdueshëm i ekosistemit dhe programet e rritjes

Objektiv:Për të hartuar palët e interesuara dhe për të diagnostikuar nevojat e aktorëve kryesorë të ekosistemit.

Rezultatet: Baza e të dhënave të palëve të interesuara - Një element thelbësor i planit të zhvillimit të ekosistemit është baza e të dhënave të palëve të interesuara. Ai lejon komunikim efikas, diagnozë të ekosistemit dhe komunikim të veprimeve ndërmjet të gjitha palëve të interesuara. Krijimi i një baze të dhënash unike të të gjithë aktorëve përkatës do të ndjekë qasjen me shumë shtresa, duke bërë dallimin midis aktorëve mikro, mezzo dhe makro si qasje bazë e klasifikimit. Ai gjithashtu do të lejojë gjeolokimin e aktorëve dhe një kuptim më të mirë të grupimit të aktorëve të veçantë brenda vendit.

Procesi diagnostikues - Për më tepër, vendosja e procesit diagnostikues do të lejojë ndjekjen e vazhdueshme të zhvillimit të ekosistemit duke mbledhur të dhëna për palët e interesuara, aktivitetet e tyre, marrëdhëniet, komplementaritetin dhe nevojat. Mekanizmi i hartës dhe diagnostikimit do të lejojë një pasqyrë të ekosistemit, duke lejuar përmirësime në nivelet e qeverisjes dhe aktivitetit. Pjesa diagnostike përfshin burimet parësore (anketime, intervista) dhe burime dytësore të të dhënave (të dhëna statistikore të përmbledhura, burime të tjera dytësore). Diagnostifikimi i ekosistemit do të publikohet si një studim periodik (vjetor).

Procesi i hartëzimit dhe diagnostikimit të vazhdueshëm – procesi afatgjatë i vazhdueshëm (vjetor) i përmirësimit të bazave të të dhënave të palëve të interesuara dhe diagnostikimit të nevojave të tyre.

Grupet e synuara Niveli makro, mikro dhe mezzo

Realizimi i aftësisë për zgjerim përmes infrastrukturës së hapur të inovacionit, si fizike ashtu edhe virtuale.

Objektivi: Qëllimi është krijimi i një rrjeti të standardizuar të inkubatorëve publik dhe privat, përshpejtuesve, ndërtuesve të sipërmarrjeve dhe një përzierje sektori publik-privat. Në këtë rrjet, sipërmarrja dhe inovacioni inkurajohen në të gjithë territorin kombëtar. Rezultati do të mbyllë hendekun territorial dhe do të shumëfishojë kapacitetin sipërmarrës të vendit. Një markë specifike do të projektohet për të ofruar kredenciale dhe informacion në lidhje me cilësinë e shërbimit për anëtarët e rrjetit.

Infrastruktura do të përdorë korniza të favorshme rregullatore, do të mundësojë një mjedis të hapur inovacioni dhe do të punojë për të promovuar sipërmarrje inovative brenda dhe jashtë vendit. Infrastruktura e inovacionit do të trajtojë rrjedhjet e fragmentimit dhe do të kujdeset për mbështetjen e jashtme në ekosistemin shqiptar të sipërmarrjes duke shfrytëzuar plotësisht mandatin, përvojën dhe aftësitë e tyre operationale.

Rezultatet

Përdorimi i mekanizmave të qeverisjes - Qeverisja e ekosistemit do të përdorë një qasje shumëministrorë për të shfrytëzuar kornizat e favorshme rregullatore, për të mundësuar një mjedis të hapur inovacioni dhe për të punuar për të promovuar sipërmarrje inovative brenda dhe jashtë vendit. Infrastruktura e inovacionit do të trajtojë rrjedhjet e fragmentimit dhe do të akomodojë mbështetjen e jashtme në ekosistemin shqiptar të sipërmarrjes duke përdorur plotësisht mandatin, përvojën dhe aftësitë e tyre operationale. Në nivel praktik, do të jetë e nevojshme përgatitja e një modeli biznesi për qeverisjen e infrastrukturës së hapur të inovacionit, si parqet teknologjike, qendrat rajonale të transformimit, qendrat e inovacionit dixhital, komunitetet inteligjente dhe laboratorët e gjallë që kontribuojnë në inovacionin fillestar, si dhe përgatitja për investime në ngritjen e projekteve infrastrukturore të inovacionit të hapur me pushtetin vendor.

Krijimi i një rrjeti inkubatorësh—Duke zhvilluar programe të para-inkubacionit dhe inkubacionit dhe certifikimit të tyre, inkubatorët do të ofrojnë shërbime dhe mbështetje më efektive për startup-et.

Përgatitja dhe ekzekutimi i granteve për inkubatorët - Fokusimi në inkubatorët me bazë universitare dhe komercializimi i projekteve kërkimore.

Grupet e synuara

Niveli makro, mikro dhe mezzo

Qendrat Rajonale të Transformimit dhe Parku Teknologjik

Objektivi: Rrjeti do të përfshijë Qendrat Rajonale të Transformimit dhe Parqet Teknologjike. Rolet e kësaj infrastrukture do të jenë:

- a. Ndarja dhe bashkëpunimi i njohurive ndërmjet të gjithë anëtarëve;
- b. Organizimi i aktiviteteve lokale, seminareve dhe takimeve për të nxitur ekosistemin;

- c. Ofrimi për kompanitë inovative të shërbimeve për inkubacion dhe përsheptim. Këto shërbime mund të përfshijnë, ndër të tjera, testimin dhe kërkimin e tregut, ofrimin e infrastrukturës për teknologjinë dhe udhëzimin dhe mentorimin në ndjekjen e investimeve.
- d. Inkurajimi i iniciativave të trajnimit për përmirësimin dhe rikualifikimin e aftësive, veçanërisht në teknologjitë novatore, qasjet e inovacionit dhe rritjes dhe aftësitë dixhitale.
- e. Inkurajimi i inovacionit duke ofruar akses në mjetet më të fundit dhe duke transferuar teknologji.
- f. Puna me bizneset e mëdha për të krijuar një prani brenda qendrave të rrjetit dhe mbështetja në këto fusha për të rekrutuar dhe tërhequr talente, për të prodhuar inovacion të hapur dhe për të ofruar mallra dhe shërbime.
- g. Zbatimi i iniciativave që synojnë zhvillimin, tërheqjen dhe mbajtjen e talentëve.
- h. Ndërtimi i aftësisë së brendshme investuese dhe organizimi dhe inkurajimi i rrjeteve lokale të investimeve private.

Rezultatet: Krijimi i infrastrukturës dhe ambjentit inovator në ndihmë të sipërmarrjes

Platforma dixhitale

Krijimi i një mjedisi virtual me të njëjtat shërbime të disponueshme në hapësirën fizike në mënyrë që të synohen më shumë sipërmarrës ruralë dhe ofrimi i të njëjtave mundësi për ta. Platformat do të përmbajnë:

- a. Kurrikula të verifikuara dhe mjete dixhitale për mësimin elektronik
- b. Sesione të dedikuara mentorimi dhe trajnimit
- c. Instrumente rrjetëzimi
- d. Instrumente prezantimi
- e. Matricat e zhvillimit (TRL, veçoritë organizative, etj.)
- f. Lidhjet me platformat ndërkombëtare
- g. Mundësia për të marrë pjesë në ngjarje dhe samite ndërkombëtare
- h. Aplikacioni nëpërmjet celularit
- i. Programe aftësish të dedikuara për të gjitha fazat e sipërmarrjes.

Ndërtimi i instrumenteve të financimit

Objektivi: Identifikimi i nevojave për financim dhe për të ndërtuar instrumente adekuate financimi që synojnë të mbështesin startup-et dhe aktorët e ekosistemit të sipërmarrjes.

Që ekosistemi të shfrytëzojë në mënyrë optimale infrastrukturën e inovacionit dhe mjetet dixhitale, një grup kompleks masash do të përfshijë:

- a. Miratimi i një kuadri legjislativ mbështetës për sipërmarrjen që, ndër të tjera, krijon një autoritet ligjor që inkurajon rritjen dhe tërheq kapitalin në këtë industri.
- b. Forcimi i mekanizmave të investimeve publike dhe private
- c. Forcimi i rolit të sektorit publik si katalizator për investime me ndikim. Kjo do të bëhet përmes zhvillimit të një strategjie në përputhje me ato ekzistuese në vende të tjera si Gjermania, Mbretëria e Bashkuar dhe Estonia, edhe përmes mobilizimit të fondeve publike. Këto fonde publike do të synojnë të rrisin ose të drejtojnë investimet dhe financimin aktual drejt projekteve të trefishta që gjenerojnë ndikim.
- d. Nxitja e investimeve private: inkurajimi i përfshirjes së investimeve me ndikim në fushat e Përgjegjësisë Sociale të Korporatës (CSR). Kjo do të inkurajojë mobilizimin e fondeve të korporatave drejt investimeve me ndikim social.
- e. Aktivizimi i financimit të sipërmarrjeve të korporatave (VC) nëpërmjet partneriteteve publiko-private dhe programeve të dedikuara për sipërmarrësit shqiptarë.
- f. Krijimi i një instrumenti të ri financiar që siguron financim për tre faza të zhvillimit të startup-eve.
- g. Lehtësimi i programeve të trajnimit për investuesit lokal të biznesit.
- h. Ndërtimi i standardeve për programet e inkubacionit dhe përsheptimit.
- i. Krijimi i programeve për tre fazat e zhvillimit të startup-eve.
- j. Mbështetja e aktorëve të ekosistemit dhe mbështetja e diferencimit në mbështetjen e programit.

Grupet e synuara

Ëngjëjt e biznesit, fonde të investimit të kapitalit, aktorët e niveleve mikro, mezzo dhe makro

Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe investitorëve nga diaspora

Objekti: Rritja e angazhimit të fondeve ndërkombëtare dhe diasporës në ekosistemin e sipërmartjes shqiptare. Kjo do të nxisë gjenerimin e lidhjeve produktive midis aktorëve të ekosistemit brenda dhe jashtë vendit dhe do të rrisë atraktivitetin e ekosistemit shqiptar për themeluesit dhe kapitalin ndërkombëtar.

Rezultatet: Zhvillimi i masave për tërheqjen e fondeve të diasporës dhe ndërkombëtare nëpërmjet mjeteve të qeverisjes - Megjithëse vendet e tjera, si Estonia, mund të kenë sisteme tatimore më të favorshme, Shqipëria mund ta kompensojë atë me kosto më të lira të punës, punëtorë të talentuar dhe me arsim të lartë dhe potencial të pazbuluar në sektorë të veçantë të industrisë. .

Fushata komunikuese për ekosistemin e sipërmartjes - Për të rritur angazhimin e fondeve ndërkombëtare dhe diasporës, duhet të zhvillohet ndërgjegjësimi për mundësitë ekzistuese dhe të ardhshme në grupet e synuara të investitorëve ndërkombëtarë dhe diasporës. Për më tepër, plani i komunikimit për këto grupe të synuara do të shfrytëzojë kanalet e komunikimit dixhital, duke maksimizuar shtrirjen e tij përmes platformës dixhitale të parashikuar të ndërtohet si pjesë e këtij plani. Gjithashtu, programet përshpejtuese të BE-së dhe vendeve anëtare të BE-së do të promovohen për të bërë të dukshme fondet ndërkombëtare për startup-et shqiptare. Kjo është një masë afatgjatë që kërkon angazhimin e të gjitha palëve të interesuara.

Rritja e veprimit të hartës dhe diagnostikimit me diasporën dhe të dhënat e palëve të interesuara të fondit ndërkombëtar - për të ndërtuar marrëdhënie të forta me fondet ndërkombëtare dhe diasporën, do të jetë e nevojshme të përmirësohet hartëzimi dhe diagnostikimi i ekosistemit me bazën e të dhënave të rrjetit të diasporës dhe fondet ndërkombëtare.

Grupet e synuara

Rrjet financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresa mikro dhe mezzo

Sektorët e ndryshëm të vendit tonë ofrojnë një mundësi të artë për të tërhequr themeluesit ndërkombëtar për të ngritur startup-et e tyre këtu. Megjithëse vendet e tjera, si Estonia, mund të kenë sisteme tatimore më të favorshme, Shqipëria mund ta kompensojë këtë me kosto më të lira të punës, punëtorë të talentuar dhe me arsim të lartë dhe potencial të pazbuluar në sektorë të veçantë të industrisë. Për të shtuar përfshirjen e fondeve ndërkombëtare dhe të diasporës, duhet të zhvillohet ndërgjegjësimi për mundësitë ekzistuese dhe të ardhshme në grupet e synuara të investitorëve ndërkombëtarë dhe diasporës. Për të ndërtuar marrëdhënie të forta me fondet ndërkombëtare dhe diasporën, si hap i parë, do të jetë e nevojshme të përmirësohet hartëzimi dhe diagnostikimi i ekosistemit me bazën e të dhënave të rrjetit të diasporës dhe fondet ndërkombëtare. Objekti kryesor i këtij veprimi është integrimi i fondeve të diasporës dhe atyre ndërkombëtare në të gjitha aktivitetet e parashikuara dhe nxitja e krijimit të lidhjeve ndërmjet palëve të interesuara brenda dhe jashtë vendit.

Për më tepër, plani i marketingut dhe komunikimit për këto grupe të synuara do të shfrytëzojë kanalet e komunikimit dixhital, duke maksimizuar shtrirjen e tij përmes platformës dixhitale që parashikohet të ndërtohet si pjesë e këtij plani.

Zhvillimi dhe financimi izgjidhjeve me focus green dhe digital në ekonomi

Objekti: Krijimi i zgjidhjeve nga startup-et shqiptare të cilat fokusohen në evidentimin e zgjidhjeve green and digital për ekonominë vendase dhe globale.

Për të shtuar përfshirjen e zgjidhjeve të gjelbra dhe dixhitale nga startup-et, duhet të zhvillohet ndërgjegjësimi për mundësitë ekzistuese dhe të ardhshme në grupet e synuara të investitorëve ndërkombëtarë dhe diasporës. Për të ndërtuar marrëdhënie të forta me fondet ndërkombëtare dhe diasporën, si hap i parë, do të jetë e nevojshme të përmirësohet hartëzimi dhe diagnostikimi i ekosistemit me bazën e të dhënave të rrjetit të diasporës dhe fondet ndërkombëtare. Objekti kryesor i këtij veprimi është integrimi i zgjidhjeve të gjelbra dhe dixhitale nga diaspora dhe fondet ndërkombëtare në të gjitha aktivitetet e parashikuara dhe nxitja e krijimit të lidhjeve ndërmjet palëve të interesuara brenda dhe jashtë vendit.

Në këtë kontekst, do të merren masa konkrete përmes financimit dhe asistencës teknike, duke përfshirë krijimin e fondeve të posaçme për mbështetjen e startup-eve të gjelbra dhe dixhitale, ofrimin e granteve për zhvillimin e teknologjive të qëndrueshme, si dhe sigurimin e asistencës teknike për përmirësimin e kapaciteteve të tyre. Për më tepër, plani i marketingut dhe komunikimit për këto grupe të synuara do të shfrytëzojë kanalet e komunikimit dixhital, duke maksimizuar shtrirjen e tij përmes platformës dixhitale “One Stop Shop” që parashikohet të ndërtohet si pjesë e këtij plani.

Rezultatet: Mbështetja e 10 ekipeve nëpërmjet asistencës teknike dhe financimit për komercializimin e zgjidhjeve teknike. Mbështetja e 5 inkubatorëve të cilët kanë fokus zgjedhjet në green dhe digital nëpërmjet financimit dhe rrjetëzimit, mbështetjes teknike dhe ndërkombëtarizimit.

Grupet e synuara:

Shtresat mikro, mezo dhe makro, universitetet dhe rrjetet akademike

Realizimi i një reputacioni ndërkombëtar pozitiv për ekosistemin e sipërmarrjes

Objekti: Të rrisë perceptimin pozitiv për ekosistemin shqiptar të sipërmarrjes duke zhvilluar markën e ekosistemit dhe strategjinë e komunikimit. Kjo strategji parashikon zhvillimin e një plani të identitetit të markës, marketingut dhe komunikimit për promovimin ndërkombëtar të ekosistemit sipërmarrës shqiptar dhe zhvillimin e markave dhe certifikatave të cilësisë për produktet dhe shërbimet.

Reputacioni duhet të krijohet rreth markës kombëtare që përfaqëson të gjitha përpjekjet krijuese të ndërlidhura me sipërmarrjen. Menaxhimi i reputacionit të ekosistemit është kompleks, në varësi të shumë faktorëve variabël, disa të orientuara historikisht dhe që kërkojnë vëmendje të veçantë. Shqipëria është një vend modern që po rritet dhe po zhvillohet me shpejtësi për t'u bërë një ekonomi e bazuar në njohuri që ndan vlerat dhe tregjet me disa nga ekonomitë më të zhvilluara të botës. Ndaj, ekosistemi sipërmarrës shqiptar ka nevojë për një markë për ta lidhur me një mesazh të tillë.

Marka do të përfaqësojë përkatësinë e një shoqërie të aftë sipërmarrëse shqiptare dhe do ta vendosë Shqipërinë si një vend të dëshirueshëm në mbarë botën për investime, jetesë dhe fillimin e sipërmarrjeve.

Ajo do të përfaqësojë gjithashtu kohezionin midis aktorëve të ekosistemit kombëtar shqiptar nga Shqipëria dhe jashtë saj. Një levë e rëndësishme për ndërtimin e markës së ekosistemit të Sipërmarrjes bazuar në njohuri është diaspora përmes sipërmarrësve shqiptarë me arsim të lartë që jetojnë jashtë vendit dhe mjedisi akademik kombëtar. Për më tepër, tregjet dhe rrjetet financiare kombëtare dhe ndërkombëtare do të përdoren gjithashtu për të ndërtuar kredibilitet për ekosistemin shqiptar të sipërmarrjes nëpërmjet projekteve.

Strategjia e ndërtimit të markës do të synojë të promovojë zhvillimin ekonomik, social, mjedisor dhe gjithëpërfshirës. Promovimi i ndërgjegjësimit të ndikimit pozitiv midis të gjitha shtresave të ekosistemit, duke përfshirë atë makro, të mesëm dhe mikro. Aktivitetet e zhvillimit të ekosistemit dhe të gjitha proceset dhe iniciativat organizative do ta promovojnë këtë njohuri.

Kjo strategji parashikon zhvillimin e identitetit të markës, planin e marketingut dhe komunikimit për promovimin ndërkombëtar të ekosistemit sipërmarrës shqiptar, zhvillimin e markave dhe certifikatave të cilësisë për produktet dhe shërbimet.

Grupet e synuara:

Shtresat mikro, mezzo dhe makro

Ngritja e programeve model

Objekti: Për të bashkuar aktivitetet e programit kryesor të ekosistemit sipërmarrës nën një fokus të vetëm global. Ai synon të sjellë koordinim dhe përpjekje të strukturuar midis aktorëve të ndryshëm të ekosistemeve përmes programeve gjithëpërfshirëse që do të përfshijnë organizimin e programeve të shkallëzimit ose fillimit, vizitave në rrjete ndërkombëtare, ngjarjeve dhe konferencave ndërkombëtare që do të nxisin dialogun dhe do të përdorin kanale të strukturuar komunikimi si ato dixhitale, platforma dhe aplikacione celulare për të shpërndarë vlerat e startup-it tek palët e interesuara kombëtare dhe ndërkombëtare.

Rezultatet: Programi kryesor i ekosistemit sipërmarrës në Shqipëri bashkon aktivitetet nën një fokus të vetëm global. Ai synon të sjellë koordinim dhe përpjekje të strukturuar ndërmjet aktorëve të ndryshëm të ekosistemit përmes programeve gjithëpërfshirëse si programe për startup-et dhe scale-up-et, vizitave në rrjetet ndërkombëtare, aktivitetet dhe konferencave ndërkombëtare që do të nxisin dialogun, si dhe përmes kanaleve të tjera të strukturuar të komunikimit si p.sh. platformat dixhitale dhe aplikacionet celulare. Të gjitha aktivitetet duhet të harmonizohen nën të njëjtin objektiv. Si rrjedhojë, qëllimi i kësaj nisme do të jetë vendosja e Shqipërisë në një pozicion global dhe rajonal, krijimi i forumeve për diskutim dhe rritje të biznesit si dhe inkurajimi i pjesëmarrjes në diskutimet sociale, politike dhe ekonomike që prekin ekosistemet më të zhvilluara sipërmarrëse. Me këtë objektiv, nisma do të mbështesë markën e Ekosistemit Sipërmarrës të Shqipërisë dhe do të ndihmojë në mbrojtjen dhe rritjen e imazhit të kombit tonë në nivel ndërkombëtar.

Objektivi i tij kryesor është të ndihmojë në arritjen e një ekosistemi më sipërmarrës, të talentuar, të aftë për t'u zgjeruar, i cili është në gjendje të përmbushë qëllimet e investimeve. Kjo do të ndihmojë në mbylljen e hendeqeve për sa i përket gjinisë, gjeografisë, statusit socio-ekonomik dhe dallimeve të brezave. Ndërhyrja jonë është frymëzuar nga programe të ngjashme të drejtuara nga UK Tech Nation dhe Future Fifty, Scale-up Nation Amsterdam dhe Instituti Lazaridis, Toronto-Waterloo, Kanada.

Programi kryesor do të përfshijë:

- Mbështetje për të dhënat e biznesit për startup-et
- Programet ndërkombëtare të rrjeteve dhe shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit dhe në nivel mikro
- Konferenca për ndarjen e çmimeve të start-up-eve të inovacionit e organizuar çdo vit
- Thirrja vjetore për propozime për NVM-të dhe bizneset fillestare çdo vit
- Krijohen programe mentorimi për bizneset fillestare dhe SME-të

Grupet e synuara:

Shtresat mikro dhe mezo

Përmirësimi i politikës për sipërmarrjen dhe talentin e grave dhe vajzave

Objektivi: Për të motivuar dhe angazhuar talentet gra në të gjithë ekosistemin sipërmarrës

Përqendrimi në talentin femëror mund të jetë një diferencues i konsiderueshëm në konkurrencën mbarëbotërore për të tërhequr talentet, veçanërisht ata me aftësi teknike. Shqipëria tashmë po bën hapa të qenësishëm drejt ndërtimit të një reputacioni pozitiv ndërkombëtar dhe zhvillimit të një mjedisi social dhe profesional për zhvillimin e karrierës së grave. Vënia në fokus e talentit femëror është një çështje parimore për kombin tonë. Ka mundësi të konsiderueshme për të rritur përpjekjet tona për të tërhequr më shumë talente grave. Ne propozojmë sa vijon:

- a. Krijimi i një programi për riadhesimin ose tërheqjen e talenteve për ta bërë Shqipërinë si pikë referimi për gra dhe vajza profesioniste.
- b. Krijimi i një programi për të filluar riadhesimin e talenteve nga diaspora.
- c. Nisja e një fushate për të motivuar talentet për të zhvilluar karrierën e tyre në Shqipëri dhe për të parandaluar “ikjen e trurit”.

Nxitja e sipërmarrjes akademike

Objektiv: Për të rritur rrjedhën e njohurive midis palëve të interesuara sipërmarrëse dhe akademike me objektivin për të rritur konkurrencën globale si të akademisë ashtu edhe të startup-eve. Masa synon të stimulojë më shumë financime private për kërkimin dhe zhvillimin duke krijuar një rrjet.

Në ditët e sotme, ndërkombëtarizimi, lidhja me industrinë dhe komercializimi i njohurive si dhe sipërmarrja akademike, përfaqësojnë sfidat kryesore për institucionet shqiptare të arsimit të lartë. Sipërmarrja akademike po krijon vlerë ekonomike përmes komercializimit të teknologjive ose rezultateve të kërkimit të krijuara nga individë ose grupe individësh në mjedisin akademik. Modeli Triple Helix përfshin universitetet, ekonominë dhe qeverinë si palët kryesore ndërvepruese në modelin kombëtar të inovacionit. Në një mjedis të tillë, është thelbësore të mbahen lidhjet ndërmjet aktorëve aktiv dhe produktiv. Kjo strategji synon të jetë ndihmëse gjatë këtij procesi.

Kjo masë synon të:

- a. krijojë një lidhje të përhershme midis aktorëve të Pentagramit, veçanërisht duke u fokusuar në anën akademike. Krijimi i takimeve të rregullta mes aktorëve të Pentagramit do të vërë në pah shumë mundësi dhe dobësi. Kjo do të sigurojë një këshillim të vazhdueshëm për politikë-bërësit për përmirësimin e mundësive për akademinë për të nxitur inovacionin dhe komercializimin.
- b. Thirrjet për grante për financimin e sipërmarrjes akademike do të paraqesin një instrument tjetër të fortë për të nxitur sipërmarrjen akademike.
- c. Lidhjen e vendit me akademikët dhe investitorët e diasporës.
- d. Komercializimin e projekteve kërkimore të doktoratës.

Masa synon të stimulojë më shumë financime private për kërkimin dhe zhvillimin duke krijuar një rrjet. Si rezultat, kjo Strategji synon të krijojë një kuadër administrativ solid dhe të favorshëm që garanton një shpërndarje afatgjatë të fondeve dhe e bën më të lehtë për bizneset përdorimin e mjeteve që kanë në dispozicion. Për më tepër, rritja e aktivizimit të sipërmarrjes midis universiteteve do të krijojë një komunikim më intensiv dhe më shumë sipërmarrës potencialë të interesuar për të ndjekur ambiciet e tyre.

Grupet e synuara:

Shtresat mikro dhe mezo

Talenti, Investimet, Mbështetja e aftësisë për tu zgjeruar, Masat që lidhen me shtetin

Një grup specifik masash synon zhvillimin, tërheqjen dhe mbajtjen e talenteve, investimet në të gjithë zinxhirin e vlerës së sipërmarrjes, aftësinë për zgjerim dhe masat që lidhen me rregulloren dhe politikat. Këto masa janë paraqitur në tabelën 1 dhe do të zhvillohen më tej.

Tabela 1 Talenti, Investimet, Mbështetja e shkallëzueshmërisë, Masat që lidhen me shtetin

Masat e talentit	Masat investuese	Mbështetje për aftësinë për zgjerim përmes infrastrukturës së inovacionit të hapur	Masat e tjera
Krijimi i një mjedisi sipërmarrës dhe njohja e talentëve në sistemin akademik.	Fondi kombëtar për inovacionin dhe sipërmarrjen	Sutegjia e Parlamentit Ndërkombëtar dhe Diasporë	Politikat për inovacion
Nxirja e trajnimeve dhe programeve profesionale.	Një proces standard për dhënie e grantere	Zyrtarë e transferimit të njohurive dhe mbështetje për IP	Të dhënat e hapura
Krijimi i një mjedisi për të mësuarit gjatë gjithë jetës dhe përmirësimin e aftësive.	Aktivizimi i kapitalit privat ndërkombëtar, vendas dhe të diasporës	Mëdijet e testimit publik: Living Labs, Smart Communities.	Rregullimi inteligjent
Krijimi i modeleve të bursave për sipërmarrësit.	Trajnimi i investitorëve individualë	Sektorët strategjik tregtarë të sipërmarrjes	Vizat
Rikualifikimi i talentit të lartë	Tërhoqja e investitorëve të huaj për të axitur financimin në fazën fillestare	Programi ndërkombëtar i miqjes	
Tërhoqja e talentëve nga diaspora përmes stimujve përkates.	Nxirja e transferimit të njohurive	Misionet e shpërblimit të huajt që përfitojnë diasporën në gjenerimin e njësive të biznesit.	
Sigurimi i prezantimit të sipërmarrësve të talentuar përmes platformave dixhitale.	Mbështetje akademike nga laboratorit në treg	Angazhimi dhe stimulimi i miqjes së korporatave dhe bashkëpunimit me shumë shtesa	
Sigurimi i njohjes së talentëve përmes konferencave dhe njësiveve.	Opsionet e aksioneve për punonjësit	Angazhimi i instrumenteve financiare ndërkombëtare	
Tërhoqja e nomadëve dixhitalë	Financimi i borxhit	Zhvillimi i grupeve dhe i supergrupeve	
Mentorimi dhe sponsorizimi	Shënimet e konvertueshme	Stimuj për projekte për startup-et nga diaspora dhe ato akademike	
Ndërmjetësimi	Ndërtimi i financimit të sipërmarrjes së korporatës (CVC)		

Ndërtimi i programeve që synojnë gratë sipërmarrëse	Prokurimi publik i produkteve dhe shërbimeve inovative		
Lidhja e startup-eve dhe sipërmarrësve individualë me nismat e BE-së			
Monitorimi i hendekut gjinor			
Monitorimi i hendekut në moshë			
Monitorimi i hendekut rajonal			

Qeverisja e Strategjisë

Qeverisja e Strategjisë synon të sigurojë pjesëmarrjen e të gjithë aktorëve nga ekosistemi dhe të sigurojë zbatimin efikas të masave të parashikuara nga kjo Strategji.

Ministri përgjegjës për sipërmarrjen: Ministri zhvillon dhe drejton politikat e zhvillimit të sipërmarrjes dhe ekosistemit të startup-ve dhe lehtësuesve. Ministri bashkërendon politikat qeverisëse dhe miraton thirrjet për financim, skemat e granteve dhe prioritetet në kuadër të programit të qeverisë. Ministri luan një rol kyç në organizimin e ndihmës së huaj për të arritur qëllimet e politikave dhe objektivave.

Agjencia Shtetërore Startup Albania: Agjencia Shtetërore Startup Albania do të bëhet dora e dukshme që shtyn levat e inovacionit, shkëmbimit të njohurive, industrializimit dhe zhvillimit të politikave. Ajo do të mbikëqyrë zbatimin e Strategjisë në të gjitha përpjekjet e qeverisë për inovacion dhe do të marrë rolin e koordinatorit për angazhimin ndërmjet institucioneve publike. Ajo do të koordinojë aktivitetet ndërmjet të gjitha palëve të interesuara në ekosistem dhe strategjinë e sipërmarrjes, duke krijuar një mjedis ku burimet përafrohen dhe plotësojnë Strategjinë kombëtare. Agjencia do të sigurojë që propozimet për masat e përfshira në këtë dokument të analizohen dhe vlerësohen nga ministrinë përkatëse.

Ministri përgjegjës për ekonominë dhe inovacionin – përgatit dhe zbaton politikat e qeverisë në sferën makro dhe mikro ekonomike të tregtisë dhe sipërmarrjes për ndërtimin e një modeli ekonomik, me synim e garantimin e një rritje ekonomike të lartë dhe të qëndrueshme në Shqipëri. Mirëadministron burimet, harton dhe zbaton politika të integruara ekonomike në sektorët parësor të ekonomisë, konvergimet ekonomike-sociale të rajoneve të vëndit, përmirësimit të klimës dhe të shërbimeve për biznesin dhe qytetarin. Synon dhe mundëson, stimulimin e aktiviteteve inovative të cilat do të rrisin produktivitetin ekonomik dhe institucional, përmes zhvillimit të teknologjisë dhe bashkëpunimit efikas. Gjithashtu bazuar në Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 466, datë 30.7.2021 *“Për miratimin e Strategjisë së Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve, 2021–2027, dhe të planit të saj të veprimit*, konkretisht për masën **“Përputhja midis SME-ve dhe startup-eve”**, e cila ka për qëllim promovimin e lidhjeve midis startupeve dhe bizneseve të themeluara, si dhe për të forcuar bashkëpunimin në mënyrë efektive mes komunitetit të startup-eve dhe biznesit (SME-ve), AIDA dhe Agjencia e Startup-it do të duhet të bashkëpunojnë ngushtë.

Këshilli i Startup-ve: Këshilli i Startup-eve kryesohet nga Ministri përgjegjës për sipërmarrjen dhe përbëhet nga 7 (shtatë) anëtarë të tjerë nga institucione të lidhura me shërbimet e ofruara për biznesin, startup-et dhe ekosistemin, sektori privat dhe academia.

Ministri përgjegjës për financat– siguron që masat e parashikuara me këtë Strategji të përputhen me kriteret e politikës fiskale të qeverisë.

Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimin të Ndihmës (SASPAC)– që siguron koordinimin e ndihmës së huaj për programet dhe projektet zhvillimore, si dhe ofrimin e mbështetjes metodologjike në hartimin e strategjive ndërsektoriale dhe sektoriale, me qëllim harmonizimin e tyre me SKZHI-në, si dhe monitorimin e zbatimit të tyre, koordinimin e procesit të administrimit të projekteve me interes kombëtar, ofrimin e mbështetjes për institucionet e administratës shtetërore për rritjen e kapaciteteve në fushën programeve dhe projekteve zhvillimore.

Plani i veprimit

Plani i veprimit parashikon një sërë aktiviteteve që synojnë të vendosin qeverisjen dhe menaxhimin e ekosistemit sipërmarrës.

Ne propozojmë një plan me tre faza që mbulon fazën e parë, afatshkurtër, 2024-2025; e dyta, afatmesme, 2026-2027; dhe e fundit, 2028-30.

Strategjia parashikon tre faza të ndryshme të zhvillimit të ekosistemit sipërmarrës:

- **2024-25 është faza e fillimit.** Në këtë fazë do të përshkruhet infrastruktura për qeverisjen dhe menaxhimin e ekosistemit. Do të hidhen themelet për menaxhimin e Agjencisë Shtetërore Startup Albania, financimin dhe investimin, transferimin e njohurive dhe çertifikimin institucional për inkubatorët. Për më tepër, do të zhvillohet platforma dixhitale dhe do të krijohen infrastruktura të inovacionit të hapur dhe Qendrat Rajonale të Transformimit (QRT) për të lejuar menaxhimin e ekosistemit në të ardhmen. Në këtë fazë do të bëhet përgatitja për ngritjen e Parkut Teknologjik. Zhvillimi i markës, çertifikimi i sipërmarrjes, ofrimi i shërbimeve të zhvillimit të biznesit dhe organizimi i konferencës ndërkombëtare të startup-ve do të mundësojë ndërkombëtarizimin e ekosistemit. Faza e parë është thelbësore për fillimin e ekosistemit dhe kjo do të lejojë zhvillimin e mëtejshëm të infrastrukturës dhe shërbimeve në fazën e dytë.
- **2026-27 është faza e konsolidimit.** Infrastruktura e krijuar në fazën e parë përmes Startup Albania dhe QRT-së, do të lejojë zhvillimin e mëtejshëm të infrastrukturës së Inovacionit, duke përfshirë planifikimin për Parkun Teknologjik, komunitetet inteligjente, laboratorët e testeve dhe forma të tjera të elementeve infrastrukturore të inovacionit. Këto elementë të rinj do të integrojnë aktorë të ekosistemit në nivelet shitesë të Pentagramit, duke prezantuar përdoruesit dhe publikun me zhvillimin e produkteve të reja dhe duke angazhuar më intensivisht sipërmarrësit në shtimin e vlerës së produkteve dhe shërbimeve të tyre. Kjo do të tërheqë më tej interesin e investitorëve vendas dhe të huaj në të gjitha nivelet, duke përfshirë aktorë të tillë si investitorët individualë të biznesit dhe ndërmarrjet që kërkojnë një klimë optimale investimi. Nëpërmjet hartëzimit dhe diagnostikimit të vazhdueshëm të ekosistemit, do të mundësohet përmirësimi i vazhdueshëm i klimës dhe kulturës së sipërmarrjes, ofrimi i shërbimeve të optimizuara si hackathon-ët, ideathon-ët dhe creathon-ët, rritja e shtrirjes së konferencave

⁵Chesbrough, H. (2004). Menaxhimi i inovacionit të hapur. Menaxhimi i kërkimit-teknologjisë, 47(1), 23-26.

ndërkombëtare, fillimi i dialogut midis partnerëve të ekosistemit, ndërtimi i mëtejshëm i platformave dixhitale dhe të tjera.

- **2028-30 është faza operacionale.** Pas konsolidimit të qeverisjes së ekosistemit dhe krijimit të kuadrit për zhvillimin e ekosistemit fillestar, përmirësimi thelbësor i infrastrukturës së inovacionit të hapur do të rrisë ritmin e zhvillimit të fillimit dhe aksesin në tregjet globale me produktet dhe shërbimet e tyre. Në këtë fazë, krijimi i Qendrave Rajonale të Transformimit, Parkut Teknologjik, laboratorëve dhe komuniteteve inteligjente do ti mundësojnë ekosistemit shqiptar të konkurrojë me cilësi në mjediset më të avancuara globale të inovacionit, duke mbajtur ende një avantazh në çmim për zhvillimin e produktit të ri për investitorët.

Tabela 2 Veprime afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata për zbatimin e masave prioritare

Objektivat	Indikatorët		
Objektivat (<i>Masat prioritare</i>)	Veprimet afatshkurtër 2024-25	Veprimet afatmesme 2026-27	Veprimet afatgjata 2028-30
Krijimi i kapaciteteve të Agjencisë Shtetërore Startup Albania, Ndërtimi i qeverisjes së ekosistemit dhe bashkërendimi dhe harmonizimi i angazhimit të palëve të interesuara. Grupet e synuara : shtresa makro Rezultatet : - Strategjia e zhvilluar - Shërbimet Startup Albania të zhvilluara - qeverisja mbi ekosistemin e ngritur	Zhvillimi i Strategjisë së Sipërmarrjes Inovative Treguesi : - Strategjia e pranuar	Asistencë teknike në zbatimin e modelit të qeverisjes të parashikuar në Strategji. Bashkëpunim i ngushtë me Ministrinë dhe aktorë të tjerë makro për të zhvilluar modelin funksional të qeverisjes bazuar në përvojën e fituar nëpërmjet krijimit të Qendrës Rajonale të Transformimit (QRT). Treguesit : - përshkrimi i detajuar dhe përgatitja institucionale për krijimin e modelit të qeverisjes - Krijimi i modelit të qeverisjes së ekosistemit	Monitorimi dhe propozimi i përmirësimeve për modelin dhe strategjinë e qeverisjes Treguesit : - Raporti i zbatimit të qeverisjes - propozim për përmirësime në modelin e qeverisjes.
	Ndërtimi i shërbimeve për Agjencinë Shtetërore Startup Albania. Fokusimi në sipërmarrjen akademike, diasporë dhe gratë në sipërmarrje. Ndërtimi i programeve për mbështetjen teknike dhe financiare të startupeve dhe inkubatorëve në sektorët e gjelbër dhe dixhital. Treguesit : - analiza e nevojave për	Operimi i Agjencisë Shtetërore Startup Albania. Analiza e shërbimeve dhe përmirësimet. Financimi i startup-eve dhe nkubatorëve të cilët fokusohen në sektorët e gjelbër dhe dixhital. Treguesit : - analiza vjetore e shërbimeve të ofruara nga Agjencia Shtetërore Startup Albania - propozim për përmirësimin e shërbimeve - Propozim për 1 shërbim të ri në vit - Financimi i 15 startup-eve dhe 5 inkubatorëve të fokusuar në sektorin e gjelbër dhe dixhital	
	shërbime të ofruara – 5 shërbime të zhvilluara		
Hartëzimi dhe diagnostikime të vazhdueshme të ekosistemit dhe programet e rritjes Grupet e synuara : mikro, të mesme, makro Rezultatet : - Ekosistemi i hartëzuar - Sigurimi i diagnostikimit të nevojave, maturimit dhe treguesve kritikë të ekosistemit – Vendosja e procesit të vazhdueshëm i hartëzimit dhe diagnostikimit – Vendosja e mekanizmit raportues mbi statusin e ekosistemit	Hartëzimi i ekosistemit Treguesit : - hartëzimi i ekosistemit shqiptar për të gjithë aktorët e ekosistemit dhe krijimi i bazës së të dhënave të mëdha. - ofrimi i hartës dixhitale me vendndodhje për të gjithë aktorët e hartëzuar	Vendosja e procesit të hartës dhe diagnostikimit të vazhdueshëm. Prodhim i raporteve vjetore të statusit të ekosistemit. Treguesit : - Propozimi i hartës së vazhdueshme dhe procesit diagnostik - ekzekutimi i hartës dhe procesit diagnostikues çdo vit - raporte sektoriale dhe të konsoliduara - pëmbledhje ekzekutive e komunikuar në të gjithë ekosistemin	
	Diagnostikimi i ekosistemit. Pjesë e ndërtimit të strategjisë. Raport mbi ekosistemin e Shqipërisë . Treguesit : - zhvillimi i pyetësorit - intervistimi i të paktën 150 aktorëve nga mikro, 30 nga niveli i mesëm dhe 20 nga shtresat makro - diagnostikimi sektorial dhe raporti i konsoliduar		
Mbështetja dhe zhvillimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur, fizike dhe virtuale, grupet e synuara: shtresa mikro dhe e mesme Rezultatet : - Krijimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur që përbëhet nga Qendrat Rajonale të	Certifikimi i inkubatorëve nëpërmjet lejeve. Treguesit : - certifikimi i të paktën 10 inkubatorëve, 5 të fokusuar në green dhe digital	Përgatitja dhe ekzekutimi i granteve për inkubatorët. Fokusimi në inkubatorët me bazë universitare dhe komercializimi i projekteve kërkimore dhe fokus të dedikuar në 4 zgjidhjet green dhe dixhital. Treguesi : - 1 thirrje në vit	
	Përgatitja e dokumentacionit për ngritjen e infrastrukturës së harmonizuar në shkallë të plotë, fizike dhe virtuale. Përgatitja e një modeli biznesi	Përgatitja e një modeli biznesi dhe plani biznesi për infrastrukturën e inovacionit të hapur: Inkubatorët e përgjithshëm dhe të fokusuar vertikalisht, Qendrat Rajonale të	Investim në rritjen dhe popullimin e Parkut Teknologjik, komuniteteve inteligjente dhe projekteve të laboratorëve të gjallë së bashku me pushtetin

Transformimit, inkubatorët, akseleratorët dhe Aktorët e inovacionit të hapur si komunitetet inteligjente, laboratorët e gjallë dhe të ngjashme. - Zhvillimi i platformës dixhitale plotësisht funksionale dhe aplikacionit celular që paraqet kanalin kritik të komunikimit të ekosistemit dhe platformën e ofrimit të shërbimeve. - Zhvillimi i një rrjeti inkubatorësh profesionale - Zhvillimi i rrjetit të inovacionit të hapur me infrastrukturë të ngjashme ndërkombëtare të inovacionit të hapur	për Qendrat Rajonale të Transformimit dhe Parkun Teknologjik . Treguesit : - Regjistrimi i startup-eve dhe mbështetja për ndërtimin e planit të biznesit dhe dokumentacioni përkatës për zhvillimin e QRT-së të përgatitur dhe pranuar nga organet përkatëse të pushtetit vendor dhe qendror.	Transformimit, Qendrat e Inovacionit Dixhital, komunitetet inteligjente dhe laboratorët e gjallë që kontibuojnë në inovacionin e hapur. Ofrimi i shërbimeve IP për fillestarët. . Treguesit : - Plani i biznesit dhe dokumentacioni përkatës për zhvillimin e rrjetit të zgjeruar të inovacionit të hapur i përgatitur dhe pranuar nga organet përkatëse të pushtetit vendor dhe qendror.	vendor . Treguesit : - 50 kompani startup të fokusuar në kërkim dhe zhvillim dhe në infrastrukturë operojnë filluar në parkun teknologjik brënda vitit 2030.
	Knijimi i programeve të parainkubacionit, një për veniun dhe një për pjesën jugore të Shqipërisë . Treguesit : - Programet para inkubacionit të hartëzuara - Programet para inkubacionit të ekzekutuara	Fillimi i fazës operacionale duke ofruar shërbime fizike për startup-et. Organizimi i Hackathon-ëve së bashku me universitetet për zhvillimin e zgjidhjeve apo produkteve dixhitale dhe inovative. Transferimi i programeve të para-inkubacionit në QRT . . Treguesit : - Knijimi i QRT-së së dytë - Knijimi dhe fillimi i programeve të para-inkubacionit dhe inkubacionit - Organizimi i 5 hakatonëve	Zhvillimi i lidhjeve me inkubatorët ndërkombëtarë të BE-së dhe zgjerimi i shërbimeve. Rritja e portofolit të shërbimeve për para-inkubacionin dhe inkubacion . Treguesit : - Hartëzimi dhe zbatimi i 5 shërbimeve të reja për startup-et Knijimi i rrjetit kombëtar të inkubatorëve. Monitorimi dhe përmirësimi i rrjetit. Treguesit : - Baza e të dhënave e partnerëve ndërkombëtarë dhe plani i komunikimit në rrjet i hartuar dhe ekzekutuar
	Knijimi i një Qendre Rajonale të Transformimit (QRT) Treguesit : - Knijohet një QRT-ë		
	Platforma e IT-së dhe aplikacioni celular i zhvilluar Treguesit :	Ofrimi i shërbimeve dixhitale për Startup-et përmes platformës së IT-së dhe aktivitetëve të tjera. Ofrimi i	Vazhdimi i funksionaliteteve të mëparshme platformës dixhitale dhe përmirësimi i tyre.

	- Specifikimi i Kërkesave të Softuerit (SRS) dhe Analiza e Kërkesave të Përdoruesit (URA) dhe platforma e IT-së dhe aplikacioni celular të zhvilluar. - Platforma dixhitale dhe aplikacioni celular plotësisht funksionale	asistencës teknike për startup-et në inovacion dhe dixhitalizim. (shërbimet IP, rrjetëzimi, ndërkombëtarizimi, mësimi elektronik, depozitimi i dokumenteve etj.) Treguesit : - 5 shërbime dixhitale të ofruara për 100 NVM	Treguesit : - Përmirësimi i të gjitha funksioneve të platformës dixhitale - 5 funksionalitete të reja për platformën dixhitale - 100 SME të reja çdo vit të përfshira në shërbimet e platformës dixhitale
Ngjytja e reputacionit Ndërkombëtar të ekosistemeve Grupet e synuara : Shtresat mikro, të mesme dhe dhe makro Rezultatet : - Knijimi i markës së sipërmarrjes në Shqipëri - Knijimi i markës dhe certifikatës së sipërmarrjes në Shqipëri - Ekzekutimi i planit të marketingut të markës dhe certifikatës	Përgatitja e markës së ekosistemit të sipërmarrjes shqiptare nëpërmjet knijimit të markës dhe certifikatës kombëtare të startup-it. Treguesit : - Identiteti i markës së ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri është zhvilluar - Strategjia e komunikimit dhe marketingut të ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri është zhvilluar	Zhvillimi dhe ekzekutimi i planit të marketingut dhe komunikimit për promovimin ndërkombëtar të startup-eve, markave dhe certifikatave shqiptare; Treguesit : - Zbatimi i identitetit të markës së ekosistemit sipërmarrës në Shqipëri - Zbatimi i strategjisë së komunikimit dhe marketingut e ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri	

Ndërtimi i instrumenteve të financimit Grupet e synuara: Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro Rezultatet : - mbështetja financiare e ekosistemit nga bankat e zhvillimit dhe fushata ndërgjegjësuere e krijuar - Krijohet fondi i inovacionit për dhënien e zgjidhjeve më të mira për startup-et - Programi i trajnimit të investitorëve të biznesit themeluar	Negocimi i produkteve financiare të startup-eve me bankat e zhvillimit (BB, FMN, BERZH, EIB etj.). Treguesit : - Agjencia Shtetërore Startup Albania nënshkruan dy MM-ë me bankat e zhvillimit	Fushata sensibilizuese për financimin e bankave zhvillimore (BB, FMN, BERZH, EIB), financimin e projekteve të startupeve . Treguesit : -minimumi 10 projekte të financuara për periudhën afatmesme. - Fushata ndërgjegjësuere e planifikuar dhe e realizuar	Fushata sensibilizuese për financimin e bankave zhvillimore (BB, FMN, BERZH, EIB), financimin e projekteve të startupeve. Treguesit : -minimumi 10 projekte të financuara për periudhën afatmesme. - Fushata ndërgjegjësuere e planifikuar dhe e realizuar
	Krijimi i fondit të inovacionit për gjetjen e zgjidhjeve inovative më të mira të startup-eve. Është caktuar buxheti i parë për çmimet e dhëna. Është vendosur thirrja për propozime dhe grante për startupet . Treguesit : - fondi i krijuar sipas ligjit dhe rregullimeve shqiptare - llogaria e fondit të hapur dhe buxheti është transferuar - çmimet u paguhen startup-eve fituese në konferencën fituese të çmimeve - NVM dhe thirrjet fillestare për propozime të publikuara dhe grantet e dhëna	Fondi i inovacionit është funksional. Është vendosur buxheti i dytë i çmimeve. Është vendosur thirrja e dytë për propozime dhe grante për bizneset fillestare: . Treguesit : - Buxheti i çmimit është transferuar në llogarinë e fondit - çmimet u paguhen startup-eve që fitojnë në konferencën fituese të çmimeve - Thirrjet për NVM dhe startup-et për propozime të publikuara dhe grantet e dhëna	Fondi i inovacionit është funksional. Është vendosur buxheti i çmimit të 3-të dhe të 4-të. Është vendosur thirrja e dytë për propozime dhe grante për startup-et. Treguesit : - Buxheti i çmimit transferohet në llogarinë e fondit - shpërblimet u paguhen startup-eve që fitojnë në konferencën fituese të çmimeve - Thirrjet për NVM dhe startup-et për propozime të publikuara dhe grantet e dhëna
	Krijohet një program trajnimi për Investitorët e Biznesit, Treguesit :	Ndjekja e Investitorëve të Biznesit dhe aktiviteti i tyre. Trajnimi i generatës së ardhshme të Investitorëve të Biznesit.	Krijimi i programit afatgjatë për zhvillimin e rrjetit të Investitorëve të Biznesit.
	- trajnohen 10 Investitorët e Biznesit. Ftohen investitorët ndërkombëtarë të biznesit të transferojnë njohuritë e tyre. - ndiqen aktivitetet e trajnuara të Investitorëve të Biznesit	Treguesit : - trajnimi i 15 Investitorëve të Biznesit. Ftohen Investitorët ndërkombëtarë të biznesit të transferojnë njohuritë e tyre. - ndiqen aktivitetet e trajnuara të Investitorëve të Biznesit	Vazhdimi i aktiviteteve të trajnimit 10 engjëj biznesi çdo vit . Treguesit : - trajnimi i 15 Investitorëve të Biznesit. Ftohen Investitorët ndërkombëtarë të biznesit të transferojnë njohuritë e tyre. - ndiqen aktivitetet e trajnuara të Investitorëve të Biznesit - krijohet programi afatgjatë për trajnimin e Investitorëve të Biznesit bazuar në përvojën e kaluar
<i>Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe investitorëve të diasporës</i> Grupi i synuar : rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme Rezultatet : - Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar	Ngjntja e marrëdhënieve të forta ndërkombëtare me diasporën, hartëzimi i rrjeteve të startup-eve dhe VC-ve, promovimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur dhe ekosistemit sipërmarrës jashtë vendit. Fushata e marketingut e planifikuar . Treguesit : - Plani i promovimit të marketingut dhe komunikimit - Baza e të dhënave ndërkombëtare të palëve të interesuara - Përhapja përmes infrastrukturës dixhitale	Ndërtimi i marrëdhënieve të forta ndërkombëtare me diasporën, hartëzimi i rrjetet të startup-eve dhe VC-ve, promovimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur dhe ekosistemit sipërmarrës jashtë vendit. Planifikimi dhe zbatimi i fushatës së marketingut. Treguesit : - Ekzekutimi i planit të marketingut - Ekzekutimi i planit të komunikimit	
<i>Programet kryesore</i> Grupet e synuara : shtresat mikro dhe makro	Krijimi i procesit dhe sigurimi për sartup-et i një analize tregu dhe shërbime profesionale	Ofrimi për startup-et i analizave të rregullta të tregut, trendit dhe perspektivës së tregjeve të eksportit.	Vazhdimi me mekanizmat e mëparshme dhe zhvillimi i mekanizmave të reagimit për

Rezultatet : - Mbështetja e inteligjencës së biznesit për startup-et e krijuara - Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro - Konferenca e çmimeve të startup-eve të inovacionit e organizuar çdo vit - Thirrje për propozime për NVM dhe startup-et e ekzekutua çdo vit, - Programe mentorimi për startup-et dhe NVM e krijuara	dixhitale të inteligjencës së biznesit përmes Mintel, Euromonitor ose të ngjashme. Treguesit : - Krijimi i editorialit për gjeneimin e raportit të inteligjencës së biznesit - Liçencat për platformat e inteligjencës së biznesit të prokuruar - Raporti vjetor i gjeneruar – Buletini mujor i krijuar dhe publikuar në platformën dixhitale	Gjenerimi i tre raporteve të analizës së tregut dhe shpërndaja e tyre ndërmjet aktorëve të ekosistemit fillestar. Mbledhja e komenteve dhe përmirësimi raportimit. Treguesit : - Krijimi i editorialit për gjeneimin e raportit të inteligjencës së biznesit - Liçencat për platformat e inteligjencës së biznesit të prokuruar - Raporti vjetor i gjeneruar - Buletini mujor i krijuar dhe publikuar në platformën dixhitale	mbledhjen e përvojave dhe historive të suksesit nga aktorët e ekosistemit fillestar. Treguesit : - Krijimi i editorialit për gjeneimin e raportit të inteligjencës së biznesit - Liçencat për platformat e inteligjencës së biznesit të prokuruar - Raporti vjetor i gjeneruar - Buletini mujor i krijuar dhe publikuar në platformën dixhitale
	Organizimi i vizitave të rrjeteve ndërkombëtare në parqet dhe grupimet e teknologjisë për aktorët e nivelit të mesëm (Qendra Rajonale e Transformimit) dhe të nivelit mikro (startup-et). Treguesit : - Ofrohet studimi krahasues i ekosistemeve të sipërmarrjes - Janë realizuar vizita në rrjete ndërkombëtar	Organizimi i programit të shkëmbimit të njohurive me parqet dhe grupimet ndërkombëtare të teknologjisë. Krijimi i një baze të dhënash dhe rrjeti të organizatave përkatëse ndërkombëtare dhe kombëtare fillestare . Treguesit : - Ofrohet studimi krahasues i ekosistemeve të sipërmarrjes - Janë realizuar vizita në rrjete ndërkombëtar	Organizimi i programeve të shkëmbimit të njohurive me parqe ndërkombëtare të teknologjisë, grupe, fondet e inovacionit, shoqatat e Investitorëve të biznesit, shoqatat fillestare dhe të ngjashme. Vazhdoni në të mëparshmen dhe jepni metrikë dhe ndiqni arritjet e objektivave. Treguesit : - Ofrohet vazhdimi i studimit të krahasimit të ekosistemeve të sipërmarrjes - Janë realizuar vizita në rrjete ndërkombëtar
	Organizimi i aktiviteteve për	Organizimi i një aktiviteti vjetor të	Vazhdimi me lidhjet e

Nxitja e sipërmarrjes akademike	çmimet e inovacionit dhe konferenca për startup-et. Çmimi për startup-et më të mira. Tërheqja e organizatave rajonale të inovacionit, investitorëve të biznesit, shoqatave si startup-e, përfaqësues të diasporës dhe aktorë të ngjashëm. Treguesit : - Organizohet konferenca vjetore e dhënies së çmimit të inovacionit - Baza e të dhënave e pjesëmarrësve është e lidhur me platformën dixhitale	ndarjes së çmimeve për startup-in më të mirë. Promovimi i aktivitetit ndërkombëtarisht. Ftuarja e organizatave ndërkombëtare të inovacionit, investitorëve të biznesit, shoqatave fillestare dhe aktorë të ngjashëm. Treguesit : - Organizohet konferenca vjetore e dhënies së çmimit të inovacionit - Baza e të dhënave e pjesëmarrësve është e lidhur me platformën dixhitale	mëparshme dhe krijimi i të rejave, (MM, marrëveshje, etj.) me aktivitetet ndërkombëtare dhe bashkë-organizimi i një aktiviteti ndërkombëtar në lidhje me konferencën ndërkombëtare të startup-eve. Treguesit : - Organizohet konferenca vjetore e dhënies së çmimit të inovacionit - Baza e të dhënave e pjesëmarrësve është e lidhur me platformën dixhitale
	Publikimi i thirrjeve për propozime për NVM dhe granteve fillestare Treguesit : 1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë		
	Zhvillimi i programeve të mentorimit, krijimi i rrjetit të mentoreve . Treguesit : - Programi i mentorimit është zhvilluar. - Ofrohet analiza e nevojave për mentorimin.	Ofrimi i 800 orëve mentorim për Startupet . Treguesit : - Ofrohen 800 orë mentorimi për startup-et. - Analiza e programit të mentorimit dhe përmirësimet e sugjeruara për sistemin e ardhshëm të mentorimit.	Krijimi i një programi mentorimi afatgjatë për të mbështetur nevojat, sipas rezultateve të hartëzimit dhe diagnostikimit. Treguesit : - Ofrohen 800 orë mentorimi për startup-et. - Analiza e programit të mentorimit dhe përmirësimet e sugjeruara për ciklin e ardhshëm të mentorimit. - Propozohet programi afatgjatë i mentorimit
	Organizimi i takimeve të	Organizimi dhe vendosja e sesioneve	Vazhdimi me mekanizmat e

Grupi i synuar : nivelet mikro, të mesme, makro Rezultatet : - Komunikimi dhe koordinimi Tripple Helix i vendosur - Ofrohen grante për sipërmarrjen akademike	aktorëve të Tripple Helix në nivel lokal dhe kombëtar për të diskutuar nevojat aktuale të bashkëpunimit. Përfshirja e universiteteve lokale. Treguesit : 4 takime në nivel lokal me 30 pjesëmarrës përfaqësues të ekosistemit, një takim në nivel kombëtar 30 pjesëmarrës, përfaqësues të ekosistemit	të rregullta Tripple Helix çdo tre muaj në nivel lokal në të paktën dy rajone shqiptare. (6 sesione në 2 rajone) Treguesit : 4 takime në nivel lokal ku përfshihen 30 pjesëmarrës përfaqësues të ekosistemit, një takim në nivel kombëtar 30 pjesëmarrës, përfaqësues të ekosistemit	mëparshmen dhe ndjekja e aritjeve të objektivave. Treguesit : 4 takime në nivel lokal me 30 pjesëmarrës përfaqësues të ekosistemit, një takim në nivel kombëtar 30 pjesëmarrës, përfaqësues të ekosistemit
	Grante për sipërmarrjet akademik dhe startup-et e themeluara nga akademikët. Fokusimi në komercializimin e kërkimeve të lidhura me doktoraturën. Treguesit : 1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë		
Përmirësimi i politikës për sipërmarrjen dhe talentin e graveve Grupi i synuar: niveli mikro, sipërmarrëset grave. Rezultatet : - vendosen stimujt për sipërmarrjen femërore	Hartimi i thirrjeve për propozime që synojnë sipërmarrjen femërore Treguesit 1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë		

Aktivitetet e përshkruara do të ofrojnë stimuj shtesë për sipërmarrjen akademike dhe angazhimin e diasporës. Në këtë mënyrë, këto dy grupe do të motivohen veçanërisht për të kontribuar në zhvillimin e ekosistemit .

Buxheti i Nivelit të Lartë dhe Mekanizmat Financiarë

Buxheti do të përdorë të gjitha instrumentet financiarë që janë tashmë të vendosura në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar. Modeli i financimit do të bazohet në maturimin e ekosistemit. Në tre vitet e para, mbështetja e qeverisë do të jetë e nevojshme dhe do të luajë një rol më të madh. Në fazën pasuese, 2025-2027, do të jetë në dispozicion një përzierje e fondeve publike dhe private. Gjithashtu, synimi është të ndërtohet në mënyrë inovative një fond i njafatueshëm për realizimin e kësaj Strategjie ambicioze dhe mbështetjen e një ekosistemi startup në rritje.

Indikatorët e Buxhetit	Parashikimi 2025 - 2030	Financimi nga Buxheti i Shtetit 2025 - 2030	Financimi i Huaj	Hendeku Financiar 2025 - 2030
Ngritja e qeverisjes së ekosistemit dhe bashkërendimi dhe harmonizimi i angazhimit të aktorëve.	15 000 000,00	15 000 000,00	-	-
Hartëzimi dhe diagnostikimi i vazhdueshëm i ekosistemit dhe programeve të rritjes	90 950 000,00	90 950 000,00	-	-
Ndërtimi i infrastrukturës së inovacionit, fizike dhe virtuale	500 000 000,00	250 000 000,00	-	250 000 000,00
Ndërtimi i reputacionit ndërkombëtar të ekosistemit	69 500 000,00	29 500 000,00	20 000 000,00	20 000 000,00
Ndërtimi i instrumenteve të financimit	90 000 000,00	65 000 000,00	20 000 000,00	5 000 000,00
Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe investitorëve nga diaspora	89 000 000,00	45 000 000,00	15 000 000,00	29 000 000,00
Programet kryesore të rritjes për sektorët e gjelbër dhe dixhital	600 000 000,00	100 000 000,00	500 000 000,00	-
Nxjitja e sipërmarrjes nga akademia	75 000 000,00	75 000 000,00	-	-
Përmirësimi i politikës për sipërmarrjen dhe talentin e grave	45 000 000,00	45 000 000,00	-	-
SHUMA TOTALE	1 574 450 000,00	715 450 000,00	555 000 000,00	304 000 000,00

Tabela 3 Buxheti i parashikuar për tre faza të zhvillimit të ekosistemit në LEK

Vërejtje përfundimtare

Strategjia Shqiptare e Sipërmarrjes synon të formësojë ekosistemin sipërmarrës të inovacionit të hapur në Shqipëri. Është investim shqiptar për të ardhmen e ekonomisë së vendit, duke ndjekur rrugën e Specializimit Inteligjent, qasjen më të fundit për qeverisjen e ekosistemit dhe menaxhimin të njohurive. Ajo orienton Shqipërinë në ristrukturimin e ekonomisë së saj drejt një ekonomie të bazuar në njohuri, të gjallë dhe konkurruese, të orientuar nga eksporti.

Strategjia fokusohet në qasjen e ekosistemit kombëtar, ku një grup kompleks mekanizmash të përshkruar do të çojë në krijimin e një rrjeti shumështrësor aktorësh që janë sinergjikë në vlerat, objektivat dhe qëllimet e tyre. Që një rrjet i tillë heterogjen të funksionojë, është i nevojshëm një kontribut i të gjithë aktorëve të ekosistemit.

Fundi i Dokumentit.

FUSHA PRIORITARE : BURIMET NATYRORE - LËNDËT E PARA											
Masat Prioritare	Veprimet afatshkurtër	Grupet e synuara	Institucionet/organizatat e përfshira (udhëheqësi me shkronja të zeza)	Data e fillimit	Data e përfundimit	Buxheti i Parashikuar 2024-2025	Burimi i financimit			Treguesi i veprimit	Rezultati i veprimit
							Financimi nga Buxheti i Shtetit 2024-2025	Financimi i Huaj	Hendeku Financiar 2024-2025		
OBJEKTIVI SPECIFIK 1: ORIENTIMI I SEKTORIT MINERAR TË SHQIPËRISË PËR T'U BËRË PARTNER STRATEGJIK I BE-SË DHE NJË KONTRIBUES I VLEFSHËM NË ZINXHIRIN KRITIK TË FURNIZIMIT ME LËNDË TË PARË TË BE-SË											
M.1. Krijimi i Agjencisë Shtetërore Startup Albania	V.1. Zhvillimi i Strategjisë së Sipërmarrjes Inovative	shtresa makro	MSHSKB, SA	2024	2025			-	-	Strategjia e pranuar	Strategjia e zhvilluar
	V.2. Shërbime ndërtimi për Agjencinë Shtetërore Startup Albania.	shtresa makro	MSHSKB, SA	2024	2025	2,500,000.00	2,500,000.00	-	-	Analiza e nevojave për shërbime të ofruara	Shërbimet Startup Albania të zhvilluara
M.2. Ndërtimi i qeverisjes së ekosistemit dhe bashkërendimi dhe harmonizimi i angazhimit të palëve të interesuara.	V.1. Fokusimi në sipërmarrjen akademike, diasporë dhe gratë ne sipërmarrje.	shtresa makro	MSHSKB, SA	2024	2025	500,000.00	500,000.00	-	-	Analiza e nevojave për shërbime të ofruara	Shërbimet Startup Albania të zhvilluara
	V.2. Ndërtimi i programeve për mbështetjen teknike dhe financiare të startupeve dhe inkubatorëve në sektorët e gjelbër dhe dixhital.	shtresa makro	MSHSKB, SA, MF	2024	2025	2,000,000.00	2,000,000.00	-	-	5 shërbime të zhvilluara	Shërbimet Startup Albania të zhvilluara
M.3. Hartëzimi dhe diagnostikime të vazhdueshme të ekosistemit dhe programet e rritjes	V.1. Hartëzimi i ekosistemit	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, SASPAC, KS, MEKI	2024	2025	8,004,000.00	8,004,000.00	-	-	Hartëzimi i ekosistemit shqiptar për të gjithë aktorët e ekosistemit dhe krijimi i bazës së të dhënave të mëdha. Ofrimi i hartës dixhitale me vendndodhje për të gjithë aktorët e hartëzuar.	Ekosistemi i hartëzuar
	V.2. Diagnostikimi i ekosistemit. Pjesë e ndërtimit të strategjisë.	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, SASPAC, KS	2024	2025	11,030,500.00	11,030,500.00	-	-	Zhvillimi i pyetësorit Intervistimi i të paktën 150 aktorëve nga mikro, 30 nga niveli i mesëm dhe 20 nga shtresat makro	Sigurimi i diagnostikimit të nevojave, maturimit dhe treguesve kritikë të ekosistemit
	V.3. Raport mbi ekosistemin e Shqipërisë.	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA	2024	2025	11,282,166.00	11,282,166.00		-	Diagnostikimi sektorial dhe raporti i konsoliduar	Sigurimi i diagnostikimit të nevojave, maturimit dhe treguesve kritikë të ekosistemit
M.4. Ndërtimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur, fizike dhe virtuale.	V.1. Çertifikimi i inkubatorëve nëpërmjet lejeve.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA,KS	2024	2025	8,000,000.00	4,000,000.00	-	4,000,000.00	Çertifikimi i të paktën 10 inkubatorëve, 5 të fokusuar ne green dhe digital	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.2. Përgatitja e dokumentacionit për ngritjen e infrastrukturës së harmonizuar në shkallë të plotë, fizike	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, SASPAC, KS, MEKI, MF	2024	2025	7,600,000.00	3,800,000.00	-	3,800,000.00	Plani i biznesit dhe	Zhvillimi i rrjetit të inovacionit të hapur

	dhe virtuale.									dokumentacioni përkatës për zhvillimin e QRT-së dhe Parkut Teknologjik të përgatitur dhe pranuar nga organet përkatëse të pushtetit vendor dhe qendror.	me infrastrukturë të ngjashme ndërkombëtare të inovacionit të hapur
	V.3. Përgatitja e një modeli biznesi për Qendrat Rajonale të Transformimit dhe Parkun Teknologjik.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI, MF	2024	2025	18,060,000.00	9,030,000.00	-	9,030,000.00	Plani i biznesit dhe dokumentacioni përkatës për zhvillimin e QRT-së dhe Parkut Teknologjik të përgatitur dhe pranuar nga organet përkatëse të pushtetit vendor dhe qendror.	Krijimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur që përbëhet nga Qendrat Rajonale të Transformimit, Parku Teknologjik dhe shtresa e mesme
	V.4. Krijimi i programeve të parainkubacionit, një për veriun dhe një për pjesën jugore të Shqipërisë.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA	2024	2025	21,006,000.00	10,503,000.00	-	10,503,000.00	Programet para inkubacionit të hartëzuara Programet para inkubacionit të ekzekutuara	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.5. Krijimi i një Qendre Rajonale të Transformimit (QRT)	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI, SASPAC, MF	2024	2025	35,000,000.00	17,500,000.00	-	17,500,000.00	Krijohet një QRT-ë	Krijimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur që përbëhet nga Qendrat Rajonale të Transformimit, Parku Teknologjik dhe shtresa e mesme
	V.6. Platforma e IT-së dhe aplikacioni celular i zhvilluar	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, AKSHI	2024	2025	77,000,667.00	38,500,334.00	-	38,500,334.00	Specifikimi i Kërkesave të Softuerit (SRS) dhe Analiza e Kërkesave të Përdoruesit (URA) dhe platforma e IT-së dhe aplikacionit celular të zhvilluar. Platforma dixhitale dhe aplikacioni celular plotësisht funksionalë	Zhvillimi i platformës dixhitale plotësisht funksionale dhe aplikacionit celular që paraqet kanalin kritik të komunikimit të ekosistemit dhe platformën e ofrimit të shërbimeve.
M.5. Ngritja e reputacionit ndërkombëtar të ekosistemeve	V.1. Përgatitja e markës së ekosistemit të sipërmarrjes shqiptare nëpërmjet krijimit të markës dhe certifikatës kombëtare të startup-it.	Shtresat mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025	23,166,666.00	9,833,333.00	6,666,666.00	6,666,666.00	Identiteti i markës së ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri është	Krijimi i markës së sipërmarrjes në Shqipëri. Krijimi i markës dhe

										zhvilluar. Strategia e komunikimit dhe marketingut të ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri është zhvilluar.	Çertifikatës së sipërmarrjes në Shqipëri
M.6. Ndërtimi i instrumenteve të financimit	V.1. Negocimi i produkteve financiare të startup-eve me bankat e zhvillimit (BB, FMN, BERZH, EIB etj.).	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, MEKI	2024	2025	3,000,000.00	2,166,667.00	666,667.00	166,666.00	Agjencia Shtetërore Startup Albania nënshkruan dy MM-të me bankat e zhvillimit	Mbështetja financiare e ekosistemit nga bankat e zhvillimit dhe fushata ndërgjegjësuere e krijuar
	V.2. Krijimi i fondit të inovacionit për gjetjen e zgjidhjeve inovative më të mira të startup-eve.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, KS	2024	2025	11,600,000.00	8,377,778.00	2,577,778.00	644,444.00	Fondi i krijuar sipas ligjit dhe rregulimeve shqiptare	Krijohet fondi i inovacionit për dhënie të zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.3. Është caktuar buxheti i parë për fondet e dhëna.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, KS	2024	2025	2,500,000.00	1,805,555.00	555,556.00	138,888.00	Llogaria e fondit të hapur dhe buxheti është transferuar. çmimet u paguhen startup-eve fituese në konferencën fituese të çmimeve.	Krijohet fondi i inovacionit për dhënie të zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.4. Është vendosur thirrja për propozime dhe grante për startup-et.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025	6,030,000.00	4,355,000.00	1,340,000.00	335,000.00	NVM dhe thirrjet fillestare për propozime të publikuara dhe grantet e dhëna	Krijohet fondi i inovacionit për dhënie të zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.5. Krijohet një program trajnimi për Investitorët e Biznesit.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025	6,870,000.00	4,961,667.00	1,526,667.00	381,666.00	Trajnohen 10 Investitorë Biznesi. Ftohen investitorët ndërkombëtarë të biznesit të transferojnë njohuritë e tyre. Ndiqen aktivitetet e trajnuara të Investitorëve të Biznesit	Programi i trajnimit të investitorëve të biznesit i themeluar
M.7. Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe investitorëve të diasporës	V.1. Ngritja e marrëdhënieve të forta ndërkombëtare me diasporën.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA, MEKI	2024	2025	7,005,000.00	3,541,854.00	1,180,618.00	2,282,528.00	Plani i promovimit të marketingut dhe komunikimit	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së planifikuar dhe ekzekutuar
	V.2. Hartëzimi i rrjeteve të startup-eve dhe VC-ve.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar,	MSHSKB, SA, KS, SASPAC	2024	2025	4,500,000.00	2,275,281.00	758,427.00	1,466,292.00	Baza e të dhënave ndërkombëtare të palëve të	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së

		shtresat mikro dhe të mesme								interesuara	inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
	V.3. Promovimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur dhe ekosistemit sipërmarrës jashtë vendit.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA, SASPAC	2024	2025	10,745,001.00	5,432,866.00	1,810,955.00	3,501,180.00	Baza e të dhënave ndërkombëtare të palëve të interesuara	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
	V.4. Fushata e marketingut e planifikuar.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA	2024	2025	7,416,667.00	3,750,000.00	1,250,000.00	2,416,667.00	Inventarët dixhitalë për mbetjet minerare të përfunduara/ totali i vendeve të mbetjeve minerare të vlerësuara dhe të inventarizuara	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
M.8. Programet kryesore	V.1. Krijimi i proçesit dhe sigurimi për startup-et i një analize tregu dhe shërbime profesionale dixhitale të inteligjencës së biznesit përmes Mintel, Euromonitor ose të ngjashme.	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2024	2025	110,000,000.00	18,333,333.00	91,666,667.00	-	Krijimi i editorialit për gjenerimin e raportit të inteligjencës së biznesit. Liçencat për platformat e inteligjencës së biznesit të prokuruar. Raporti vjetor i gjeneruar. Buletini mujor i krijuar dhe publikuar në platformën dixhitale.	Mbështetja e inteligjencës së biznesit për startup-et e krijuara.
	V.2. Organizimi i vizitave të rrjeteve ndërkombëtare në parqet dhe grupimet e teknologjisë për aktorët e nivelit të mesëm (Qendra Rajonale e Transformimit) dhe të nivelit mikro (startup-et).	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025	13,000,000.00	2,166,667.00	10,833,333.00	-	Ofrohet studimi krahasues i ekosistemeve të sipërmarrjes. Janë realizuar vizita në rrjete ndërkombëtar.	Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.
	V.3. Organizimi i aktiviteteve për çmimet e inovacionit dhe konferenca për startup-et. Çmimi për startup-et më të mira.	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, MF, MEKI	2024	2025	20,010,000.00	3,335,000.00	16,675,000.00	-	Organizohet konferenca vjetore e dhënies së çmimit të inovacionit	Konferenca e çmimeve të startup-eve të inovacionit e organizuar çdo vit
	V.4. Tërheqja e organizatave rajonale të inovacionit, investorëve të biznesit, shoqatave si startup-e, përfaqësues të diasporës dhe aktorë të ngjashëm.	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, MEKI	2024	2025	30,000,000.00	5,000,000.00	25,000,000.00	-	Baza e të dhënave e pjesëmarrësve është e lidhur me platformën dixhitale	Konferenca e çmimeve të startup-eve të inovacionit e organizuar çdo vit
	A 3.3.8 Incentivoni kompanitë e minierave që investojnë në automatizimin, sistemet e avancuara të mirëmbajtjes ose kontrollin në distancë në miniera dhe përpunim	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025					Numri i kompanive të stimuluar	

	përmes një sistemi										
	V.5. Publikimi i thirrjeve për propozime për NVM dhe granteve fillestare	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025	7,000,000.00	1,166,667.00	5,833,333.00	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Thirrje për propozime për NVM dhe startup-et e ekzekutua çdo vit
		Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025						
		Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025						
	V.6. Zhvillimi i programeve të mentorimit, krijimi i rrjetit të mentorëve.	Shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2024	2025	19,990,000.00	3,331,666.00	16,658,334.00	-	Programi i mentorimit është zhvilluar. Ofrohet analiza e nevojave për mentorimin.	Programe mentorimi për startup-et dhe NVM e krijuara
M.9. Nxitja e sipërmarrjes akademike	V.1. Organizimi i takimeve të aktorëve të Tripple Helix në nivel lokal dhe kombëtar për të diskutuar nevojat aktuale të bashkëpunimit. Përfshirja e universiteteve lokale.	nivelet mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2024	2025	12,500,000.00	12,500,000.00	-	-	4 takime në nivel lokal me 30 pjesëmarrës përfaqësues të ekosistemit. Një takim në nivel kombëtar 30 pjesëmarrës, përfaqësues të ekosistemit.	Komunikimi dhe koordinimi Tripple Helix i vendosur
	V.2. Grante për sipërmarrjet akademike dhe startup-et e themeluara nga akademikët. Fokusimi në komercializimin e kërkimeve të lidhura me doktoraturën.	nivelet mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, KS	2024	2025	12,500,000.00	12,500,000.00	-	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Ofrohen grante për sipërmarrjen akademike
M.10. Përmirësimi i politikës për sipërmarrjen dhe talentin e grave	V.1. Hartimi i thirrjeve për propozime që synojnë sipërmarrjen femërore	niveli mikro, sipërmarrëset grave	MSHSKB, SA	2024	2025	15,000,000.00	15,000,000.00	-	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Vendosen stimujt për sipërmarrjen femërore
Totali						524,816,667.00	238,483,334.00	185,000,001.00	101,333,331.00		
Periudha nr. 1											

Masat Prioritare	Veprimet afatshkurtër	Grupet e synuara	Institucionet/organizatat e përfshira (udhëheqësi me shkronja të zeza)	Data e fillimit	Data e përfundimit	Buxheti i Parashikuar 2026-2027	Burimi i financimit			Treguesi i veprimit	Rezultati i veprimit
							Financimi nga Buxheti i Shtetit 2026-2027	Financimi i Huaj	Hendeku Financiar 2026-2027		
OBJEKTIVI SPECIFIK 1: ORIENTIMI I SEKTORIT MINERAR TË SHQIPËRISË PËR T'U BËRË PARTNER STRATEGJIK I BE-SË DHE NJË KONTRIBUES I VLEFSHËM NË ZINXHIRIN KRITIK TË FURNIZIMIT ME LËNDË TË PARË TË BE-SË											
M.1. Ndërtimi i qeverisjes së ekosistemit dhe bashkërendimi dhe harmonizimi i angazhimit të palëve të interesuara.	V.1. Asistencë teknike në zbatimin e modelit të qeverisjes të parashikuar në Strategji.	shtresa makro	MSHSKB, SA, SASPAC, AKSHI	2026	2027	1,250,000.00	1,250,000.00	-	-	Krijimi i modelit të qeverisjes së ekosistemit	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur
	V.2. Bashkëpunim i ngushtë me Ministrinë dhe aktorë të tjerë makro për të zhvilluar modelin funksional të qeverisjes bazuar në përvojën e fituar nëpërmjet krijimit të Qendrës Rajonale të Transformimit (QRT).	shtresa makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2026	2027	1,000,000.00	1,000,000.00	-	-	Përshkrimi i detajuar dhe përgatitja institucionale për krijimin e modelit të qeverisjes	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur
	V.3. Operimi i Agjencisë Shtetërore Startup Albania. Analiza e shërbimeve dhe përmirësimet.	shtresa makro	MSHSKB, SA	2026	2027	1,500,000.00	1,500,000.00	-	-	Analiza vjetore e shërbimeve të ofruara nga Agjencia Shtetërore Startup Albania Propozim për përmirësimin e shërbimeve Propozim për 1 shërbim të ri në vit	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur
	V.4. Financimi i startup-eve dhe nkubatorëve të cilët fokusohen në sektorët e gjelbër dhe dixhital.	shtresa makro	MSHSKB, SA, MF	2026	2027	1,250,000.00	1,250,000.00	-	-	Financimi i 15 startup-eve dhe 5 inkubatorëve të fokusuar në sektorin e gjelbër dhe dixhital	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur
M.2. Hartëzimi dhe diagnostikime të vazhdueshme të ekosistemit dhe programet e rritjes	V.1. Vendosja e procesit të hartës dhe diagnostikimit të vazhdueshëm.	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, SASPAC, KS, MEKI, MF	2026	2027	12,310,834.00	12,310,834.00	-	-	Propozimi i hartës së vazhdueshme dhe procesit diagnostik Ekzekutimi i hartës dhe procesit diagnostikues çdo vit	Vendosja e procesit të vazhdueshëm i hartëzimit dhe diagnostikimit
	V.2. Prodhimi i raporteve vjetore të statusit të ekosistemit.	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA	2026	2027	18,005,833.00	18,005,833.00	-	-	Raporte sektoriale dhe të konsoliduara Përmbledhje ekzekutive e komunikuar në të gjithë ekosistemin	Vendosja e mekanizmit raportues mbi statusin e ekosistemit
M.3. Ndërtimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur, fizike dhe virtuale	V.1. Përgatitja dhe ekzekutimi i granteve për inkubatorët. Fokusimi në inkubatorët me bazë universitare dhe komercializimi i projekteve kërkimore dhe fokus te dedikuar ne zgjidhjet green dhe dixhital.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, KS	2026	2027	10,338,690.00	5,169,345.00	-	5,169,345.00	1 thirrje në vit	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.2. Përgatitja e një modeli biznesi dhe plani biznesi për infrastrukturën e inovacionit të hapur: Parku i Teknologjisë, Qendrat Rajonale të Transformimit, Qendrat e Inovacionit Dixhital, komunitetet inteligjente dhe laboratorët e gjallë që kontribuojnë në inovacionin fillestar. Ofrimi i shërbimeve IP për fillestarët.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2026	2027	27,777,777.00	13,888,888.50	-	13,888,888.50	Plani i biznesit dhe dokumentacioni përkatës për zhvillimin e rrjetit të zgjeruar të inovacionit të hapur i përgatitur dhe pranuar nga organet përkatëse të pushtetit vendor dhe qendror.	Krijimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur që përbëhet nga Qendrat Rajonale të Transformimit, Parku i Teknologjik dhe shtresa e mesme, Aktorët e inovacionit të hapur si komunitetet inteligjente, laboratorët e gjallë dhe të ngjashme
	V.3. Fillimi i fazës operationale duke ofruar shërbime fizike për	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA	2026	2027	16,500,000.00	8,250,000.00	-	8,250,000.00	Krijimi dhe fillimi i programeve të para-	Zhvillimi i rrjetit të inovacionit të hapur

	startup-et.									inkubacionit dhe inkubacionit.	me infrastrukturë të ngjashme ndërkombëtare të inovacionit të hapur
	V.4. Organizimi i Hackathon-ëve së bashku me universitetet për zhvillimin e zgjidhjeve apo produkteve dixhitale dhe inovative.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI	2026	2027	45,050,000.00	22,525,000.00	-	22,525,000.00	Organizimi i 5 hakatonëve	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.5. Transferimi i programeve të para-inkubacionit në QRT.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA	2026	2027	6,000,000.00	3,000,000.00	-	3,000,000.00	Krijimi i QRT-së së dytë	Krijimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur që përbëhet nga Qendrat Rajonale të Transformimit, Parku Teknologjik dhe shtresa e mesme, Aktorët e inovacionit të hapur si komunitetet inteligjente, laboratorët e gjallë dhe të ngjashme
	V.6. Ofrimi i shërbimeve dixhitale për Startup-et përmes platformës së IT-së dhe aktiviteteve të tjera. Ofrimi i asistencës teknike për startup-et në inovacion dhe dixhitalizim. (shërbimet IP, rrjetëzimi, ndërkombëtarizimi, mësimi elektronik, depozitimi i dokumenteve etj.)	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2026	2027	61,000,200.00	30,500,100.00	-	30,500,100.00	5 shërbime dixhitale të ofruara për 100 NVM	Zhvillimi i platformës dixhitale plotësisht funksionale dhe aplikacionit celular që paraqet kanalin kritik të komunikimit të ekosistemit dhe platformën e ofrimit të shërbimeve.
M.4. Ngritja e reputacionit ndërkombëtar të ekosistemeve	V.1. Zhvillimi dhe ekzekutimi i planit të marketingut dhe komunikimit për promovimin ndërkombëtar të startup-eve, markave dhe certifikatave shqiptare.	Shtresat mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2026	2027	23,166,666.00	9,833,333.00	6,666,666.00	6,666,666.00	Zbatimi i identitetit të markës së ekosistemit sipërmarrës në Shqipëri Zbatimi i strategjisë së komunikimit dhe marketingut e ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri	Ekzekutimi i planit të marketingut të markës dhe Çertifikatës.
M.5. Ndërtimi i instrumenteve të financimit	V.1. Fushata sensibilizuese për financimin e bankave zhvillimore (BB, FMN, BERZH, EIB), financimin e projekteve të startup-eve.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, MEKI	2026	2027	2,800,000.00	2,022,222.00	622,222.00	155,555.00	Minimumi 10 projekte të financuara për periudhën afatmesme. Fushata ndërgjegjësuere e planifikuar dhe e realizuar	Mbështetja financiare e ekosistemit nga bankat e zhvillimit dhe fushata ndërgjegjësuere e krijuar
	V.2. Fondi i inovacionit është funksional.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, MEKI	2026	2027	11,500,000.00	8,305,555.00	2,555,555.00	638,888.00	Çmimet u paguhen startup-eve që fitojnë në konferencën fituese të çmimeve	Krijohet fondi i inovacionit për dhënie të zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.3. Është vendosur buxheti i dytë i çmimeve.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF	2026	2027	3,640,000.00	2,628,888.00	808,888.00	202,222.00	Buxheti i çmimit është transferuar në llogarinë e fondit	Krijohet fondi i inovacionit për dhënie të zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.4. Është vendosur thirrja e dytë për propozime dhe grante për bizneset fillestare.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2026	2027	7,000,000.00	5,055,555.00	1,555,555.00	388,889.00	Thirrjet për NVM dhe startup-et për propozime të publikuara dhe grantet e dhëna	Krijohet fondi i inovacionit për dhënie të zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.5. Ndjekja e Investitorëve të Biznesit dhe aktiviteti i tyre.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe	MSHSKB, SA	2026	2027	1,060,000.00	765,555.00	235,555.00	58,889.00	Ndëni aktivitetet e trajnuara të Investitorëve të Biznesit	Programi i trajnimit të investitorëve të biznesit i themeluar

		makro									
	V.6. Trajnimi i gjeneratës së ardhshme të Investitorëve të Biznesit.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2026	2027	4,000,000.00	2,888,888.00	888,888.00	222,222.00	Trajnimi i 15 Investitorëve të Biznesit. Ftohjen Investitorët ndërkombëtarë të biznesit të transferojnë njohuritë e tyre.	Programi i trajnimit të investitorëve të biznesit i themeluar
M.6. Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe investitorëve të diasporës	V.1. Ndërtimi i marrëdhënieve të forta ndërkombëtare me diasporën, hartëzimi i rrjetet të startup-eve dhe VC-ve, promovimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur dhe ekosistemit sipërmarrës jashtë vendit.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA, SASPAC	2026	2027	13,650,000.00	6,901,686.00	2,300,562.00	4,447,753.00	Ekzekutimi i planit të komunikimit	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
	V.2. Planifikimi dhe zbatimi i fushatës së marketingut.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA	2026	2027	16,016,666.00	8,098,314.00	2,699,438.00	5,218,913.00	Ekzekutimi i planit të marketingut	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
M.7. Programet kryesore	V.1. Ofrimi për startup-et i analizave të rregullta të tregut, trendit dhe perspektivës së tregjeve të eksportit.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2026	2027	35,000,000.00	5,833,333.00	29,166,667.00	-	Krijimi i editorialit për gjenerimin e raportit të inteligjencës së biznesit Licencat për platformat e inteligjencës së biznesit të prokuruar	Mbështetja e inteligjencës së biznesit për startup-et e krijuara.
	V.2. Gjenerimi i tre raporteve të analizës së tregut dhe shpërndaja e tyre ndërmjet aktorëve të ekosistemit fillestar. Mbledhja e komenteve dhe përmirësimi i raportimit.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2026	2027	31,500,000.00	5,250,000.00	26,250,000.00	-	Raporti vjetor i gjeneruar Buletini mujor i krijuar dhe publikuar në platformën dixhitale	Mbështetja e inteligjencës së biznesit për startup-et e krijuara.
	V.3. Organizimi i programit të shkëmbimit të njohurive me parqet dhe grupimet ndërkombëtare të teknologjisë.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, SASPAC	2026	2027	19,006,000.00	3,167,667.00	15,838,333.00	-	Ofrohet studimi krahasues i ekosistemeve të sipërmarrjes	Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.
	V.4. Krijimi i një baze të dhënash dhe rrjeti të organizatave përkatëse ndërkombëtare dhe kombëtare fillestare.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, AKSHI, SASPAC	2026	2027	28,400,000.00	4,733,333.00	23,666,667.00	-	Janë realizuar vizita në rrjete ndërkombëtar	Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.
	V.5. Organizimi i një aktiviteti vjetor të ndarjes së çmimeve për startup-in më të mirë.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, KS	2026	2027	39,000,000.00	6,499,999.00	32,500,000.00	-	Organizohet konferenca vjetore e dhënies së çmimit të inovacionit	Konferenca e çmimeve të startup-eve të inovacionit e organizuar çdo vit
	V.6. Promovimi i aktivitetit ndërkombëtarisht. Futja e organizatave ndërkombëtare të inovacionit, investitorëve të biznesit, shoqatave fillestare dhe aktorë të ngjashëm.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, SASPAC	2026	2027	18,000,000.00	3,000,000.00	15,000,000.00	-	Baza e të dhënave e pjesëmarrësve është e lidhur me platformën dixhitale	Konferenca e çmimeve të startup-eve të inovacionit e organizuar çdo vit
	V.7. Publikimi i thirrjeve për propozime për NVM dhe granteve fillestare.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2026	2027	8,030,000.00	1,338,333.00	6,691,667.00	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Thirrje për propozime për NVM dhe startup-et e ekzekutua çdo vit

	V.8. Ofrimi i 800 orëve mentorim për startup-et.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2026	2027	21,064,000.00	3,510,667.00	17,553,333.00	-	Ofrohen 800 orë mentorim për startup-et. Analiza e programit të mentorimit dhe përmirësimet e sugjeruara për sistemin e ardhshëm të mentorimit.	Programe mentorimi për startup-et dhe NVM e krijuara
M.8. Nxitja e sipërmarjes akademike	V.1. Organizimi dhe vendosja e sesioneve të rregullta Tripple Helix çdo tre muaj në nivel lokal në të paktën dy rajone shqiptare. (6 sesione në 2 rajone)	nivelet mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2026	2027	10,100,000.00	10,100,000.00	-	-	4 takime në nivel lokal ku përfshihen 30 pjesëmarrës përfaqësues të ekosistemit. një takim në nivel kombëtar 30 pjesëmarrës, përfaqësues të ekosistemit	Komunikimi dhe koordinimi Tripple Helix i vendosur
	V.2. Grante për sipërmarjet akademike dhe startup-et e themeluara nga akademikët. Fokusimi në komercializimin e kërkimeve të lidhura me doktoraturën.	nivelet mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, KS	2026	2027	14,900,000.00	14,900,000.00	-	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Ofrohen grante për sipërmarjen akademike
M.9. Përmirësimi i politikës për sipërmarjen dhe talentin e graveve	V.1. Hartimi i thirrjeve për propozime që synojnë sipërmarjen femërore	niveli mikro, sipërmarrëset grave.	MSHSKB, SA	2026	2027	15,000,000.00	15,000,000.00	-	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Vendosen stimujt për sipërmarjen femërore
Totali Periudha nr. 2						524,816,666	238,483,329	184,999,996	101,333,331		

FUSHA PRIORITARE : BURIMET NATYRORE - LËNDËT E PARA

Masat Prioritare	Veprimet afatshkurtër	Grupet e synuara	Institucionet/organizatat e përfshira (udhëheqësi me shkronja të zeza)	Data e fillimit	Data e përfundimit	Buxheti i Parashikuar 2028-2030	Burimi i financimit			Treguesi i veprimit	Rezultati i veprimit
							Financimi nga Buxheti i	Financimi i Huaj	Hendeku Financiar		

							Shtetit 2028-2030		2028-2030		
OBJEKTIVI SPECIFIK 1: ORIENTIMI I SEKTORIT MINERAR TË SHQIPËRISË PËR T'U BËRË PARTNER STRATEGJIK I BE-SË DHE NJË KONTRIBUES I VLEFSHËM NË ZINXHIRIN KRITIK TË FURNIZIMIT ME LËNDË TË PARË TË BE-SË											
M.1. Ndërtimi i qeverisjes së ekosistemit dhe bashkërendimi dhe harmonizimi i angazhimit të palëve të interesuara.	V.1. Monitorimi dhe propozimi i përmirësimeve për modelin dhe strategjinë e qeverisjes	shtresa makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2028	2030	1,500,000.00	1,500,000.00	-	-	Raporti i zbatimit të qeverisjes	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur.
	V.2. Operimi i Agjencisë Shtetërore Startup Albania. Analiza e shërbimeve dhe përmirësimet.	shtresa makro	MSHSKB, SA	2028	2030	1,800,000.00	1,800,000.00	-	-	Analiza vjetore e shërbimeve të ofruara nga Agjencia Shtetërore Startup Albania	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur.
	V.3. Financimi i startup-eve dhe nkubatorëve të cilët fokusohen në sektorët e gjelbër dhe dixhital.	shtresa makro	MSHSKB, SA, MF	2028	2030	1,700,000.00	1,700,000.00	-	-	Propozim për përmirësimin e shërbimeve	Propozim për 1 shërbim të ri në vit
M.2. Hartëzimi dhe diagnostikime të vazhdueshme të ekosistemit dhe programet e rritjes	V.1. Vendosija e procesit të hartës dhe diagnostikimit të vazhdueshëm.	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, SASPAC, KS, MEKI, MF	2028	2030	12,310,834.00	12,310,834.00	-	-	Financimi i 15 startup-eve dhe 5 inkubatorëve të fokusuar në sektorin e gjelbër dhe dixhital	Qeverisja mbi ekosistemin e ngritur.
	V.2. Prodhim i raporteve vjetore të statusit të ekosistemit.	mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA	2028	2030	18,005,833.00	18,005,833.00	-	-	Propozimi i hartës së vazhdueshme dhe procesit diagnostik	Vendosija e procesit të vazhdueshëm i hartëzimit dhe diagnostikimit
M.3. Ndërtimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur, fizike dhe virtuale	V.1. Përgatitja dhe ekzekutimi i granteve për inkubatorët. Fokusimi në inkubatorët me bazë universitare dhe komercializimi i projekteve kërkimore dhe fokus të dedikuar në zgjidhjet green dhe dixhital.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, KS	2028	2030	10,338,690.00	5,169,345.00	-	5,169,345.00	Raportet sektoriale dhe të konsoliduara	Vendosija e mekanizmit raportues mbi statusin e ekosistemit
	V.2. Investim në ngritjen e Parkut Teknologjik, komuniteteve inteligjente dhe projekteve të laboratorëve të gjallë së bashku me pushtetin vendor.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2028	2030	45,000,000.00	22,500,000.00	-	22,500,000.00	Përmbledhje ekzekutive e komunikuar në të gjithë ekosistemin	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.3. Zhvillimi i lidhjeve me inkubatorët ndërkombëtarë të BE-së dhe zgjerimi i shërbimeve.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, SASPAC	2028	2030	17,500,000.00	8,750,000.00	-	8,750,099.00	Investimi në infrastrukturë ka filluar dhe ka përfunduar brenda vitit 2030	Krijimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur që përbëhet nga Qendrat Rajonale të Transformimit, Parku Teknologjik dhe shtresa e mesme, Aktorët e inovacionit të hapur si komunitetet inteligjente, laboratorët e gjallë dhe të ngjashme
	V.4. Rritja e portofolit të shërbimeve për para-inkubacionin dhe inkubacionin.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, SASPAC	2028	2030	38,000,000.00	19,000,000.00	-	19,000,000.00	Hartëzimi dhe zbatimi i 5 shërbimeve të reja për startup-et	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.5. Krijimi i rrjetit kombëtar të inkubatorëve.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA	2028	2030	13,075,000.00	6,537,500.00	-	6,537,500.00	Hartëzimi dhe zbatimi i 5 shërbimeve të reja për startup-et	Zhvillimi i rrjetit të inovacionit të hapur me infrastrukturë të ngjashme ndërkombëtare të inovacionit të hapur
										Baza e të dhënave e partnerëve ndërkombëtarë dhe plani i komunikimit në rrjet i hartuar dhe	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh

										ekzekutuar	
	V.6. Monitorimi dhe përmirësimi i rrjetit.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA	2028	2030	13,000,000.00	6,500,000.00	-	6,500,007.00	Baza e të dhënave e partnerëve ndërkombëtarë dhe plani i komunikimit në rrjet i hartuar dhe ekzekutuar	Krijimi i një rrjeti inkubatorësh
	V.7. Vazhdimi i funksionaliteteve të mëparshme platformës dixhitale dhe përmirësimi i tyre.	shtresa mikro dhe e mesme	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2028	2030	29,752,677.00	14,876,339.00	-	14,876,339.00	Përmirësimi i të gjitha funksioneve të platformës dixhitale 5 funksionalitete të reja për platformën dixhitale 100 SME të reja çdo vit të përfshira në shërbimet e platformës dixhitale	Zhvillimi i platformës dixhitale plotësisht funksionale dhe aplikacionit celular që paraqet kanalin kritik të komunikimit të ekosistemit dhe platformën e ofrimit të shërbimeve.
M.4. Ngritja e reputacionit ndërkombëtar të ekosistemeve	V.1. Zhvillimi dhe ekzekutimi i planit të marketingut dhe komunikimit për promovimin ndërkombëtar të startup-eve, markave dhe certifikatave shqiptare.	Shtresat mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030	23,166,666.00	9,833,333.00	6,666,666.00	6,666,666.00	Zbatimi i identitetit të markës së ekosistemit sipërmarrës në Shqipëri Zbatimi i strategjisë së komunikimit dhe marketingut e ekosistemit të sipërmarrjes në Shqipëri	Ekzekutimi i planit të marketingut të markës dhe Certifikatës.
M.5. Ndërtimi i instrumenteve të financimit	V.1. Fushata sensibilizuese për financimin e bankave zhvillimore (BB, FMN, BERZH, EIB), financimin e projekteve të startup-eve.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, MEKI	2028	2030	2,800,000.00	2,022,222.00	622,222.00	155,595.00	Minimumi 10 projekte të financuara për periudhën afatmesme. Fushata ndërgjegjësuere e planifikuar dhe e realizuar	Mbështetja financiare e ekosistemit nga bankat e zhvillimit dhe fushata ndërgjegjësuere e krijuar
	V.2. Fondi i inovacionit është funksional.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF, MEKI	2028	2030	11,500,000.00	8,305,555.00	2,555,555.00	638,888.00	Shpërblimet u paguhen startup-eve që fitojnë në konferencën fituese të çmimeve	Krijohet fondi i inovacionit për dhënien e zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.3. Është vendosur buxheti i çmimit të 3-të dhe të 4-të.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA, MF	2028	2030	3,640,000.00	2,628,888.00	808,888.00	202,222.00	Buxheti i çmimit transferohet në llogarinë e fondit	Krijohet fondi i inovacionit për dhënien e zgjidhjeve më të mira për startup-et
	V.4. Është vendosur thirrja e dytë për propozime dhe grante për startup-et.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030	7,000,000.00	5,055,555.00	1,555,555.00	388,889.50	Thirrjet për NVM dhe startup-et për propozime të publikuara dhe grantet e dhëna	Krijohet fondi i inovacionit për dhënien e zgjidhjeve më të mira për startup-et
		Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030						
		Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030						
	V.5. Krijimi i programit afatgjatë për zhvillimin e rrjetit të Investitorëve të Biznesit. Vazhdimi i aktiviteteve të trajnimit 10 emjeje biznesi çdo vit.	Investitorët e Biznesit, VC, nivelet mikro, të mesme dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030	5,060,000.00	3,654,443.00	1,124,443.00	281,111.00	Trajnimi i 15 Investitorëve të Biznesit. Ftohen Investitorët ndërkombëtarë të biznesit të transferojnë njohuritë e tyre. Ndiqen aktivitetet e	Programi i trajnimit të investitorëve të biznesit i themeluar

										trajnuara të Investitorëve të Biznesit. Krijohet programi afatgjatë për trajnimin e Investitorëve të Biznesit bazuar në përvojën e kaluar.	
M.6. Tërheqja e fondeve ndërkombëtare dhe investitorëve të diasporës	V.1. Ndërtimi i marrëdhënieve të forta ndërkombëtare me diasporën, hartëzimi i rrjetet të startup-eve dhe VC-ve, promovimi i infrastrukturës së inovacionit të hapur dhe ekosistemit sipërmarrës jashtë vendit.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA, SASPAC	2028	2030	13,650,000.00	6,901,686.00	2,300,562.00	4,447,753.00	Ekzekutimi i planit të komunikimit.	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
	V.2. Planifikimi dhe zbatimi i fushatës së marketingut.	Rrjeti financiar vendas dhe ndërkombëtar, shtresat mikro dhe të mesme	MSHSKB, SA	2028	2030	16,016,666.00	8,098,314.00	2,699,438.00	5,218,924.00	Ekzekutimi i planit të marketingut.	Fushata e marketingut për ekosistemin e sipërmarrjes së inovacionit të hapur të planifikuar dhe ekzekutuar
M.7. Programet kryesore	V.1. Vazhdimi me mekanizmat e mëparshme dhe zhvillimi i mekanizmave të reagimit për mbledhjen e përvojave dhe historive të suksesit nga aktorët e ekosistemit startup	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, MEKI, MF, KS, SASPAC, AKSHI	2028	2030	52,000,000.00	8,666,667.00	43,333,333.00	-	Krijimi i editorialit për gjenimin e raportit të inteligjencës së biznesit Lëçencat për platformat e inteligjencës së biznesit të prokuruar Raporti vjetor i gjenuar Buletini mujor i krijuar dhe publikuar në platformën dixhitale	Mbështetja e inteligjencës së biznesit për startup-et e krijuara.
	V.2. Organizimi i programeve të shkëmbimit të njohurive me parqe ndërkombëtare të teknologjisë, grupe, fondet e inovacionit, shoqatat e Investitorëve të biznesit, shoqatat fillestare dhe të ngjashme.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, SASPAC, MEKI	2028	2030	31,006,000.00	5,167,667.00	25,838,333.00	-	Janë realizuar vizita në rrjete ndërkombëtar	Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.
		shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030						Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.
		shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030						Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.
	V.3. Metrikët dhe arritjet e objektivave.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA, AKSHI, SASPAC	2028	2030	24,006,000.00	4,001,000.00	20,005,008.00	-	Ofrohet vazhdimi i studimit të krahasimit të ekosistemeve të sipërmarrjes	Rrjetet ndërkombëtare dhe programet e shkëmbimit të njohurive të krijuara me aktorë ndërkombëtarë të ekosistemeve të hapura të inovacionit nivelit të mesëm dhe mikro.

	V.4. Vazhdimi me lidhjet e mëparshme dhe krijimi i të rejave, (MM, marrëveshje, etj.) me aktivitetet ndërkombëtare dhe bashkë-organizimi i një aktiviteti ndërkombëtar në lidhje me konferencën ndërkombëtare të startup-eve.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030	45,000,000.00	7,500,000.00	37,500,000.00	-	Organizohet konferenca vjetore e dhënies së çnimit të inovacionit Baza e të dhënave e pjesëmarrësve është e lidhur me platformën dixhitale	Konferenca e çmimeve të startup-eve të inovacionit e organizuar çdo vit
	V.5. Publikimi i thirrjeve për propozime për grante per kompanite startup	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030	12,040,000.00	2,006,667.00	10,033,333.00	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Thirrje për propozime për NVM dhe startup-et e ekzekutua çdo vit
	V.6. Krijimi i një programi mentorimi afatgjatë për të mbështetur nevojat, sipas rezultateve të hartëzimit dhe diagnostikimit.	shtresat mikro dhe makro	MSHSKB, SA	2028	2030	35,948,000.00	5,991,333.00	29,956,667.00	-	Ofrohen 800 orë mentorimi për startup-et. Analiza e programit të mentorimit dhe përmirësimet e sygjera për ciklin e ardhshëm të mentorimit. Propozohet programi afatgjatë i mentorimit	Programe mentorimi për startup-et dhe NVM e krijuara
M.8. Nxitja e sipërmarrjes akademike	V.1. Vazhdimi me mekanizmat e mëparshmen dhe ndjekja e arritjeve të objektivave.	nivelet mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, MEKI, KS, SASPAC	2028	2030	10,100,000.00	10,100,000.00	-	-	4 takime në nivel lokal me 30 pjesëmarrës përfaqësues të ekosistemit. Një takim në nivel kombëtar 30 pjesëmarrës, përfaqësues të ekosistemit	Komunikimi dhe koordinimi Tripple Helix i vendosur
	V.2. Grante për sipërmarrjet akademike dhe startup-et e themeluara nga akademikët. Fokusimi në komercializimin e kërkimeve të lidhura me doktoraturën.	nivelet mikro, të mesme, makro	MSHSKB, SA, KS	2028	2030	14,900,000.00	14,900,000.00	-	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Ofrohen grante për sipërmarrjen akademike
M.9. Përmirësimi i politikës për sipërmarrjen dhe talentin e graveve	V.1. Hartimi i thirrjeve për propozime që synojnë sipërmarrjen femërore	niveli mikro, sipërmarrëset grave.	MSHSKB, SA	2028	2030	15,000,000.00	15,000,156.00	-	-	1 thirrje në vit gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë	Vendosen stimujt për sipërmarrjen femërore
Totali Periudha nr. 3						524,816,366	238,483,337	185,000,003	101,333,339		
TOTALI						1,574,445,699	715,450,000	555,000,000	304,000,000		

1,574,445,699